

OL i Oslo 1952 – et selvsagt valg?

Søknadsprosessen til vinter-OL i Oslo

Kristoffer Høgås

Masteroppgave i historie
Institutt for arkeologi, konservering og historie

UNIVERSITETET I OSLO

Høsten 2012

© Kristoffer Høgås

2012

OL i Oslo 1952 – et selvsagt valg?

Kristoffer Høgås

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Oslo Kopisten, Oslo

Forsidebilde: Aftenposten

IV

Sammendrag

Denne studien undersøker søknadsprosessen til vinter-OL i Oslo i 1952. Dette er først og fremst en idrettshistorisk studie som både skal forklare og vurdere prosessen som ledet frem til at Oslo søkte om å arrangere OL i 1952. Problemstillingen er: *Hvordan foregikk prosessen som ledet til at Oslo søkte om vinter-OL i 1952, og hvorfor var det påfallende lite offentlig diskusjon om OL-søknaden i samtiden?*

Oslo formannskap vedtok enstemmig i august 1946 at Oslo skulle søke om OL i 1952, så spørsmålet som umiddelbart dukker opp er: Hvorfor tok man seg råd til å arrangere et prestisjeprosjekt som de olympiske leker i en etterkrigstid preget av valutamangel og rasjonering? Denne oppgaven har både en deskriptiv del for å vise hvordan veien til en OL-søknad var, mens hovedmålet til denne studien blir å undersøke hvorfor det ikke var større grad av offentlig debatt rundt avgjørelsen om å arrangere vinterlekene i 1952. De to hypotesene som blir drøftet er at det ikke var noen offentlig debatt om OL-søknaden fordi a) de politiske beslutningsprosessene i denne perioden hindret offentlig diskusjon og b) OL i Oslo var et selvsagt valg hvis man ser på den kulturelle og økonomiske bakgrunnen.

Forord

Fra jeg ga meg ut på dette prosjektet høsten 2011 til det ferdige produktet nå foreligger, har det til tider vært som en seig femmil på klisterføre. Man føler man har evig med krefter ut på førsterunden og god heng på ledertrioen ved første mellomtid. Underveis har det vært både Falun-"mördarbackar" og Lahti-utforkjøringer, men rundt hele løypa har opplevelsen av turen vært positiv. Den siste innspurten forbi Gratishaugen og ut i hesteskoen er nå fullført og prosjektet kommer i mål som hedersmannen Olav Økern på femmila i 1952. Men denne studien ville kvalifisert til å være et «buljongpar» på Bislet, hadde det ikke vært for støtteapparatet rundt meg.

Først og fremst skal min veileder, professor Jan Eivind Myhre, takkes. Han har vært tilgjengelig i hele dette prosjektets løp og hjulpet meg de gangene jeg slet med is i rubben og dårlig feste. Uten hans hjelp ville ikke dette prosjektet latt seg gjennomføre med så god glid som det gjorde.

En stor takk skal rettes til stipendiat ved Norges idrettshøyskole, Gaute Heyerdahl, for et godt samarbeid og møter der felles frustrasjoner over manglende arkiver vedrørende OL i 1952 kunne luftes. Professor Matti Goksøyr ved NIH fortjener òg en takk for å vise vei og kjøre opp løypa i oppgavens tidlige fase da prosjektet kun var på oppvarmingsstadiet.

Kristoffer Slettholm fortjener hyllest for grundig gjennomlesning og meget gode tilbakemeldinger i den avgjørende sluttspurten av dette prosjektet. Et Kollen-brøl er også på sin plass til både Merete Ligaard og Vibeke Lindahl Kronstad for gjennomlesning og generell støtte og sekundering underveis.

En takk til Hans Olav Lahlum som tok seg tid og kom med gode innspill og rettlede tips om spesielt beslutningsprosessene i etterkrigstiden. Også takk til mitt andre hjem Cafè 33 for lange restitusjonsøker og til medarbeiderne på Riksarkivet, Oslo Byarkiv, Arbeiderbevegelsens arkiv og Nasjonalbiblioteket for hjelp og rettleiding underveis.

Til slutt kan ikke familie og venner hausses nok for støtte og tålmodighet de siste 18 månedene, der undertegnede har sunket enda dypere inn i det Rolf Hofmo ville kalt "sportsidiotiens rekke".

Kristoffer Høgås

Rødenes, november 2012

Innholdsfortegnelse

1	INTRODUKSJON.....	1
	BAKGRUNN OG PRESISERINGER	1
	PROBLEMSTILLINGER	2
	AVGRENSNINGER	4
	TEORETISK INNFALLSVINKEL	4
	METODISKE TILNÆRMINGER	7
	KILDER OG LITTERATUR	9
	STRUKTUR OG OPPBYGGING	11
2	BAKGRUNN: NORSK POLITIKK, IDRETT OG OLYMPISK HISTORIE.....	13
	IDRETTEEN	14
	Olympisk historie	14
	Norsk vinteridrettshistorie.....	15
	Idretten i Norge frem til 1940	16
	Idretten i Norge etter 1940	17
	Andre viktige aktører i norsk idrett i etterkrigstiden.....	18
	POLITIKKEN.....	19
	Norge.....	19
	Oslo	20
3	ØNSKER OM ET NORSK OL I MELLOMKRIGSTIDEN.....	23
	1920-1924: DE FØRSTE TANKER OM ET NORSK OL	24
	1924-1932: OVERTAGELSE AV DE OLYMPISKE VINTERLEKENE	28
	1932-1936: IOC-MØTE OG HOLMENKOLLRENN	31
	NORSK INITIATIV TIL VINTEROLYMPIADENE I 1940 OG 1944.....	33
	INITIATIVENE MELLOM 1920 OG 1940 OG VEIEN MOT 1952-SØKNADEN	35
	OL i 1924	35
	Frem mot OL i 1932.....	37
	Olympiadene som aldri ble	39
	SAMMENFATTENDE KONKLUSJONER OG FRAMPEK MOT DEN NORSKE OLYMPIADEN.....	39

4	VEIEN TIL OSLOS OL-SØKNAD FOR VINTEROLYMPIADEN I 1952.....	41
	DET FØRSTE OMRISSET AV EN SØKNAD.....	42
	OSLO KOMMUNE SOM ARRANGØR	43
	HVILKE AKTØRER SAVNES?	48
	AKTØRER I POLITIKKEN	49
	AKTØRER I IDRETTEEN.....	50
	Norges idrettsforbund.....	50
	Norges olympiske komité.....	52
	Norges skiforbund og Skiforeningen	53
	Andre aktører.....	53
	SAMMENFATTENDE KONKLUSJONER	55
5	POLITISKE BESLUTNINGSPROSESSER I ETTERKRIGSTIDEN.....	57
	BESLUTNINGSTEORI OM ETTERKRIGSTIDENS NORGE.....	58
	Hernes og teorier om maktutøvelse.....	59
	Torstein Hjellum – Oligarki og maktteori.....	60
	Jens Arup Seip – Eittpartistat og solidaritet	61
	Hans Olav Lahlum – Gerhardsens maktposisjon og lojalitet.....	62
	Edgeir Benum – Spaniasaken og eliminasjon av interne motsetninger	64
	Knut Einar Eriksen – Arbeiderpartiet, NATO og solidaritet	64
	Sammenfatning av teoriene	66
	HYPOTESE NUMMER 1: POLITISKE BESLUTNINGSPROSESSER	67
	Maktteori	67
	OSLO 1952 – EN OLIGARKISK IDÉ?	68
	Lojalitet og solidaritet	72
	Hjellums teori om begrenset handlingsrom	73
	ET MØTEREFERAT SOM EKSEMPEL	74
	SAMMENFATTENDE KONKLUSJONER	77

6	ØKONOMISKE OG KULTURELLE ÅRSAKER TIL OL-SØKNADEN.....	79
	ØKONOMI.....	80
	Hvor mye informasjon hadde beslutningstagerne?	80
	Optimisme eller pessimisme fra London og tidligere erfaringer	83
	Etterbruk.....	84
	Økt turisme.....	86
	KULTURELLE ÅRSAKER	86
	Idrettens popularitet i etterkrigstiden	87
	OL-søknaden som en del av fellesskapsideologien.....	89
	Idrett og den norske nasjonale identiteten.....	90
	Konferansen ”Folkehelse og Idrett”	92
	Olympisk modernisme vs norsk tradisjonisme	94
	PARADOKSET ROLF HOFMO: BREDDEIDRETT MOT ELITEIDRETT.....	96
	SAMMENFATTENDE KONKLUSJONER	98
7	KONKLUSJON.....	103
	PROSESSEN SOM LEDET TIL AT OSLO SØKTE OM VINTER-OL I 1952	103
	OL-SØKNADENS INITIATIVTAGERE – INDIVIDUELLE ELLER KOLLEKTIVE INITIATIV	104
	OL I OSLO 1952 – ET SELVSAGT VALG ELLER UNDERTRYKTE MENINGER?	106
	KONKLUSJON	109
	LITTERATUR OG KILDELISTE.....	111

1 Introduksjon

Denne oppgaven undersøker søknadsprosessen til vinter-OL i Oslo i 1952. Dette er først og fremst en idrettshistorisk studie som både skal forklare og vurdere prosessen som ledet frem til at Oslo søkte om å arrangere OL i 1952. Problemstillingen er: *Hvordan foregikk prosessen som ledet til at Oslo søkte om vinter-OL i 1952, og hvorfor var det påfallende lite offentlig diskusjon om OL-søknaden i samtiden?* Tidligere fremstillinger av disse olympiske lekene har i stor grad kun tatt for seg selve lekene, som varte fra 15. til 25. februar 1952. Det har blitt skrevet og forsket lite på bakgrunnen og veien frem mot en søknad til Oslo-OL, og de fremstillingene finnes stort sett i syntetiserende verker. Derfor vil denne studien også ha en deskriptiv del for å vise hvordan veien til en OL-søknad var. Men hovedmålet til denne studien blir å undersøke hvorfor det ikke var større grad av offentlig debatt rundt avgjørelsen om å arrangere vinterlekene. Oslo formannskap vedtok i august 1946 at Oslo skulle søke om OL i 1952, så spørsmålet som umiddelbart dukker opp er: Hvorfor tok man seg råd til å arrangere et prestisjeprosjekt som de olympiske leker i en etterkrigstid preget av valutamangel og rasjonering? Denne oppgavens tittel, *OL i Oslo 1952 – et selvsagt valg?*, reflekterer også dette. Med denne formuleringen skal studien drøfte i hvilken grad det å sende en søknad om å få OL til Oslo var et selvsagt valg, eller om det var grunner som tilsa at det burde vært en offentlig debatt i forkant.

Vinteridrett har alltid hatt en viktig posisjon i Norge. Der det finnes mye historisk og samfunnsvitenskapelig forskning om vinterolympiaden avholdt i Norge i 1994, er det svært lite eksisterende forskning på OL i Oslo. Det gjør temaet underkommunisert i historisk sammenheng og dette gjør en studie av prosessene før OL i 1952 ekstra interessant.

Bakgrunn og presiseringer

Vinter-OL i 1952 ble avholdt like etter andre verdenskrig og Norge var i gjenoppbyggingsfasen etter fem års okkupasjon. Mitt utgangspunkt vil ligge i tiden før selve arrangementet gikk av stabelen, og derfor være enda tettere opp til andre verdenskrig og de utfordringene som fantes i Oslo og Norge i denne perioden. For å få et godt bilde på hele prosessen som ledet til søknaden til 1952-OL skal oppgaven trekke tråder tilbake til mellomkrigstiden for å vise at det også var tanker om et norsk OL allerede da. Det fantes aktører i både idretten og politikken som i denne perioden ønsket et OL til Norge. Denne studiens innfallsvinkler er i grove trekk todelt, der den første delen fokuserer på empiriske

funn og veien mot en norsk OL-søknad. Den andre delen vil drøfte hvorfor det var påfallende lite debatt før OL-søknaden ble vedtatt i Oslo kommune i 1946.¹

Noe av bakgrunnen for denne studien er å bidra til å styrke et område i historieforskningen som kan virke å være underkommunisert og lite utforsket, nemlig idrettshistorie.² Denne oppgaven ønsker å komme med en idrettshistorisk tilnærming til en periode i norsk historie som ellers har vært grundig studert fra andre perspektiv tidligere. Ved å fokusere på hvordan prosessen som ledet til en norsk OL-søknad i 1952 foregikk vil det bli trukket inn ulike sentrale perspektiver i perioden for å belyse denne prosessen.

Samtidig er det et viktig poeng å gjøre allerede i innledningen at omfanget av OL i 1952 ikke var i nærheten av å være et like omfattende prosjekt som de olympiske lekene som arrangeres i dag.³ Dette faktumet er viktig å ha i bakhodet som leser av denne oppgaven for å unngå at denne studien blir anakronistisk.

I denne oppgaven blir begrepene eliteidrett, toppidrett og breddeidrett brukt flittig og mikset sammen med amatøriddrett. I perioden som blir behandlet definerer denne studien toppidrett og eliteidrett som det øverste nivået av idretten, mens breddeidretten fokuserer mer på folkehelse enn på konkurranseidretten. Det behøver nødvendigvis ikke være slik at de som var eliteutøvere ikke var amatører. Sett fra dagens ståsted var ingen av toppidrettsutøverne i denne perioden profesjonelle, og de aller fleste var amatører.⁴

Selve begrepet *olympiade* betyr opprinnelig fireårsperioden mellom de olympiske lekene. Av samtiden i tidsrommet som blir behandlet i denne oppgaven blir *olympiaden* brukt om selve de olympiske lekene, og denne oppgaven kommer også til tider å bruke ordet *olympiade* om selve arrangementet OL.

Problemstillinger

Denne studiens hovedproblemstilling er: *Hvordan foregikk prosessen som ledet til at Oslo søkte om vinter-OL i 1952, og hvorfor var det påfallende lite offentlig diskusjon om OL-*

---

¹ Doktorgradsstipendiat ved NIH, Gaute Heyerdahl, som for øyeblikket forsker på selve arrangementet OL i 1952 har bemerket at det ikke ble reell politisk diskusjon før høsten 1949, over to år etter tildelingen av OL. Diskusjonen var da først og fremst om mer arrangementstekniske anliggender.

² Historieprofessor Matti Goksøy påpeker dette på generelt grunnlag i *Idretten og det norske: aktivitet som identitet* i Øystein Sørensen(red): *Jakten på det norske*. Oslo, Gyldendahl, 1998. Side 159.

³ Ifølge den offisielle rapporten fra vinterolympiaden 1952 deltok 837 deltagere fra 30 nasjoner i OL i Oslo. Til sammenligning deltok 2566 deltagere fra 82 land i OL i Vancouver i 2010, ifølge den internasjonale olympiske komite's (IOC) sin rapport om *Vancouver's legacy*:

http://www.olympic.org/Documents/Games/Vancouver_2010/Factsheet_Vancouver_legacy_February_2011_en_g.pdf (lastet ned 02.11.2012)

⁴ Man måtte for eksempel oppfylle et amatørregelverk for å få lov til å delta i OL.

søknaden i samtiden? Man kan si at det er to problemstillinger som hører sammen, men som i denne studien vil bli presentert separat. Første del av problemstillingen vil i all hovedsak bli besvart ved å se på arkivmaterialet etter de sentrale aktørene i både idretten og politikken. Denne første delen er et begivenhetsforløp som vil bli gitt i en fortellende form, mens andre del blir en mer analytisk tilnærming til problemstillingen.

For å besvare andre del av problemstillingen presenteres to hypoteser som mulige forklaringer på hvorfor det var så lite offentlig uenighet i forkant av OL-søknaden. Det var lite uenighet fordi

- i) de politiske beslutningsprosessene i denne perioden hindret offentlig diskusjon.
- ii) OL i Oslo var et selvsagt valg hvis man ser på den kulturelle og økonomiske bakgrunnen.

Den første hypotesen vil basere seg på eksisterende faglitteratur på området, skrevet av både historikere og statsvitere. Gjeldende teori og eksempler fra empirien vil brukes for å begrunne at arbeidet med OL-søknaden kan brukes som et eksempel på hvordan beslutningsprosessene i etterkrigstidens Norge var. Denne delen vil peke på Arbeiderpartiets sterke posisjon, både i Oslo og på landsbasis. Samtidig vil beslutningsprosessene i idretten dra veksler på mange av de samme teoriene, og til sammen vil det danne et mer helhetlig bilde av hvem de sentrale aktørene i denne prosessen var og hvilken innflytelse de utøvde.

Den andre hypotesen tar utgangspunkt i denne oppgavens tittel. *Var OL i Oslo 1952 et selvsagt valg?* Ved å drøfte kulturelle og økonomisk argumenter for og mot vinter-OL, ønsker denne studien å belyse spørsmålet om OL-søknaden var et selvsagt valg for de sentrale aktørene og opinionen. Kulturelle argumenter er i denne studien et felles begrep for de ulike sosiale og kulturelle årsakene som er relevante for denne problemstillingen.⁵ Disse vil bli presentert videre i kapittel 6. Denne siste delen vil også se på hvordan idrettens posisjon i Norge var i denne tidsperioden, og hva dette hadde å si for at det ikke var noen åpenlys og uttalt motstand mot å prioritere en OL-søknad foran andre oppgaver. Ved å se på hvordan aktørene legitimerte bruken av ressurser på en OL-søknad vil vi få et innblikk i hvilke argumenter som var tungtveiende.

---

⁵ Da sosiale og kulturelle årsaker til tider er overlappende i denne studien, har jeg valgt å benytte kulturelle årsaker som paraplybetegnelse på disse to.

Avgrensninger

Denne oppgaven er først og fremst en idrettshistorisk undersøkelse der det overordnede temaet er vinterlekene i Oslo i 1952. Tidsmessig er selve søknadsprosessen til OL i 1952 isolert sett lagt mellom 1945 og sommeren 1947 da Oslo offisielt blir tildelt OL. Samtidig vil denne studien vise at det er nyttig å trekke linjer tilbake til mellomkrigstiden for å se det store bildet som leder til OL i Oslo. For den prosessen som førte til en norsk OL-søknad lar seg ikke avgrense til etter 1945, og som denne studien vil vise fantes det initiativ og aktører som helt tilbake til 1920-tallet jobbet for et norsk OL. Derfor er det viet et kapittel til å se på tiden mellom 1920 og 1945, og hvordan dette kan sies å ha påvirket søknadsprosessen til selve Oslo-OL i 1952.

Den geografiske avgrensningen faller helt naturlig da det er Oslo kommune som offisielt går ut med finansielle garantier og sender inn selve søknaden. Så fokuset vil i politikken ligge i Oslo, samtidig som det i noen argumentasjoner vil være naturlig å trekke inn nasjonale perspektiver.

Når det kommer til tematisk avgrensning vil denne studien spenne ganske vidt. Siden det er ett enkelt fenomen, prosessen mot OL i Oslo, som blir undersøkt, vil det bli naturlig å belyse dette fenomenet fra flere ulike vinkler. Derfor vil andre del av problemstillingen undersøke både politiske, økonomiske og kulturelle perspektiver. Disse vil til tider flyte litt inn i hverandre, men for strukturens del blir det viktig å holde de separert. Selv om flere tilnærminger vil bli brukt, er det i store deler av oppgaven det politiske aspektet som blir vektlagt. Prosessen som leder til en OL-søknad er en politisk og idrettspolitisk prosess, og man kommer ikke utenom dette.

Teoretisk innfallsvinkel

En teori som har vært fremsatt om OL i Oslo i 1952 er at det var et rent idrettslig arrangement uten de sekundærfunksjonene som for eksempel fantes under vinterlekene på Lillehammer.

Sosialantropolog Arne Martin Klausen skriver om hvordan vinterolympiaden i Oslo på mange måter kunne sees som et rent idrettsarrangement i artikkelen *Norwegian Culture and Olympism: Confrontation and Adaptations*:

(...) the 1952 Winter Olympics in Oslo were almost a purely sporting event, with few secondary functions, modest ceremonies, and only a few artistic elements.⁶

Klausen hevder at Lillehammer-OL i tillegg fokuserte på økonomi, nasjonal profilering og andre meta-budskap for å legitimere arrangementet.⁷ Denne studien skal nyansere denne oppfatningen av Oslo-OL, ved å vise at aktørene som var ansvarlige for å få vinter-OL til Oslo ikke arrangerte OL utelukkende av idrettslige grunner, men at olympiaden også hadde andre funksjoner i samtiden.

Mye av denne oppgaven er sentrert rundt politikken i etterkrigstidens Norge. Etterkrigstiden var en periode der det foregikk en sentralisering av makt rundt ledende sirkler i idretten og i Arbeiderpartiet. Dette var et bevisst arbeid der ledelsen strammet grepet om partiorganisasjonen, og det hang blant annet sammen med erfaringene fra krigstiden.⁸ I den første hypotesen er det et viktig poeng at denne periodens samling av makt på få hender også spilte en sentral rolle i idretten i etterkrigstiden. Den nasjonale fellesskapsmyten og forestillingen om en samlet front mot den felles fienden, skulle forme politikk og kultur i etterkrigstiden.⁹ Denne oppgaven vil argumentere for at både denne fellesskapsideologien og maktsentraliseringen kan ha vært mulige årsaker til at det ikke fantes noen offentlig debatt om søknaden til OL i 1952. I arbeidet med å analysere beslutningsprosessene før søknaden til OL, vil denne oppgaven benytte sosiologen Gudmund Hernes' teori om maktskoler og hvordan de kan forklare hvem det var som utøvde makt i Norge i etterkrigstiden.¹⁰ Spesielt den såkalte *ikke-beslutningsskolen* står sentralt. Denne skolen var i utgangspunktet ment som en kritikk av beslutningsskolens utvalgsprosedyrer, pålitelighet og gyldighet.

---

⁶ Arne Martin Klausen, *Olympic games as performance and public event*. (London: Berghahn Books, 1999), 29.

⁷ Klausen 1999: 29

⁸ Dette er beskrevet i blant annet Jens Arup Seip, *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. (Oslo: Universitetsforlaget, 1963); Torstein Hjellum, "Noen av oss har snakket sammen" – *Om fåmannsveldet i Arbeiderpartiet 1945-73*. (Bergen: Alma Mater forlag, 1992); Hans Olav Lahlum, *Noen av oss har snakket sammen... - Personskifter i Arbeiderpartiet 1945-1975*. (Trondheim: Cappelen Damm, 2010)

⁹ Hans Fredrik Dahl og Guri Hjeltnes "Okkupasjon – nasjonalsosialisme – motstand. Norsk idéhistorie 1940-1945" s 17-28 i Ebbestad Hansen, Jan Erik (red) *Norsk tro og tanke. Bind 3, 1940-2000*. (Oslo, Universitetsforlaget, 2001), 17.

¹⁰ Gudmund Hernes, *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. (Oslo: Universitetsforlaget, 1978). Vil bli nærmere presentert i kapittel fem.

”[Denne metoden som] identifiserer maktøverne med deltagerne og vinnerne av de store kontroverser, vil ignorere saker deltagerne i spillet er enige om, enige ikke å strides om eller ikke tør ta opp for ikke å vekke slumrende bjørner. Å kunne unndra seg og sin sak diskusjon når en har interesse av å bevare status quo, kan være like mye en makt-demonstrasjon som seier i en tvistesak.”¹¹

Hernes mener at såkalte *ikke-beslutninger* kan skyldes enten at de aktører som kjenner til saken og er uenige, bevisst avstår fra å fremme en sak de vet de vil tape, eller at de ikke deltar for å unngå konsekvensene. Denne oppgaven søker å vise at dette var relevant for at en OL-søknad kunne gå gjennom de politiske instansene uten debatt utad. Disse maktteoriene vil knyttes opp mot hvordan makten i Arbeiderpartiet ble sentralisert og Torstein Hjellum og Hans Olav Lahlums teori om maktoligarkiet i Arbeiderpartiet.¹² De teoretiske innfallsvinklene til denne hypotesen vil bli grundigere presentert i kapittel 5.

I oppgavens siste del hvor hypotese nummer to vil bli drøftet, blir også samfunnsvitenskapelige innfallsvinkler benyttet. Emile Durkheims begrep *kollektive erfaringer* blir nyttig når det blir argumentert for at OL var et selvsagt valg for de norske aktørene.¹³ Durkheim hevdet at det finnes en kollektiv bevissthet som er forskjellig fra den individuelle og at individer i et samfunn kan *føle et felleskap*.¹⁴ Dette overlapper til dels med det man kan kalle norsk kollektivtradisjon, og dette er spesielt relevant i norsk etterkrigstid der historien om fellesskapet – det kollektive *vi-et* – dominerte.¹⁵ Det var liten tvil om at okkupasjonstiden hadde satt sine spor i det norske folket, og den forestillingen som eksisterte skulle prege både kultur og politikk i etterkrigstiden.¹⁶ Dette samlede folket inkluderte også arbeiderbevegelsen og må sees i sammenheng med integrasjonen av disse i det nasjonale fellesskapet. Dette var en prosess med kontinuitet fra 30-tallet, men med betydelig gjennomslag i etterkrigstiden.¹⁷ Disse teoriene om en fellesskapsideologi i etterkrigstiden vil

---

¹¹ Hernes 1978: 16

¹² Se Lahlum 2010 og Hjellum 1992

¹³ Durkheim er referert til i Gerd von der Lippe. *Idrett som kulturelle drama*. (Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, 2001), 30. Det samme poenget blir også beskrevet i Rune Slagstad. *(Sporten) – En idéhistorisk studie*. (Oslo: Pax Forlag, 2008).

¹⁴ von der Lippe 2001: 30

¹⁵ Det kollektive *vi-et* ble formet etter en felles kamp mot den kollektive fiende og underbygget forestillingene om *vi nordmenn*, om *vårt land*, *vår historie* – den nasjonale fellesskapsmyten. Se Dahl og Hjeltnes 2001 for mer om dette.

¹⁶ Dahl og Hjeltnes 2001: 14-16

¹⁷ Fellesskapsideologien og prosessen i etterkrigstiden er beskrevet i Tore Pryser, *Arbeiderbevegelsens historie, bind 4, . Klassen og nasjonen (1935-1946)* (Oslo: Tiden norsk forlag, 1988), 588-594. For prosessen på 1930-tallet se Hans Fredrik Dahl *Fra klassekamp til nasjonal samling. Arbeiderpartiet og det nasjonale spørsmål i 30-årene*, (Oslo: Pax forlag, 1969).

spille en sentral rolle når kapittel 6 skal drøfte grunner til at det ikke fantes motstand eller offentlig diskusjon rundt det å søke om et OL i denne perioden.

Øystein Sørensen har beskrevet hva å ha en *nasjonal identitet* innebærer. Det å ha en nasjonal identitet handler om å ha en felles nasjonal bevissthet og kan inneholde ulike elementer som en *stat*, samlende *symboler*, *ritualer* og en felles *kultur* i vid forstand.¹⁸ Idrett kan være en arena for å skape nasjonal identitet, og suksess i idrett kan symbolisere en sterk og effektiv nasjon.¹⁹ Matti Goksøyr tar grundig for seg hvordan idrett kan påvirke den nasjonale identiteten.²⁰ Goksøyr trekker frem en spesiell form for ”idrettsnasjonalisme” der spørsmålet man bør stille seg ikke er hvor mye idretten betydde for identitetsdanningen, men heller hvordan idretten fikk betydning som arena og instrument for norskhet.²¹ Dette vil bli et poeng i denne studien når spørsmålet om det å søke om et norsk OL var et selvsagt valg. Denne idrettsnasjonaliseringen er litt annerledes enn den kjente statsviter og antropolog Benedict Andersons *forestilte fellesskap* der en nasjon defineres som en sosial gruppe som man kun kan forestille seg, men aldri egentlig erfare.²² Til forskjell fra et forestilt fellesskap er idrettsopplevelsen opplevd og erfart på kroppen og i moderne idrettsnasjonalisme kan ”nasjonal identitet i idretten kobles til *både* overfladisk uniformering og dypereliggende holdninger angående tilhørighet.”²³ Ved å vektlegge tolkningen av idrettsnasjonalisme, skal oppgaven argumentere for at aktørene som avgjorde å søke om OL i 1952 så på OL som noe som kunne styrke den nasjonale identiteten.

Metodiske tilnærminger

Da dette er en historiefaglig oppgave er det naturlig å gjøre noen overordnede metodiske betraktninger. Det vil være selvsagt å argumentere for det grunnleggende behovet for kildekritikk, men også legge vekt på fortellingen som den sentrale forklaringsformen i spesielt første del av denne oppgaven.²⁴ Veien mot en OL-søknad var et begivenhetsforløp som best

---

¹⁸ Øystein Sørensen. ”Når ble nordmenn norske?” I Øystein Sørensen(red): *Jakten på det norske*. (Oslo: Gyldendal, 1998), 14.

¹⁹ von der Lippe 2001: 80.

²⁰ For en grundig gjennomgang se Matti Goksøyr: ”Nationalism” i S.W. Pope og John Nauright(red): *Routledge Companion to sports history*. (London: Routledge, 2010), s 268-290. Også i Matti Goksøyr. ”Idretten og det norske: aktivitet som identitet” i Ø. Sørensen(red): *Jakten på det norske*. side 159-174

²¹ Matti Goksøyr. ”Idretten og det norske: aktivitet som identitet” i Ø. Sørensen(red): *Jakten på det norske*. s 159

²² Benedict Anderson. *Forestilte fellesskap*, overs. av Espen Andersen (Oslo: Spartacus forlag, 1996), 19-21 og 257-259

²³ Matti Goksøyr. ”Idretten og det norske: aktivitet som identitet” i Ø. Sørensen(red): *Jakten på det norske*. s 174

²⁴ Ottar Dahl. ”Forklaring og fortelling i historievitenskapen” i Historisk Tidsskrift 1/1993 s 67-79, spesielt s 77-79; Knut Kjeldstadli. *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2003), kapittel 12 og 17.

kan gis en fortellende form. Det at narrasjonen spiller en viktig rolle som forklaringspremiss i spesielt første del av denne studien, gjør at denne fremstillingen bare er én av flere mulige forklaringer. Ut fra hva kildene sier, forfatterens kulturelle tilhørighet og utgangspunkt er dette den mest troverdige fremstillingen.²⁵ Denne relativismen skal likevel ikke overdrives, og ut fra det grunnlaget som finnes vil denne studien tegne et bilde av prosessen frem mot OL-søknaden som er tro mot det kildene forteller oss.

En stor metodisk utfordring i denne studien er at alle de sentrale aktørene fra denne perioden nå er døde, noe som gjør de skriftlige kildene til det eneste som er igjen fra denne perioden. De tekstlige levningene sier ikke selv hva som skjedde, de må tolkes og kategoriseres, og behandles med kildekritikk. Det som har blitt funnet i arkivene har blitt lagret for ettertiden, og de må anses som både levninger og beretninger.²⁶

En annen utfordring ved denne studien er valget av tema. Det at temaet er noe som interesserer forskeren privat, øker viktigheten av å være bevisst sin egen rolle i forskningen. Gerd von der Lippe fokuserer på dette teoretiske perspektivet i boken *Idrett som kulturelle drama*. Som kjent har følelser hos historikeren en lav status i vitenskapen, mens fornuft har en høy status. Bruken av følelsesladde termer er derfor blitt definert som uvitenskapelig og useriøst, og dette har vært en utfordring og et fokusområde i løpet av hele denne prosessen.²⁷

I forbindelse med undersøkelsen av hvem det var som tok initiativet til å søke om å få et OL til Oslo, vil denne studien forsøke å besvare om det var et initiativ som kom fra *enkelt personer eller kollektive grupper*. For å besvare første del av problemstillingen, blir det viktig å se på hvilke aktører som var i sentrum. Kan prosessen trekkes helt ned på et enkeltaktørnivå eller var det større kollektive krefter i sving? Dette enkeltaktørperspektivet vil gå som en rød tråd gjennom hele oppgaven, da spesielt via rollen Rolf Hofmo spilte.²⁸ Han vil være den enkeltaktøren som er involvert og sentral i nesten utelukkende hvilken del av prosessen som blir undersøkt. Litt spøkefullt kan vi skrive om Thomas Chr. Wyllers sitat om Einar Gerhardsen til: "Hvor to eller tre var samlet i forbindelse med vinterolympiaden i 1952, var Hofmo blant dem."²⁹

Som tidligere indikert har ikke søknadsprosessen vært undersøkt i annet enn større

---

²⁵ Francis Sejersted påpeker i hvor stor grad man er bundet av kulturens normer og sjangrene i faglige fremstillinger. Francis Sejersted, "Historiefagets fortelling" i *Nytt norsk tidsskrift* (4) 1995, s 313-325. Universitetsforlaget.

²⁶ Kjeldstadli 2003: 169-175.

²⁷ von der Lippe 2001: 21

²⁸ Rolf Hofmo var en sentral figur i Arbeiderpartiet i Oslo, og spesielt i idretten i etterkrigstiden. Han vil bli behørig presentert senere i oppgaven både i kapittel 2 og kapittel 6.

²⁹ Wyllers er sitert i Slagstad, (*Sporten*): 254. Opprinnelig sitat: "Hvor to eller tre var samlet i de hektiske dager i mai og juni 1945, var Gerhardsen blant dem."

syntetiserende verker.³⁰ Derfor baserer denne problemstillingen, spesielt den første delen, seg mye på kildefunn. Kapittel 3 og 4 er nesten utelukkende skrevet med samtidig empirisk materiale som bakgrunn og i den forbindelse trengs det en begrepsredegjørelse. Denne oppgaven opererer med tre nøkkelbegreper om kildearbeidet i disse kapitlene som det er viktig å ha tydelig avklart, nemlig *funn*, *ikke-funn* og *manglende kilder*. Med *funn* i kildene menes naturlig nok at det har blitt funnet noe av relevans for oppgaven. Med *ikke-funn* i kildene mener jeg at jeg ikke finner noe i kildene der det kunne vært rimelig at det fantes noe. Denne studien vil vise at det er mange slike *ikke-funn* i arkivene som er meget interessante for problemstillingen, og begrepet *ikke-funn* vil bli brukt gjennom oppgaven. På mange måter kan man si at i denne studien er *ikke-funn* et *funn* i seg selv, og det vil bli trukket slutninger *ex silentio*. Begrepet *manglende kilder* er ikke overraskende de stedene hvor det ikke finnes fysiske kilder tilgjengelig eller arkivet ikke har vært mulig å spore opp. Dette var tilfellet med deler av arkivet etter Norges olympiske komité. Helt konkret kan man si at der det er *manglende kilder*, finnes ikke det fysiske arkivet, mens i de tilfellene som er beskrevet som *ikke-funn* så finnes arkivet, men kildene sier ikke det vi kunne forvente å finne eller noe med relevans til problemstillingen.

Kilder og litteratur

Sentralt i arbeidet med å belyse problemstillingen har kilder både fra politikken og idretten stått. Kildene som benyttes i denne studien kan deles inn i fem ulike grupperinger: lokalpolitiske kilder, nasjonalpolitiske kilder, privatarkiver, kilder fra idretten og offentlige kilder i form av aviser. Det finnes store ulikheter innad i de ulike grupperingene.

Av lokalpolitiske kilder har det vært Oslo kommunes aktstykker på Byarkivet som har vært mest relevante for denne studien. Da det var Oslo by som inviterte til OL og Oslo som arrangerte det, har det lokalpolitiske blitt vektlagt i dette studiet. Aktstykkene er referater, budsjetter og beretninger fra bystyret og delvis fra formannskapet, og det gir et godt innblikk i hva som ble diskutert blant politikerne i Oslo kommune. I tillegg har Stortingsarkivet blitt undersøkt for perioden 1945-1950. Det finnes også en egen mappe i NIF-arkivet på Riksarkivet som tar for seg alle idrettssaker i Stortinget, så på denne måten har man god dekning for å si noe om Stortingets medvirkning i OL-saken.

---

³⁰ Eksempler på dette er Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie*. (Oslo: Aschehoug, 1987); Benum, Edgeir, Helle, Knut og Langholm, Sivert(red). *Oslo bys historie*. 5 bd. (Oslo: J.W. Cappelens forlag, 1994); Matti Goksøyr. *Historien om norsk idrett*. (Oslo: Abstrakt forlag, 2008); John E. Findling og Kimberly D. Pelle *Historical dictionary of the modern Olympic movement*. (Westport: Greenwood Press, 1996); Knut Bjørnsen og Per Jorsett, *Store norske sportsbragder i 1000 år*. (Oslo: Stenersen, 1995)

I brytningspunktet mellom politikken og idretten er det Rolf Hofmo som vil være en sentral aktør i hele prosessen. Han har et omfattende privatarkiv på Arbeiderbevegelsens arkiv som har vist seg å være en god kilde til informasjon. Både korrespondanse, ulike møtoreferater, foredrag og egne notater har blitt tatt vare på og kommet til god nytte.

Fra idrettens side er det flere aktørers arkiver som har blitt undersøkt for å besvare problemstillingene i denne oppgaven. Norges idrettsforbunds arkiv på Riksarkivet inneholder mye informasjon om idrettsarbeidet i denne perioden. Under dette NIF-arkivet er det sortert mange sentrale og lokale organisasjoner som har vært nyttige. På Byarkivet finnes arkivet etter organisasjonskomiteen til OL i 1952, men dette arkivet inneholder dog stort sett kilder fra perioden etter Oslo blir tildelt OL, som da er noe etter denne oppgavens fokusområde. Arkivet etter Skiforeningen som er oppbevart i Holmenkollen har også vært nyttig, både i henhold til Skiforeningens egne referater, men også for et rikholdig og særegent arkiv og bibliotek med blant annet arkivet etter flere norske idrettspersonligheter i etterkrigstiden og beretninger fra ulike forbund og foreninger.

Blant de offentlige kildene kommer materialet fra ulike aviser. Disse har blitt benyttet for å avdekke eventuell debatt i forkant av søknadsprosessen. Rundt nøkkeldatoene i søknadsprosessen har Aftenposten, Dagbladet, Morgenbladet, VG og Arbeiderbladets aviser blitt undersøkt. Utvalget ble til for å dekke flere aktører i dagspressen som hadde ulike politiske agendaer, og for å være sikker på å fange opp eventuell debatt.

Da andre del søker å drøfte hvorfor det var påfallende lite debatt omkring OL-søknaden i 1952, har en rekke ulike historikere, teoretikere og samfunnsvitere blitt benyttet for å belyse ulike sider av spørsmålet. Til den politiske delen i kapittel 5 har denne studien valgt å fokusere på beslutningsprosesser og maktforhold i Arbeiderpartiet i etterkrigstiden. Torstein Hjellum og Hans Olav Lahlums studier og teori om oligarkiet i Arbeiderpartiet danner en basis for drøftingen.³¹ Disse bygger igjen mye på Jens Arup Seips velkjente foredrag *Fra embedsstat til ettpartistat*.³² I tillegg vil andre sentrale historikers studier fra etterkrigstiden bli dratt inn for å bygge opp et teoretisk rammeverk å drøfte beslutningsprosessene til OL på. Ved hjelp av dette rammeverket vil både prosessen i politikken og idretten bli drøftet.

Siste hovedkapittel vil ta for seg kulturelle og økonomiske årsaker for å drøfte problemstillingen, og for å gjøre dette på en best mulig måte vil flere idrettshistorikere og idrettsteoretikere bli benyttet. *Norsk idretts historie* av Finn Olstad og Stein Tønnesson er det

---

³¹ Se Lahlum 2010 og Hjellum 1992

³² Seip 1963

syntetiserende verket som i størst grad har skrevet om vinter-OL i 1952.³³ Rune Slagstad, Thor Gotaas, Matti Goksøyr og Gerd von der Lippe har alle skrevet om idrett og idrettsteori som er relevant for denne studien.³⁴ Denne oppgaven vil undersøke nærmere idrettens popularitet i etterkrigstiden, hvordan et OL kunne være en nasjonsbygger og hvordan OL kunne styrke den norske nasjonale identiteten. I tillegg vil ytterligere perspektiver bli drøftet rundt forskjellen på norsk tradisjonalisme og olympisk modernitet i idretten.

I tillegg til de ovennevnte så har også olympiske oppslagsbøker vært til nytte i arbeidet. Både som informasjonskilder om OL i 1952, men også for å bidra med informasjon om de olympiske lekene før Oslo-OL. De mest utdypende har vært John E. Findling og Kimberly D. Pelles *Historical dictionary of the Modern Olympic Movement* og Christopher Hills *Olympic Politics*.³⁵

Struktur og oppbygging

Opgaven er strukturert med to hoveddeler, der den første hoveddelen består av kapittel 3 og 4. Denne delen er en kronologisk fremstilling av det empiriske materialet som foreligger om *hvordan prosessen som ledet til at Oslo søkte om vinter-OL i 1952 var*. Kapittel 3 trekker trådene tilbake til perioden mellom 1920 og 1940 for å vise at det fantes aktører i Norge som allerede i denne perioden argumenterte for et norsk OL-arrangement. Denne studien vil argumentere for at arbeidet lagt ned i denne perioden var viktig for at Norge kunne søke og få tildelt OL allerede i 1952. Kapittel 4 vil fokusere på perioden mellom krigen er over og da Norge blir tildelt vinterlekene av den internasjonale olympiske komiteen. Dette skjedde i juni 1947. Innholdet vil dreie seg rundt de sentrale aktørene i både idretten og politikken for å vise prosessen som ledet til den norske OL-søknaden. Begge disse kapitlene vil bli strukturert kronologisk, av den enkle årsak at det er det mest ryddige og at det understreker selve prosessen som pågikk.

Den andre hoveddelen skal drøfte og besvare problemstillingens andre del, om *hva som var grunnene til at det var påfallende lite offentlig diskusjon om OL-søknaden i samtiden?* For å drøfte dette vil kapittel 5 ta for seg den politiske siden av dette spørsmålet,

---

³³ Olstad og Tønnesson 1987

³⁴ Goksøyr 2008; von der Lippe 2001; Rune Slagstad. (*Sporten*) – *En idéhistorisk studie*. (Oslo: Pax Forlag, 2008); Thor Gotaas. *Først i løypa: historien om langrenn i Norge*. (Oslo: Dreyer Forlag, 2010); Ørnulf Hodne. *Idrett og fritid: en mellomkrigsstudie i norsk idrettstudie*. (Oslo: Novus forlag, 1995); Olav Bø. *Norsk skitradisjon*. (Oslo: Det norske samlaget, 1966)

³⁵ Findling og Pelle 1996 og Christopher R Hill. *Olympic politics*. (Manchester: Manchester University Press, 1992)

mens kapittel 6 vil drøfte de kulturelle og økonomiske årsakene. Til sammen vil disse to kapitlene ta for seg ett historisk fenomen og belyse dette på bakgrunn av de politiske, kulturelle og økonomiske aspektene. Disse kapitlene blir i motsetning til den første hoveddelen ikke strukturert kronologisk, men tematisk. Begge kapitlene vil presentere relevant teori for deretter å drøfte det opp mot denne studiens tema og empirien fremlagt i første del.

Den siste hoveddelen vurderer empirien opp mot teori og vil derfor føre til en naturlig overgang til kapittel 7 som oppsummerer denne oppgavens analyser og viser studiens konklusjoner. Men, aller først vil kapittel 2 gi en kort introduksjon til tema, bakgrunn og nødvendig presentasjon av studiens hovedaktører.

2 Bakgrunn: Norsk politikk, idrett og olympisk historie

Gjenreisninga av idretten er en av de aller største samfunnsoppgavene nå. Og for de idrettslige myndigheter i hovedstaden er parolen i dag: Oslo skal bli en idrettsby.

- Rolf Hofmo³⁶

Denne studien skal dreie seg om perioden fra 1920 til 1947 da Oslo ble tildelt de olympiske vinterlekene i 1952. På grunnlag av dette vil dette kapittelet fungere som en bakgrunn for hele denne tidsperioden, men med hovedvekt på årene etter 1945. Det er i all hovedsak idrettens utvikling i Norge som vil bli beskrevet så langt tilbake som 1920, da det skjedde dramatiske endringer i idrettens organisasjon i denne perioden. Senere i oppgaven vil det drøftes hvordan dette påvirket holdningene til å arrangere et vinter-OL i Oslo. I tillegg skal den politiske og økonomiske situasjonen i Oslo og Norge i etterkrigstiden vurderes, for å beskrive i hvilket miljø den olympiske søknaden ble vedtatt.

Kapittelet vil bli delt inn i to hoveddeler, der første del skal gi et innblikk i den kulturelle bakgrunnen som er relevant for den olympiske søknaden, med hovedvekt på idretten i Norge. Den andre delen vil ta for seg politiske og økonomiske aspekter som er relevante for denne oppgavens problemstillinger. Første del vil gi et innblikk helt tilbake til 1920-tallet, mens andre del hovedsakelig vil fokusere på etterkrigstiden både i Oslo og nasjonalt.

Igjen må det understrekes at arrangementet av de olympiske leker i Oslo i 1952 var av en helt annen skala enn de olympiske lekene vi kjenner i dag. Man kan egentlig ikke sammenligne idretten på tvers av dette tidsspennet, og for å sette leseren i riktig olympisk stemning kan et lite utdrag fra Odd Børretzens sang *Fortere* hjelpe på:

For eksempel under olympiaden i 1952 fikk femtikilometerløperen kriser i skogen, underveis, kanskje flere kriser og da stanset kanskje skiløperen og tenkte:
"Hvor er det jeg skal? Hva er hensikten?"
Og trærne sto snøtunge rundt skiløperen, og skiløperen står der i skogen og tenker kanskje:
"Hvordan har mor det nå?" Så gikk han videre.

---

³⁶ Arbeiderbladet, 20.11.45. Hentet i ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet -Z-L0007: Vesentlig angående Hofmo 1945-46.

På Blankvannsbråten tok han pause,
det var matstasjon på Blankvannsbråten
og der fikk løperne havresuppe.
Jeg var ikke der og så det, men jeg har sett bilder av det i Filmavisen.
Stemmen på Filmavisen sa:
"På Blankvannsbråten får løperne havresuppe av de kjekke pikene i Hennem idrettsforening.
Appetitten er upåklagelig."

Og der satt skiløperen med et ullteppe over skulderen
ved siden av andre skiløpere med ullteppe.
Han ved siden av er kanskje finsk,
men han snakker litt svensk og de sammenligner kanskje tømmerpriser eller noe.³⁷

De olympiske leker var ikke så gjennomsportifisert, gjennomkommersialisert og prestasjonsjagende som i dag. Denne bakgrunnen blir viktig å ha med seg når prosessen frem mot søknaden til OL i 1952 skal presenteres.

Idretten

I en masteroppgave der det overordnede temaet er de olympiske leker, er det naturlig å ta utgangspunkt i idretten og idrettens bakgrunn i den aktuelle tidsperioden. Ettersom oppgaven og dens problemstillinger fører oss både før og etter andre verdenskrig skal denne delen ta for seg begge disse tidsperiodene og se på hvordan idretten utviklet seg og til slutt endte opp med den offisielle idrettssamlingen i 1946. I tillegg vil viktige enkeltaktører og foreninger som hadde innflytelse i idretts-Norge bli presentert. Men først er det interessant å se på den norske vinteridrettshistorien for å danne et bakteppe for det som kulminerer i en norsk søknad til vinterolympiaden.

Olympisk historie

OL-historien i denne studien tar oss fra antikkens Hellas til etterkrigstidens Oslo. Den olympiske historien tar oss over enorme avstander på alle mulige måter. Denne studien vil allikevel begrense seg til de moderne olympiske leker og da vinterlekene særskilt. De første moderne olympiske leker ble avholdt i Athen i 1896 og det var den franske baron Pierre de Coubertin som tok initiativet.³⁸ Hans tankegang ved å gjenopprette de olympiske lekene fra

---

³⁷ Lars Martin Myhre og Odd Børretzen. *Noen ganger er det all right*. CD utgitt 1995. I sangen synger Børretzen om "Hennem idrettsforening", men det er nok underforstått at det er de kjekke pikene i Heming som var tilstede på Blankvannsbråten.

³⁸ Finn Olstad. *Forsvar, sport og klassekamp 1861-1939*. Første bind av Finn Olstad og Stein Tønnesson. *Norsk idretts historie*. (Oslo: Aschehoug, 1987), 182

antikkens Hellas lar seg fint oppsummere av forfatteren bak *The Olympic – a critical reader*, Vassil Girginov:

For Pierre de Coubertin, the founder of the modern Olympic Movement, Olympism was a philosophy of social reform that emphasizes the role of sport in world development, international understanding, peaceful co-existence, and social and moral education. De Coubertin understood that physical activity grounded in rule adherence where sport was apparently "universalizable" – providing a contact point across cultures.³⁹

Noe senere ble også vinteridretten inkludert i den moderne olympismen og de første vinterlekene ble avholdt i Chamonix i 1924.⁴⁰ Av samtiden ble den kalt vintersportsuken i Chamonix, men i etterkant har den fått olympisk status.

Internasjonalt var det den internasjonale olympiske komité (IOC) som var ansvarlige for den moderne olympiske bevegelse.⁴¹ I Norge ble den olympiske bevegelse styrt av den norske olympiske komité (NOK), som helt frem til 1965 hadde samme medlemmer som idrettsstyret i Norges idrettsforbund og forgjengerne. IOC krevde egentlig at de nasjonale komiteene skulle være uavhengige av både regjeringer og idrettsorganisasjoner, men godtok dette norske unntaket.⁴²

Norsk vinteridrettshistorie

I bøker som *Først i løypa* og *Den evige sne* kan bruken av ski spores så langt som 3000 år før vår tidsregning.⁴³ Opp gjennom norsk historie finnes stadige referanser til bruken av ski i Norge, og kanskje den mest kjente hendelsen er birkebeinernes frakt av den unge Håkon Håkonsson i trygghet tidlig på 1200-tallet. På 1700-tallet opprettet det danske militæret skikompanier i Norge og utlovet i tillegg pengepremier i militære skirenn. I 1808 brygget det til krig mot Sverige og også her ble skitroppene benyttet. Det var i disse skitroppene det første

---

³⁹ Vassil Girginov (red), *The Olympic: a critical reader*. (London: Routledge, 2010), 9

⁴⁰ Kunstløp på skøyter var riktignok en del av sommerlekene i både 1908 og 1920, men gikk i 1924 inn i vinterlekene. Det samme gjelder ishockey som var en del av programmet i sommer-OL i 1920.

⁴¹ I mange tilfeller ble IOC omtalt ved den franske forkortelsen CIO. For enkelhetens skyld vil denne studien alltid omtale den internasjonale olympiske komité med forkortelsen IOC.

⁴² Stein Tønnesson. *Folkehelse, trim og stjerner 1939-1986*. Andre bind av Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie*. (Oslo: Aschehoug, 1987), 185

⁴³ Gotaas 2010 og Tor Bomann-Larsen. *Den evige sne*. (Oslo: Cappelen, 1993)

registrerte lengdemålte skihoppet fant sted, da Olaf Rye tok sats på et lite hopp i Eidsberg og landet på snaue ni og en halv meter.⁴⁴

Organisasjonsidrett i Norge kan spores tilbake til 1861 da Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug (Centralforeningen) ble stiftet, som var en idrettsforening med et ganske militært preg der målet var å øke folkets militære kraft.⁴⁵ Etter denne nytteidretten som hadde preget Norge kom den engelske sporten i 1870/80-årene, der konkurransen kom i fokus foran nytten ved idretten og sporten. Fra nå av opplevde man en strid mellom de som ville gjøre idretten nyttig og de som ville at den skulle være konkurransepreget. Denne striden mellom Centralforeningen og den engelske idretten endte med at Centralforeningen ble oppløst. I 1919 ble Norges Landsforbund for Idrett (Landsforbundet) med sine særforbund og sitt konkurransepreg den ledende maktfaktoren i norsk idrett. Arbeidernes Idrettsforening (AIF) tok på mange måter over stafettpinnen fra Centralforeningen og ville fokusere på nytteverdien i idretten.⁴⁶

Idretten i Norge frem til 1940

Norges Landsforbund for Idrett var særforbundenes forbund i årene fra 1919 og frem til den endelige idrettssamlingen i 1946. I perioden frem til 1940 var det en splittelse i idretts-Norge etter at Arbeidernes Idrettsforening (AIF) ble stiftet i 1924. AIF-lederne ønsket å bruke idretten til politiske formål, mens lederne i Landsforbundet ikke så på idretten med et spesielt formål.⁴⁷ Hele perioden frem til 1940 var til dels preget av ulike splittelser innad i idretten og innad i AIF der Arbeiderpartiet og Kommunistpartiet sto mot hverandre. Arbeiderpartistørheter som Einar Gerhardsen, Trygve Lie, Oscar Torp og Rolf Hofmo var alle med i ledelsen av AIF til tider, og var opptatt av å bruke AIF som politisk virkemiddel. Thor Jørgensen, som senere skulle representere Oslo by i organisasjonskomiteen til OL 1952, var òg medlem av AIF i deler av denne perioden.⁴⁸

Det var i denne perioden et sterkt fokus på helse i idretten, spesielt i AIF. Folkehelseidealet sto sterkt og spesielt på 1930-tallet kom denne idrettspolitikken i forgrunnen innad i AIF.⁴⁹ Ledelsen i AIF var i stor grad opptatt av hvordan idretten kunne

---

⁴⁴ Gotaas 2008 og Gotaas 2010

⁴⁵ Olstad 1987: 324.

⁴⁶ Olstad 1987: 324-327

⁴⁷ Olstad 1987: 204-210

⁴⁸ Olstad 1987: 228

⁴⁹ Olstad 1987: 244

bidra til bedret folkehelse, og ikke i så stor grad opptatt av stjerneidrett og elitearrangementer. Dette er tråder som ble plukket opp da Oslo by bestemte seg for å søke om vinter-OL i 1952.

I mellomkrigstiden satset stadig flere nasjoner på toppidrett og nivået steg i de ulike grenene. Norge klarte fortsatt å henge med i toppen i de tradisjonelle idrettene de alltid hadde vært gode i, da spesielt skisport. Etter en totaldominans i det første vinter-OL i 1924 ble det norske hegemoniet gradvis mindre utover 1930-tallet, men fortsatt ”viste Norge verden vinterveien” hva skisport angikk.⁵⁰

I tillegg til de Coubertins moderne olympiade, var det også planer om en egen Folkeolympiade i 1936 der Rolf Hofmo ledet en norsk delegasjon med 34 mann fra AIF. Denne ble avlyst da det brøt ut borgerkrig i Spania idet den norske troppen ankom Barcelona.⁵¹ Splittelsen i idretts-Norge så ut til å være varig, før staten gikk aktivt inn for en idrettssamling i 1935 da det ble nedsatt en idrettskomité av sosialministeren. Dette startet prosessen som endte med et interimstyre og felles front mot nazismen i 1940 og endelig samling til Norges idrettsforbund (NIF) i 1946.

Idretten i Norge etter 1940

NIF ble offisielt stiftet i 1946, men samlingen av AIF og Landsforbundet var en prosess med tre steg. Det første var som kjent at en komité ble nedsatt av sosialministeren i 1935 med mål om å samle idretten. Andre steget skjedde i september 1940 da de ble enige om full samling og opprettelsen av et interimstyre som skulle fungere under krigen. De to mektige herrene fra Landsforbundet og AIF, henholdsvis Olaf Helset og Rolf Hofmo, proklamerte opprettelsen av Norges Idrettsforbund.⁵² De to møttes i juni 1940 og ble enige om at all tidligere stridighet måtte legges til side for å stå sammen mot nazismen. Det tredje steget var samlingen til NIF som ble slutført på NIFs konstituerende ting 10. februar 1946. Rolf Hofmo og Olaf Helsets lederstilling var ubestridt og slik kom det til å være så langt denne studien strekker seg.⁵³ Så fra tidlig i 1946 var idretten samlet i Norge, både de gamle særforbundene og det gamle AIF under samme fane. Den fellesskapsfølelsen som gjaldt i andre deler av den norske offentlighet hadde forplantet seg til idretten også.

---

⁵⁰ Olstad 1987: 284-292

⁵¹ Olstad 1987: 309

⁵² Tønnesson 1987: 15-29

⁵³ Tønnesson 1987: 95-98.

Andre viktige aktører i norsk idrett i etterkrigstiden

I tillegg til de store foreninger og forbund som har blitt presentert var det også andre aktører i idretten som satt i viktige posisjoner i denne tidsperioden og som denne oppgaven vil være innom flere ganger. Den enkeltpersonen som hadde flest sentrale posisjoner og var mest delaktig var Rolf Hofmo. Hofmo var AIF-mann i mellomkrigstiden og den som var AIFs pådriver for å samle idretten til en organisasjon. Han var nestformann i NIF i 1946/47, varaordfører i Oslo i 1945, formann i Statens ungdoms- og idrettskontor og etter hvert visepresident i organisasjonskomiteen for vinterlekene i 1952. Rolf Stranger oppsummerer på mange måter hvordan Hofmo var som person og politiker i et sitat hentet fra en debatt i Oslo bystyre i 1949 om OL i 1952: ”Herr. Ordfører. Vi måtte selvsagt vente et innbitt, sterkt farget, sarkastisk, men grundig og ideelt båret foredrag av Rolf Hofmo i kveld, og vi fikk det.”⁵⁴ Hofmo var kjent for å være en engasjert mann med en sterk personlighet. Hans mange hatter gjør at denne oppgavens veier krysser Hofmos spor på mange forskjellige arenaer. Vi vil også se interessante endringer i Hofmos argumentasjon og meninger om de olympiske leker og forholdet til eliteidrett. Dette vil bli grundigere diskutert utover i oppgaven.

Norges olympiske komité (NOK) hadde som kapittel 3 vil vise alltid vært en sentral pådriver for både norsk OL-deltagelse og mulig OL-arrangement. NOK var som vist identisk med idrettsstyret helt frem til 1965 og olympiakomiteen, som den ofte ble referert til i samtiden, var formelt lagt under Landsforbundet og NIF. Thomas Fearnley jr., satt som IOC sin mann i Norge fra 1927 og til OL ble tildelt Norge. Han vil med det være en av de mest sentrale enkeltaktørene hva angår en norsk OL-søknad i denne perioden.

Skiforeningen – tidligere Foreningen til Ski-Idrettens Fremme - har helt siden det ble stiftet i 1883 jobbet for utbredelsen av skiidrett og stått for arrangementet av Holmenkollrennene. Dette førte til at de var en stor og viktig aktør i vinteridretten i Norge og spesielt i Oslo. Til OL i 1952 ble anleggene i Holmenkollen brukt til hopprenn og langrennsøvelser. I begynnelsen var hovedmålet å spre budskapet om at ski kunne brukes til mer enn transport, og i alle år har Skiforeningen lagt til rette for bruken av Oslomarka til rekreasjon og konkurranser.

Norges Skiforbund var det største særforbundet denne perioden, og som det vil bli vist var skiforbundet blant de mest ivrige etter å arrangere et OL i mellomkrigstiden. Som

---

⁵⁴ Oslo kommunes aktstykker 1949/50: III Referat. Hentet fra bystyremøtet 21.10.1949, sak nr 44.

særforbundet til det som kan betegnes som de norske nasjonalidrettene kunne de utøve mye makt i beslutningsprosesser i norsk idrett.⁵⁵

Politikken

En vesentlig del av denne oppgavens problemstillinger dreier seg rundt de politiske beslutningsprosessene ved søknaden til vinter-OL i 1952. Det er derfor nyttig å presentere den politiske, økonomiske og kulturelle situasjonen i Norge og Oslo i den perioden hvor Oslo vedtok å søke om OL.

Norge

Selv om landet hadde vært okkupert i fem år var næringslivet raskt på fote igjen og i løpet av to år hadde industrien tatt igjen førkrigsnivået og produksjonen økte med 6.3 % årlig de første årene.⁵⁶ Samtidig var levestandarden under 20-30 % av førkrigsnivået, men dette kom mer av slitasje og mangel på importvarer enn krigsskade. Det største problemet var allikevel boligmangelen, og dette kom til å tyngde landet i lang tid. Det var også rasjonering av utvalgte varer i flere år for å holde det private forbruket i tømmene. Det var også en fare for at nordmenn kunne oppleve en slags ”mental slitasje” etter krigens strev, men regjeringen appellerte til folkets offervilje og tålmodighet for å få landet på beina igjen.⁵⁷

Den politiske restaureringen var også viktig, og også dette gikk raskt unna. I løpet av tre uker etter frigjøringen var de politiske partiene på plass på Stortinget, i løpet av fem uker møttes det gamle Stortinget og etter syv uker hadde landet en ny regjering med Einar Gerhardsen som statsminister. Ved valget høsten 1945 stilte alle partiene seg bak Fellesprogrammet og Arbeiderpartiet fikk rent flertall på Stortinget. Dette førte til at Gerhardsen dannet flertallsregjering og startet en periode preget av Arbeiderpartidominans i norsk politikk.⁵⁸

For denne studiens problemstilling og hypoteser er denne Ap-dominansen et sentralt tema. Kapittel 5 vil gå mer i dybden på hvordan makten ble samlet på få hender i etterkrigstiden og hvordan dette ga utslag i beslutningsprosessene. Dette konsensusfunnet som kom klarest til uttrykk med Fellesprogrammet er også et viktig poeng i tilknytning til det

---

⁵⁵ Både langrenn, hopp, kombinert og alpint lå under Norges skiforbunds vinger. Kilde: www.skiforbundet.no. (12.07.12).

⁵⁶ Berge Furre. *Norsk historie 1914-2000: Industrisamfunnet – frå vokstervisse til framtidstvil*. (Gjøvik: Det norske samlaget, 2000), 172-180

⁵⁷ Furre 2000: 172-180

⁵⁸ Furre 2000: 172-180

denne studien skal svare på. Spesielt hvordan idretten blir et ledd i det nasjonale felleskapet vil spille inn som en faktor når denne oppgavens andre problemstilling skal drøftes i kapittel 6.

Oslo

Oslo var en liten by med stor befolkning. Edgeir Benum beskriver Oslo som en nedslitt, men hel by med store behov for renovering. Det var en liten by uten høybygg som var blitt klemt innimellom åsene og Oslo var annerledes enn den tradisjonelle europeiske storby i 1948.⁵⁹ Rundt Oslo lå Aker herred som et landlig og romslig alternativ frem til 1948. Motsetningene mot sammenslåing hadde vært der lenge, men til slutt var det ingen annen løsning enn å slå sammen Oslo og Aker. Dette skjedde 1. juli 1948, men prosessen på vei mot sammenslåingen kan på mange måter sies å starte da H.E. Stokke (Ap) ble ordfører i Aker i 1946. Det finnes i aktstykkene etter Oslo kommune mange diskusjoner i bystyret og formannskapet med bekymringer for at dette ville gå ut over Oslos økonomi.⁶⁰ Men Knut Kjelstadli påpeker at det var mange argumenter som talte for en sammenslåing av Oslo og Aker.⁶¹ Hvor mye denne frykten for økonomisk nedgang hadde å si for en eventuell OL-søknad er dog vanskelig å vurdere. Men at det var en viktig avgjørelse for kommuneøkonomien finnes det ingen tvil om.

Etter frigjøringen i mai 1945 var det Einar Gerhardsen som fungerte som ordfører i den første tiden frem til han selv ble valgt til statsminister den 25. juni. Da rykket varaordføreren fra Høyre, Rolf Stranger, opp som ordfører. Han følte seg ikke komfortabel med et bystyreflertall fra et annet partipolitisk ståsted, og ba om å bli fritatt fra ordførerposten. Dette ble godkjent på det første bystyremøtet den 6. september, og Arnfinn Vik fra Arbeiderpartiet ble valgt inn som ordfører.⁶² Han skulle sitte frem til 1947, noe som gjør ham til den eneste ordføreren i Oslo som var deltagende i søknadsprosessen til vinterlekene i 1952.

Det var et mildt klima rent kommunepolitisk frem til 1947, og på tross av arbeiderpartidominans var viljen til samarbeid stor i kommunestyret. Trass i vansker og mye arbeid foran seg var det en optimistisk tid.⁶³ Ordfører Vik og andre politikere hadde nok å stri

---

⁵⁹ Edgeir Benum. *Byråkratienes by: fra 1948 til våre dager*. Femte bind i Edgeir Benum, Knut Helle og Sivert Langholm(red). *Oslo bys historie*. (Oslo: J.W. Cappelens forlag, 1994), 11-16

⁶⁰ Oslo kommunes aktstykker 1945/46: III Referat. Bystyremøte 31.01.46. 25 siders referat fra debatt i bystyret om byutvidelse. Flere politikere mot sammenslåing.

⁶¹ Knut Kjelstadli. *Den delte byen: fra 1900-1948*. Fjerde bind i Edgeir Benum, Knut Helle og Sivert Langholm(red). *Oslo bys historie*. (Oslo: J.W. Cappelens forlag, 1990), 472-474

⁶² Kjelstadli 1990: 464-466

⁶³ Kjelstadli 1990: 467

med i tiden etter krigen, og den største bekymringen var boligproblematikken. Han uttalte i oktober 1946 at ”boligmangelen ble det brennende kommunepolitiske temaet.”⁶⁴ Det kanskje beste eksempelet på prioriteringer gjort i etterkrigstiden er knyttet til denne boligmangelen. Det var en tilbakevendende utfordring for formannskapet å få tak i nok byggemateriale til den utbyggingen som måtte skje i Oslo i etterkrigstiden. Samtidig som dette pågikk gikk formannskapet også inn for å søke om et OL som også kom til å kreve mye av de samme råvarene og ressursene. Det er ikke noe absolutt motsetningsforhold mellom det å bygge boliger og det å søke om et OL, men man kan fortsatt sette spørsmålstegn bak den prioriteringen som lå til grunn for OL-søknaden.

Paul Hartmann var finansrådmann i Oslo denne etterkrigsperioden og den som ved de fleste anledninger talte sterkest om å begrense utgiftene til det aller mest nødvendige. Han oppsummerte den finansielle posisjonen til kommunen slik etter en argumentasjon om at kommunens lånegjeld var blitt redusert fra 300 til 200 millioner kroner i løpet av krigen:

”Selv om kommunens finansielle stilling etter det jeg her har sagt skulle være betydelig bedret, så svarer ikke dette til noen virkelig realitet. Lånefondet har, som det vil sees, et underskudd på omtrent 32 millioner kroner.” (...)Når kommunen virkelig skal tilfredsstill sine mest nødtørftige behov og utgiftene da løper på tror jeg nok det vil vise seg at kommunestillingen ikke er så meget gunstigere enn statens, at det vil være anledning for staten til å fortsette å tappe kommunen på denne måten.”⁶⁵

Dette er et godt bilde på at selv om flere i Oslo kommune var optimistiske på økonomiens vegne, var det betydelige utfordringer til stede. Hartmann vil være en aktør senere i denne oppgaven, når prosessen mot OL-søknaden blir presentert. Men først, skal denne studien ta turen tilbake til mellomkrigstiden for å vise at det var aktører allerede her som ønsket seg en norsk olympiade.

---

⁶⁴ Kjelstadli 1990: 470

⁶⁵ Oslo kommunes aktstykker 1945/46: refr. Sak nr 11 – 1A ”Driftsbudsjett for bykassen for 45/46.

3 Ønsker om et norsk OL i mellomkrigstiden

Der burde efter min mening ikke herske meningsforskjel om, at man ikke melder sig som ansøker til en stilling, som allerede er besatt.

- Nicolay Ramm Østgaard⁶⁶

Norge deltok i sine første olympiske leker i 1900 i Paris og deltok med utøvere i alle olympiske leker som ble arrangert i årene frem til 1936.⁶⁷ Unntaket var lekene i St. Louis i 1904 som Norge offisielt ikke sendte utøvere til.⁶⁸ Det var debatter ved flere anledninger om Norge skulle være en del av den olympiske bevegelse, og spesielt i Norges idrettsforbund og innad i idrettsstyret ble det diskutert foran hver olympiade om Norge skulle delta eller ikke.⁶⁹ På tross av dette trekkes slutningen at de olympiske leker relativt sett var populære i Norge, både på bakgrunn av de resultatene norske utøvere leverte, men også på grunn av den posisjonen idretten i Norge hadde i denne perioden.⁷⁰

Dette kapittelet vil vise at det fantes initiativ i Norge til å arrangere olympiske leker før 1940. Vi skal se hvordan dette initiativet tok form og utviklet seg etter hvert som vi nærmer oss 1940, og i tillegg belyse hvordan disse initiativene var med på å bane vei for den søknaden til vinter-OL i 1952 som kommer senere. For denne oppgavens problemstilling vil det være interessant å trekke linjer tilbake til mellomkrigstiden for å se hvordan det olympiske engasjementet var i Norge. Søknaden til OL i 1952 kom ikke ut av det blå, men det var blitt sådd spirer blant norske aktører innenfor politikken og idretten før andre verdenskrig brøt ut. Dette kapittelet vil se nærmere på norske og internasjonale aktører fra tiden etter 1919 og i hvilken grad det var norske initiativ til OL-arrangement frem til 1940. Grunnen til at 1919 er valgt som utgangspunkt for dette kapittelet er at det går et naturlig skille i idretten etter første verdenskrig og dette året ble det første idrettstinget avholdt. Etter dette finnes det kontinuerlige spor av tanker om et norsk OL i arkivene. Tiden før dette blir for langt unna denne oppgavens problemstilling og avgrensning, mens arbeidet lagt ned etter dette er relevant for denne oppgaven.

---

⁶⁶ RA/PA-0090/D/Db/L0006: Nordisk samarbeide, Internasjonalt samarbeide 1916-1940. Privatarkiv 0090 på Riksarkivet er arkivet til Norges Idrettsforbund(NIF).

⁶⁷ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen. Arkivet etter organisasjonskomitèen til OL 1952 på Byarkivet.

⁶⁸ Det viser seg imidlertid at to norske brytere som deltok som amerikanere ikke hadde amerikansk statsborgerskap og dermed var norske. Både Bernhoff Hansen og Charles Ericksen vant gull, og skal ifølge idrettshistoriker Tom A. Schanke føre til at Norge tok sine første olympiske gullmedaljer i 1904. Kilde: <http://www.nrk.no/ol2012/nyheter/her-er-norges-ukjente-ol-gullvinner-1.8281024>. (Hentet: 02.11.2012)

⁶⁹ RA/PA-0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller

⁷⁰ Dette vil bli nærmere beskrevet i kapittel 6.

Dette kapittelet er delt inn i to hoveddeler. I den første delen skal det empiriske materialet funnet i de ulike arkivene og bøkene bli kronologisk presentert, og både relevante funn og ikke-funn blir nevnt. Visse arkiver og deler av arkiver har vist seg umulig å spore opp, og der jeg antar at relevant informasjon kan finnes i et slikt manglende arkiv, blir det nevnt under overskriftene *ikke-funn og manglende kilder*. Det blir nøye presisert hva som er manglende arkiver og hva som karakteriseres som ikke-funn i arkivene.⁷¹ I andre del vil disse funnene drøftes opp mot betydningen det har for oppgavens problemstilling, og i hvilken grad det har relevans som bakgrunn for en norsk OL-søknad i 1952. Selve tidsperioden lot seg naturlig deles inn i tre deler ut fra de ulike norske initiativene som fant sted.

Hovedfokuset blir lagt på aktører innenfor idretten i Norge, men også politikere i Oslo kommune og i staten har blitt studert.

1920-1924: De første tankene om et norsk OL

Det var Norges landsforbund for idrett som hadde en sterk posisjon i norsk idrett i denne perioden. Her var alle særforbundene samlet og idrettstinget var øverste myndighet. Det første idrettstinget som ble avholdt var i 1919, men dette året var det ingen saker om de olympiske leker på saklisten.⁷² Frem til 1920 hadde Norges deltagelse på den internasjonale olympiske arena blitt håndtert av idrettsstyret. Men under idrettstinget dette året ble det nedsatt en egen Olympiakomité. Sak G.11a på idrettstinget var opprettelsen av en egen Olympiakomité etter at idrettsstyret fant dette nødvendig etter arbeidet med deltagelse i OL i Antwerpen i 1920.⁷³ Olympiakomiteen skulle i utgangspunktet jobbe med deltagelsen til de norske utøverne i de olympiske leker, samt være med på møter i den internasjonale olympiske komité og i det nordiske samarbeidsrådet.⁷⁴ Det skulle vise seg at olympiakomiteen kom til å ha innvirkning på mer enn bare deltagelse i de olympiske leker.

Foran dette idrettstinget i 1920 fantes også det første initiativet til å arrangere en olympiade innenfor Norges grenser. Baron de Coubertin skrev et sirkulære til medlemmene i de ulike nasjoners olympiske komiteer før et møte som skulle avholdes samtidig med OL i Antwerpen sommeren 1920. Dette rundskrivet inneholdt informasjon om hva som skulle diskuteres på dette møtet, og blant annet skulle arrangør av sommerolympiaden i 1924 bestemmes. Rundskrivet ble oversatt av et ukjent medlem av den norske olympiske komité og

---

⁷¹ Se innledningen for nærmere forklaring og begrepsutredning.

⁷² Arkivenhet RA/PA-0090/D/Db/L0004: Idrettstinget 1919, protokoll for 1919-1920-23-25

⁷³ Arkivenhet RA/PA-0090/D/Db/L0004: Idrettstinget 1919, protokoll for 1919-1920-23-25

⁷⁴ Arkivenhet RA/PA-0090/D/Db/L0004: Idrettstinget 1919, protokoll for 1919-1920-23-25

sendt som informasjon til idrettsstyret. Parentesen er lagt til av oversetteren av sirkulæret. Der står det:

Prøvelse av kandidaturene for olympiaden 1924 og hvis mulig fastsettelsen av stedet. (Hvis Norge fremkommer med fast ønske om at avholde olympiaden 1924 saa tror jeg vi har en særdeles gode chancer for at faa anledning dertil; andre andsøkere er: Italien, Ægypten, Cuba, og muligens Amerika, men vi har faat et foreløpig løfte).⁷⁵

Det kommer tydelig frem at oversetteren satt på informasjon om at Norge sannsynligvis vil få de olympiske lekene i 1924 hvis de hadde bestemt seg for å søke. Dette var et initiativ fra medlemmer av den norske olympiske komité som kan ha hatt et ønske om å søke om å få arrangere et OL, selv om det her nok dreier seg om en sommerolympiade. Det er naturlig å anta at det må ha foregått en prosess i Norge i forkant av dette møtet, og noen må ha frontet Norges søknad.

Fra 1924 ble det også arrangert en såkalt vintersportsuke i samme land som sommer-OL, så langt det lot seg gjøre. Dette skulle senere utvikle seg til å bli vinterolympiaden. Avgjørelsen om å arrangere en vintersportsuke ble først tatt på et IOC-møte i Lausanne 1921, etter at Paris hadde blitt tildelt OL. Det ble da bestemt at det skulle avholdes vintersportsuke i Chamonix og dette ble senere kategorisert som det første vinter-OL.⁷⁶ Et spørsmål det kan være naturlig å stille seg er om den norske olympiakomiteen var klar over dette og ville vise frem vinter-Norge til resten av verden eller om de primært ønsket en sommerolympiade? Diskusjoner i idrettsstyret i oktober 1919 viser at det allerede fantes norske planer om å arrangere en norsk vintersportsuke i forbindelse med Holmenkollrennene.⁷⁷ Det kan være en mulighet for at det var tenkt å utvide en eventuell OL-søknad til å omfatte vintersportsuken også, uten at funn i kildene verken underbygger eller motbeviser denne påstanden.

---

⁷⁵ Arkivenhet RA/PA-0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller

⁷⁶ Rapport fra IOC-konferansen i Lausanne 24.05.21", fra RA/PA0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.

⁷⁷ Fra idrettsstyrets møte 19.10.19. Hentet fra RA/PA0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.

Saken om at Norge skulle søke om et OL i 1924 ble deretter tatt opp i idrettsstyret den 10. juni etter initiativ fra Sam. Knutzen, som *ikke* ønsket at Norge skulle ta på seg å arrangere olympiaden i 1924. Han satt selv i idrettsstyret og sendte følgende telegram datert 2. juni til de andre styremedlemmene:

”Olympiaden i 1924.

Jeg tør paa denne maate anmode om at faa opført dagsordenen for Idrettstyrets første möte følgende forslag: ”Idrettsstyret finder ikke at kunne anbefale, at Norge overtar Olympiade i 1924”, idet jeg paa mötet nærmere vil begrunde dette. Jeg gaar ut fra, at der endnu ikke er gjort nogen endelig formell henvendelse til De Olympiske Lekers Komite fra vor Olympiakomite i sakens anledning.”⁷⁸

Referatet fra det følgende idrettsstyremøtet viser et delt styre som diskuterte om og hvordan de skulle gå frem med en eventuell søknad om å arrangere en olympiade. Knutzen var helt klar på at dette var en sak som burde avgjøres i idrettstinget og derfor sendte han sitt telegram til resten av idrettsstyret. Han fryktet at den norske olympiske komité på eget initiativ skulle kontakte IOC uten et samlet Norge bak seg.⁷⁹ Dette var helt i tråd med den selvstendighet som de norske medlemmene i IOC hadde.⁸⁰

Resten av idrettsstyret diskuterte denne saken på møtene sine både 10. juni og 15. juli og kom frem til en beslutning om at saken skulle avgjøres på det neste idrettstinget. Hvis ¾ av tinget var positive til å søke, skulle saken tas videre av den olympiske komité. Krag og Falkenberg i idrettsstyret argumenterte mot lekene og mente at oppfatningen om å arrangere OL hadde skiftet i takt med de økonomiske forhold. Utgiftene til OL i 1924, som han anslo til 8 millioner kroner, ville gått utover bidragene til det daglige arbeidet. Blant argumentene for å arrangere et OL var at forsvarsdepartementet hadde meldt sin interesse i dette spørsmålet og stilt seg positive til et OL. Dette for å ”fremme samkvemet mellom de gamle krigførende land.”⁸¹

Resultatet etter diskusjoner på de to idrettsstyremøtene ble til at saken skulle avgjøres på idrettstinget, men idrettsstyret sitt forslag som skulle stemmes over ble: ”under de

---

⁷⁸ RA/PA-0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller

⁷⁹ Merk at jeg bruker betegnelsen IOC gjennom hele oppgaven, selv om den franske forkortelsen CIO ble brukt som det offisielle navnet i mange sammenhenger. Dette for enkelhetens skyld.

⁸⁰ Se bakgrunnskapittel.

⁸¹ RA/PA0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller. Det var formann i Landsforbundet Hjalmar Krag som kom med denne informasjonen om Forsvarsdepartementets involvering på idrettsstyremøtet 10.06.1920.

nåværende forhold finner idrettstinget at arbeidet for å få olympiaden i 1924 henlagt til Norge skal indstilles.”⁸² I dette forslaget lå det tydelige føringer fra idrettsstyret om at de ikke mente det var riktig av Norge å søke om OL. Idrettstinget stilte seg bak styrets innstilling og dermed ble det aldri noe av søknaden om OL i 1924. Hvor mye selvstendighet og makt selve idrettstinget i praksis hadde på denne tiden, er vanskelig å vurdere. Men, det ville vært spesielt om idrettstinget gikk imot en såpass klar innstilling fra styret. I tillegg sørget idrettsstyret for at medlemmer av den olympiske komité ikke fikk taletid på tinget til å legge frem sitt syn på OL-saken.⁸³

På den sjettede skandinaviske idrettskongress som ble avholdt 18. april 1920, ble de norske planene om å søke OL luftet for de andre skandinaviske landene. Det var et godt samarbeidsmiljø blant Norge, Sverige og Danmark og den norske olympiske komité ville ikke ta initiativ til en OL-søknad uten støtte fra nabolandene. Grøner var representant for Norge på dette skandinaviske møtet. Sitatet under er hentet fra møteprotokollen ved denne kongressen:

”Grøner Henledet oppmerksomheten paa at Norge antagelig vilde søke om at faa overlat arrangementet av den neste Olympiade; men gjorde samtidig uttrykkelig opmærksom paa at Norges overtagelse av lekene var absolut avhengig av at alle nationer har fri ret til at delta. Højme for Danmark og Em.Karlson for Sverige fremholdt landenes sympathi for Norges forlangende om henlæggelse av de Olympiske leke til Kristiania 1924, og meddelte at disse landes represæntanter vil støtte Norges krav.”⁸⁴

I likhet med de andre funnene stammer det et tidlig ønske fra den norske olympiske komité og idrettsstyret om å få arrangere olympiske leker allerede i 1924.

Fra denne tidsperioden finnes det et rikt kildeutvalg, og det er sannsynligvis ingen kilder man kunne tenke seg kunne bidratt til mer innsikt som mangler. Derfor kan man trygt si at den olympiske komiteen møtte betydelig motstand både hos andre representanter for idretten, og i tillegg holdt politikerne seg passive til en norsk OL-søknad. Det finnes ingen spor i Oslo kommunes bystyes forhandlinger og protokoller om noen saker knyttet opp mot det å arrangere et OL.⁸⁵ Etersom Kristiania ville vært det naturlige stedet og avholdt en olympiade, ville det vært naturlig om byen og dens politikere hadde diskutert saken før en søknad ble sendt inn. Med det i bakhodet vil det være naturlig å anta at prosessen med å få et

---

⁸² RA/PA-0090/D/Db/L0021: 1919-1940 – Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.

⁸³ RA/PA-0090/D/Db/L0021: 1919-1940 – Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.

⁸⁴ RA/PA-0090/D/Db/L0006: Nordisk samarbeide, Internasjonalt samarbeide 1916-1940

⁸⁵ Oslo kommunes aktstykker: III. Referater 1919-20 og 1920-21. Ib. Forhandlinger 1919-20 og 1920-21.

sommer-OL til Oslo i 1924 var ganske langt unna å være en realitet, på tross av at flere aktører i den olympiske komité og andre steder i idretten tok initiativ til å søke om OL.

1924-1932: Overtagelse av de olympiske vinterlekene

I årene fra 1924 og til 1932 finnes det også spor etter arrangementslyst hos noen aktører i idretten, men igjen virker det som om det ble med interessen hos noen få aktører. Verken i formannskapet eller bystyret i Oslo, hos NLF eller i Oslo distriktslag for idrett ble et eventuelt OL-arrangement ført opp på sakslistene eller i protokoller. Det er kun i det norske skiforbundet og i olympiakomiteen det dukket opp planer og initiativ til å ta over vinter-OL i 1932. Både skiforbundet og olympiakomiteen var viktige aktører i Norge, men tydeligvis ikke viktige nok til at engasjement fra det holdet alene var nok til å få igjennom en søknad. Som det vil bli vist fantes det ingen spor av at noen av de andre aktørene i idretten og politikken engasjerte seg i denne prosessen.

Vinter-OL i 1932

Det står klart at det var idretten selv som tente ideen om å arrangere et OL i Norge i dette tidsrommet. Mens det i 1924 hadde vært et ønske om å søke om å arrangere olympiske leker som ikke var tildelt enda, var det denne gangen aktører som forsøkte å ta over vinterlekene som allerede var tildelt USA.

I 1928 finner vi i *Sportsmanden*, et landsdekkende idrettsmagasin, et leserinnlegg fra Nicolai Ramm Østgaard, formann i Norges skiforbund⁸⁶, om hvorvidt Norge burde melde seg som søker til vinter-OL i 1932. Mange i skiforbundet mente at USA ikke var skikket til å arrangere en vinterolympiade i 1932, noe Ramm Østgaard var uenig i:

“Det er sagt, at når man bortser fra formanden I Norges Skiforbund eksisterer der ikke meningsforskjel I spørsmålet om hvorvidt Norge bør melde sig som ansøker til arransjemanget av vinterolympiaden 1932. Der burde efter min mening ikke herske meningsforskjel om, at man ikke melder sig som ansøker til en stilling, som allerede er besatt. Og sålenge der ikke foreligger andre fakta til bedømmelse av dette spørsmål, enn de vi sitter inne med idag, kan jeg for min del ikke være med på å arbeide for nogen vinterolympiade I Norge I 1932.”⁸⁷

⁸⁶ http://snl.no/nbl_biografi/Nicolai_Ramm_Østgaard/utdypning_-_2 (Hentet: 26.05.12)

⁸⁷ RA/PA-0090/D/Db/L0006: Nordisk samarbeide, Internasjonalt samarbeide 1916-1940

Ifølge Østgaard ønsket Norges skiforbund at Norge skulle søke om å få arrangere vinter-OL i 1932. Østgaard selv var negativ til dette prosjektet. Det hadde vært praksis i de foregående år at arrangøren av sommer-OL også fikk ansvaret for vinterolympiaden. Det var tydeligvis en debatt i Norge om USA var skikket til å arrangere et vinter-OL, men dette mente Østgaard ikke ville bli noe problem for USA. Han skrev videre i sitt leserinnlegg at selv om amerikanerne ikke hadde noen tradisjon for å arrangere skirenn, så lå både naturmessige og økonomiske forhold til rette for å gjennomføre et arrangement. Siden Østgaard følte behovet for å skrive et leserinnlegg i *Sportsmanden* er det tydelig at dette var et spørsmål av offentlig interesse som tidligere hadde vært oppe til diskusjon. Også i årsberetningene fra Norges idrettsforbund i 1927/28 finnes det en rapport fra Ramm Østgaard i skiforbundet der han skrev at store deler av skiforbundet var positive til å få en vinterolympiade til Norge.⁸⁸

IOC sine regler om at landet som ble tildelt sommer-OL også hadde førsterett på vinter-OL lå som et klart hinder i veien for at Norge skulle få arrangere vinterlekene.⁸⁹ Norges olympiakomite tok på sitt møte 12. februar 1929 opp saken om hvor vinter-OL skulle arrangeres i 1932 og konkluderte med at ”[d]er var enighet om, at hvis U.S.A. ikke vil ha disse vinterleker, bør Norge optre som aspirant.”⁹⁰ Olympiakomiteen stilte seg igjen positive til å få et OL til Norge, denne gangen hvis USA selv ikke vil ha det.⁹¹

I den offisielle rapporten fra Lake Placid-OL er det ingenting som tyder på at det noen gang var snakk om å ikke ha vinterolympiaden i USA. Allerede våren 1928 var mange aktører i Lake Placid og staten New York godt i gang med planleggingen av søknaden og gjennomføringen av vinterlekene i 1932. Den 14. januar 1929 ga staten New York sitt endelige ja til å støtte Lake Placid økonomisk og dermed var all tvil feid til side hvorvidt Lake Placid skulle klare å gjennomføre prosjektet eller ikke. Den eneste debatten som ble gjengitt i denne rapporten er hvor i USA vinterlekene skulle avholdes. Det var IOC som skulle avgjøre hvor og hele 7 steder i USA ønsket å ta på seg ansvaret til vinterlekene. I tillegg står det i den offisielle rapporten at både Oslo og Montreal ”awaited the elimination of U.S. to bid”. Den 10. april 1929 avgjorde et enstemmig IOC at Lake Placid skulle få vinterlekene.⁹² Den samme informasjonen finnes i *Historical dictionary of the modern Olympic movement*.⁹³ Der kommer

---

⁸⁸ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund – Årsberetning 1926-1940

⁸⁹ Findling og Pelle 1996

⁹⁰ RA/PA0090/D/Db/L0006: Nordisk samarbeide, Internasjonalt samarbeide 1916-1940. Del 3: 1928-1937

⁹¹ Det er en interessant bemerkning at dette referatet fra NOK ikke er hentet fra NOK-arkivet, men fra den delen av NIF-arkivet som omhandler skandinavisk samarbeid. Det sier noe om hvor fragmentert og lite samlet NOK-arkivet er.

⁹² George Lattimer. *Official report III Olympic Winter Games – Lake Placid 1932*. (Printed in U.S.A. 1932)

⁹³ Findling og Pelle 1996

det frem at det ikke var de amerikanske arrangørene som var usikre på om det var mulig å gjennomføre et vinter-OL. Det var IOC som uttrykte bekymring om Lake Placid oppfylte de kravene som ble stilt til et vinter-OL. Hvis de ikke gjorde det sto Montreal og Oslo klare til å ta over vinterlekene.⁹⁴

Olympic Cities: City Agendas, Planning and the World's Games sier heller ingenting i sin fremstilling av de olympiske vinterlekene i 1932 om at det på noe tidspunkt var snakk om å gi fra seg lekene til noen andre.⁹⁵ Det var diskusjon om hvor økonomisk det hele var og hvordan det skulle finansieres, men ingenting om at USA ikke skulle arrangere vinterlekene selv. På tidspunktet da norske aktører diskuterte muligheten for å ta over vinterlekene, hadde arrangørene allerede vært på besøk i St. Moritz for å lære og de hadde startet byggingen av OL-anlegg.⁹⁶

På tross av at USA tilsynelatende ikke ga uttrykk for at de ville få noen problemer med å arrangere vinterlekene, var norske aktører på banen for å ta over og meldte sin interesse offisielt til IOC. Det som nok er det mest slående sett fra dagens ståsted er hvor lite som egentlig har blitt diskutert offentlig før man var klar til å ta over et OL.

Ikke-funn og manglende kilder perioden 1924-1932

Oslo distriktslag for idrett var en av aktørene som kunne tenkes å ha vært involvert i en søknadsprosess for å bringe et OL til Oslo. De har arkivert årsberetninger fra 1928 til 1939 og det finnes ingen nedtegnelser om et eventuelt OL-arrangement.⁹⁷ Selve beretningene er ikke veldig utfyllende og nevner bare saker som har vært oppe til diskusjon på styremøtene i løpet av året. Det kan være naturlig å anta at det har vært snakk om olympiske leker utenom møtene og at dette ikke har blitt referert til i noen protokoller.

I arkivet etter Norges idrettsforbund finnes det grundige referater fra det som virker som alle møtene i perioden frem til 1930, og spørsmålet om å arrangere OL var aldri oppe til diskusjon. Ei heller i referatene til den norske olympiske komité finnes det spor etter slike planer. OL-debattene som finnes er helt og holdent begrenset til hvordan deltagelsen skal organiseres og hvordan amatørspørsmålet skal tolkes.⁹⁸ De samme tendensene var tydelige også i perioden frem til søknaden om OL i 1952, og dette blir gjenstand for nærmere drøfting

---

⁹⁴ Findling og Pelle 1996

⁹⁵ Stephen Essex. *The winter olympics*. i John R. Gold og Margaret M. Gold (red). *Olympic Cities: City Agendas, Planning and the World's Games, 1896-2016*. (London: Routledge, 2011), 56-80.

⁹⁶ Gold og Gold 2011: 58-61

⁹⁷ RA/PA-0090/D/Db/L0011: Årsberetninger for Oslo distriktslag for idrett

⁹⁸ RA/PA-0090/D/Db/L0021: 1919-1940 – Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.

i neste kapittel. Det er verdt å merke seg at presidenten i Norges landsforbund for idrett i denne perioden (1925-30), Leif S. Rode, var en uttalt motstander av hele den olympiske bevegelsen. Han skrev blant annet et langt innlegg i årsberetningen til Landsforbundet i 1928 der han ikke støtter olympiske leker eller deltagelse i dem.⁹⁹ At presidenten i forbundet ikke støttet et OL på generelt grunnlag, gjorde det ikke enklere å søke om å få et OL til Norge.

I Oslo kommunes aktstykker finnes det fullstendige oversikter over Oslo bystyes forhandlinger, formannskapetets beslutninger og fullstendig saksregister for alle saker som har vært diskutert i løpet av budsjettåret. Etter en gjennomgang av alle årganger fra 1919 til 1940 kan man konkludere med at Oslo kommune offisielt aldri hadde en sak om arrangering av de olympiske leker oppe til diskusjon i denne tidsperioden.¹⁰⁰

1932-1936: IOC-møte og Holmenkollrenn

Dessverre har mange referater og protokollasjoner fra 1930-tallet gått tapt i arkivet til Norges Idrettsforbund. Fra idrettstingene i 1932, 1933 og 1934 finnes det ingenting nedskrevet, ei heller fra idrettsstyrets møter i 1930 og 1931. Dette gjør det vanskeligere å konkludere noe om norsk idretts initiativ til OL.¹⁰¹

I de referater og protokoller som finnes mellom 1930 og 1935 er det imidlertid ingenting som tilsier at det fantes et norsk initiativ til en OL-søknad. Faktisk er det heller bevis på det motsatte. Fra idrettsstyrets møte 23. Januar 1934 nevnes det at Thomas Fearnley, Norges representant i IOC, har bragt på bane at ”Norge – siden man neppe kan håpe på de olympiske leker – burde få et av C.I.O.s møter.”¹⁰² Det var nokså lite håp om å få noe snarlig OL til Norge, og alt man så på som realistisk å arrangere var et møte for den internasjonale olympiske komité. Dette møtet ble avholdt i 1935 i Oslo i forbindelse med Holmenkollrennet. Senere funn viser at avholdelsen av dette møtet og Holmenkollrennet ble sett på som et viktig skritt på veien mot å få et norsk OL i 1952. Det var en del av en prosess for å overbevise IOC om at Norge og Oslo var skikket til å arrangere et stort mesterskap.¹⁰³

Selve sitatet ”siden man neppe kan håpe på de olympiske leker” kan i seg selv ilegges flere tolkninger. Mente idrettsstyret at det ikke fantes noen interesse i Norge til å arrangere OL, eller er sitatet et uttrykk for at flere i Norge ønsket et norsk OL, men interessen fra IOC var heller kjølig? Det er verdt å merke seg her at det fortsatt var en regel at den som ble tildelt

---

⁹⁹ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund – Årsberetning 1926-1940

¹⁰⁰ Oslo kommunes aktstykker på Byarkivet.

¹⁰¹ En gjennomgang av alle eskene av interesse ved NIF-arkivet viser dette. Se bibliografi for en oversikt.

¹⁰² RA/PA-0090/D/Db/L0021: 1919-1940 – Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.

¹⁰³ Mer i kapittel 4.

OL i utgangspunktet skulle avholde både sommer- og vinter-OL. De norske interessene var nok mest rettet mot et vinter-OL, noe tankene om vinter-OL i 1932 viste. Rent internasjonalt sett var dette også en vanskelig periode å få de olympiske leker til lille og relativt politisk uviktige Norge. Stormaktene USA og Tyskland arrangerte begge lekene i henholdsvis 1932 og 1936. Planene for OL 1940 var at Japan, som første asiatiske land, skulle arrangere lekene. At Norge skulle blande seg inn her allerede på et søknadsstadium virker nokså usannsynlig. Norge gjorde imidlertid et forsøk på å overta vinterlekene fra et Japan i krig, som vi kommer nærmere inn på senere.

Ikke-funn og manglende kilder i perioden 1932-36

I kildematerialet fra Oslo formannskap og bystyre finnes det heller ikke noe tegn på at de ønsket et OL i denne perioden.¹⁰⁴ På Riksarkivet finnes det en samling av alle bevilgninger gjort fra Stortinget til idretten.¹⁰⁵ Her står det ingenting om noen bevilgninger verken til en OL-søknad eller noe OL-relatert i tidsrommet mellom 1932 og 1936. Hva gjelder Oslo distriktslag for idrett finnes det heller ikke noe om en OL-søknad i denne perioden.¹⁰⁶ Norges idrettsforbund har fullstendige årsberetninger fra hele denne perioden og der nevnes det ingenting om noen olympiske arrangementstanker. Det eneste som kommer frem av interesse er planene om, og gjennomføringen av, en vinteridrettsuke i forbindelse med Holmenkollrennet og IOC-møtet i 1935. ”Det hele gikk etter planen og så vel fra utenlands som innenlandsk hold var det kun lovord om arrangementet”, oppsummerer årsberetningen.¹⁰⁷ Denne vinteridrettsuken i forbindelse med at IOC-toppene var i Oslo kan sees i sammenheng med at de norske aktørene ønsket å fremstille Oslo som verdens vinterhovedstad, og var et steg i retning mot OL i 1952.

Det kan virke litt rart at det ikke finnes noe spor etter olympiske tanker blant de store norske aktørene, men det er sannsynlig å anta at noe har blitt borte i det kildematerialet som ikke har latt seg oppspore. I tillegg må man anta at ikke alle diskusjoner og debatter ble grundig referert og protokollført. Det ville vært naturlig at det i mange av disse miljøene fantes lobby-virksomhet som på mange måter avgjorde sakene bak lukkede dører før de i det hele tatt kunne bli offentliggjort. Dette vil bli diskutert mer detaljert i kapittel fem. Med tanke på den interessen for både 1924- og 1932-OL vil det være naturlig å anta at flere i Norge

---

¹⁰⁴ Oslo kommunes aktstykker. Referater og forhandlinger i perioden 1930-1936.

¹⁰⁵ RA/PA-0090/D/Db/L0051.b: Idretten i Stortinget 1860-1984

¹⁰⁶ RA/PA-0090/D/Db/L0011: Årsberetninger for Oslo distriktslag for idrett

¹⁰⁷ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund – Årsberetning 1926-1940

fortsatt satt på tanker om å vise frem Norge som en vintersportsnasjon, noe også arrangementet av ski-VM i 1930 og vinteridrettsuken i 1935 beviser. Norge satte også sine spor internasjonalt på idrettsbanen, og hadde mange store stjerner i de ulike vinteridrettene. Ruud-brødrene i hopp og alpint, isdronningen Sonja Henie og langrenns- og kombinertløperne Johan Grøttumsbråten og Thorleif Haug var alle medaljegrossister og kjente navn på begge sider av Atlanterhavet.

Norsk initiativ til vinterolympiadene i 1940 og 1944

Fra 1936 kom Norge aktivt på banen igjen for å avholde olympiske vinterleker i Oslo. På idrettstinget i september 1936 ble det redegjort for arbeidet som hittil hadde blitt gjort som kunne ligge til grunn for å søke om å få vinter-OL til Norge. Som kjent hadde det hittil vært normalt at arrangøren av sommer-OL også ville fått vinter-OL, så langt det var geografisk mulig. I 1940 skulle sommer-OL avholdes i Tokyo, og ifølge IOC sin charter hadde da Japan i tillegg krav på vinterlekene.¹⁰⁸

På tross av at det var naturlig å anta at Japan ville velge å arrangere vinterolympiaden også, startet aktører i Norge et arbeid med å skaffe OL til Norge. Formannen for olympiakomiteen redegjorde for arbeidet for å få vinterolympiaden til Norge på idrettstinget i 1936.¹⁰⁹ Han nevnte følgende som deler av forberedelsen til søknaden: IOC sitt møte i Oslo i 1935, konferansene i 1936 på de nordiske riks-idrettsforbundets felleskomité og konferansene i Berlin under OL samme år. I tillegg til disse internasjonale fremstøtene hadde olympiakomiteen skrevet til regjeringen og Oslo kommune på vegne av idrettstinget og ba om videre bemyndigelse til å arbeide med saken om å få en vinterolympiade til Norge i 1940 eller senere.¹¹⁰ Idrettstinget fikk denne bemyndigelse, med forutsetningen at ski fortsatt var på programmet.¹¹¹ Thomas Fearnley hadde allerede på IOC-kongressen i Berlin 1936 meldt fra at Norge ville søke om å få de 5. olympiske vinterleker i 1940. På IOCs møte i Warszawa i juni 1937 ble det overlevert en søknad om å få vinterlekene til Norge med regjeringens og Oslo kommunes støtteerklæring vedlagt.¹¹² IOC vedtok å gi lekene til Japan på dette møtet, men rettet en enstemmig henstilling til Japan om å gi bort lekene til Norge på bakgrunn av

---

¹⁰⁸ IOCs regelverk ble kalt en charter og/eller grunnlov i samtiden. Denne fremstillingen velger å benytte seg av den olympiske charter. Se RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund, årsberetning 1926-1940. Beretning 36-38.

¹⁰⁹ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund, årsberetning 1926-1940- Beretning 36-38

¹¹⁰ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund, årsberetning 1926-1940- Beretning 36-38.

¹¹¹ Det hadde vært uenigheter mellom FIS og IOC angående amatørbestemmelsene og langrenn sto i fare for å havne utenfor OL-programmet.

¹¹² Søknaden er gjengitt i Meddelsesbladet nr 11, 1937. RA/PA-0090/D/Dd/L0375.b: Meddelelsesbladet Norges Landsforbund for Idrett, 1934 - 1939.

urolighetene i Asia.¹¹³ Japan besluttet på tross av henstillingen å avholde lekene selv, og engasjementet hos den norske olympiske komité ble ikke belønnet. Et utfall av denne søknadsprosessen var at IOC, etter forslag fra Fearnley, opphevet loven som bestemte at arrangøren av sommer-OL også skulle arrangere vinterlekene.¹¹⁴ Dette ville naturlig nok gagne de norske sjansene for å arrangere et fremtidig mesterskap om vinteren, slik de hadde forsøkt å få til i både 1932 og 1940.

I juli 1938 sa Japan fra seg de olympiske leker på bakgrunn av krigen mot Kina. Dette førte til diskusjoner om Norge kunne påta seg arrangementet på så kort tid. Imidlertid strandet diskusjonene på grunn av bestemmelsene om amatørdefinisjonen for skilærere. Det internasjonale skiforbundet (FIS) og IOC var uenige om skilærere kunne være med i et OL, og de lyktes ikke å komme til noen enighet.¹¹⁵ Olympiakomiteen presset på Skiforbundet og FIS for å finne en løsning, men på grunn av tidsknapphet rakk ikke Skiforbundet å kalle inn til verken skiting eller FIS-møte. Uten en avgjørelse om å ha langrenn på programmet var det uaktuelt for Norge å arrangere et vinter-OL. Dette hadde Oslo kommune og regjeringen hatt som krav for å stille sine garantier til å få en olympiade til Oslo.¹¹⁶

På et møte 16. august 1938 besluttet dermed Olympiakomiteen (mot 1 stemme) å ikke søke om å få vinterolympiaden i 1940, men heller forsøke seg igjen i 1944. Den 31. mars 1939 bemyndiget olympiakomiteen Fearnley til å søke om å få arrangere vinter-OL i 1944, under forutsetningen at skispørsmålet var løst, altså at langrenn fortsatt ville være en del av det olympiske programmet.¹¹⁷ På grunnlag av uenighetene mellom FIS og IOC om amatørbestemmelsene i langrenn var det en overhengende fare for at langrenn kunne bli sløvfet fra vinter-OL.

Etter IOC-møtet i London 6.-9. juni 1939 refererte Fearnley til de sakene som angikk Norge da han rapporterte tilbake til Norges idrettsforbund. Blant annet ble spørsmålet om hvor vinterolympiaden 1944 skulle avholdes votert over. Det endte med at Cortina skulle arrangere OL i 1944 etter å ha fått 16 stemmer. Oslo oppnådde bare sju stemmer, og Montreal elleve. Fearnley hadde tatt et forbehold da han lanserte Oslos kandidatur; at skikonkurranser

---

¹¹³ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund, årsberetning 1926-1940. Beretning 38-40. Denne prosessen blir også bekreftet i Findling og Pelle 1996.

¹¹⁴ RA/PA – 0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund – Årsberetning 1926-1940. Denne avgjørelsen tatt av IOC ble gjengitt i årsberetningen fra 1938, etter telegram fra Thomas Fearnley.

¹¹⁵ Stridens kjerne var om skilærer ble betegnet som amatører eller profesjonelle. Hvis de ble betegnet som profesjonelle kunne de ikke være med i et OL. FIS og Skiforbundet nektet å godta at IOC betegnet de som profesjonelle og dermed truet de IOC med å nekte sine langrennsløpere å stille opp i OL i det hele tatt.

¹¹⁶ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund, årsberetning 1926-1940. Beretning 38-40 og 36-38

¹¹⁷ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund, årsberetning 1926-1940. Beretning 38-40

måtte finnes på OL-programmet.¹¹⁸ Det er en mulighet at IOC ikke satte pris på denne innblanding i interne anliggender og underliggende press på øvelsesprogrammet og dette kan være grunnen til at Oslo fikk så få stemmer. Nå endte det uansett med at de olympiske leker i 1944 imidlertid aldri ble gjennomført på grunn av krigen som raste verden over.

Et annet poeng fra denne perioden var at Norge var arrangør av både ski-VM og skøyte-VM i 1940.¹¹⁹ Selv om ingen av arrangementene ble noe av, viser det en lyst og iver hos norske aktører i idretten til å arrangere større vintersportsarrangementer.

Initiativene mellom 1920 og 1940 og veien mot 1952-søknaden

Redegjørelsen som har blitt fremlagt i dette kapittelet viser at det finnes flere spor av initiativ til å arrangere en norsk olympiade i Norge før 1940. På hvilken måte vil dette kunne legge til rette for en søknad til OL i 1952? Sett på bakgrunn av de hendelsene beskrevet her, så skal resten av kapittelet belyse og drøfte hvordan det som skjedde i denne tidsperioden kunne sies å få en innvirkning på Oslos OL-søknad til 1952. Der hvor første del av dette kapittelet var en ren kronologisk presentasjon av kildematerialet vil denne delen gå mer i dybden og se hvordan de ulike initiativene kan tenkes å legge til rette for søknaden til 1952-OL.

OL i 1924

Som kildene viser var det allerede i 1920 tanker om å arrangere en olympiade i Norge, riktignok en sommerolympiade. Dette initiativet kom fra idretten selv, og den ukjente oversetteren av de Coubertins sirkulære var medlem i den norske olympiske komité med kontakter i IOC. Denne ideen møtte motbør allerede da den skulle behandles av idrettsstyret. Sam. Knutzen, som var en kjent skikkelse i idrettsmiljøet, sendte ut et brev til resten av idrettsstyret for å advare mot et eventuelt arrangement i 1924. Diskusjonen som oppsto på møtene til idrettsstyret i juni og juli 1920 viser en uenighet innad og lederen for NLF og idrettsstyret, Hjalmar Krag, kom etter nøye overveielser frem til at han var mot et arrangement. I all hovedsak var det som talte mest mot et OL i 1924 det økonomiske aspektet. Kunne det forsvares å bruke en relativt sett stor sum penger på en olympiade? Utgiftene til et arrangement i 1924 vil gå utover bidragene til det daglige arbeidet til idretten, og Krag mente at man burde ha støtte fra stat og kommune for å ta på seg ansvaret. Denne type argumenter er

---

¹¹⁸ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund, årsberetning 1926-1940. Beretning 38-40

¹¹⁹ Tønnesson 1987: 19

det som ville vært naturlig at fantes i prosessen frem mot søknaden i 1952 også, men som neste kapittel viser ble dette diskutert påfallende lite i offentligheten.

I tillegg var det i 1920 også en reell bekymring blant noen av medlemmene at det å legge en olympiade til Kristiania ville ført til at mange kommuner rundt om i Norge ville følt seg oversett. Det var allerede en ganske ”matt” følelse rundt om i landet til hele olympia-ideen, for å sitere Hjalmar Krag.¹²⁰ På den andre siden hadde Krag i forkant av møtet vært i kontakt med forsvarsdepartementet som hadde vært positive til tanken. Deres grunn til å være positive var for å fremme samkvemet mellom de krigførende makter fra første verdenskrig. Og medlemmene i idrettsstyret var alle av den oppfatning at et OL i Norge ville være veldig positivt idrettslig, og at ”ofre i profesjonell retning vil opveies ved nye rekrutter.”¹²¹

Det var aktører i idretten, medlemmer av NOK, som først tok initiativ til søknad før 1924-OL, og saken ble nøye diskutert innad i idrettsstyret som var et svært viktig organ i idretten. Selv om idrettsstyret til slutt ikke gikk inn for noen OL-søknad, var det flere forkjempere for et OL innad i idrettsstyret. Men på den andre siden var det flere aktører som stilte seg mot søknaden. Det kommer frem av diskusjonene i idrettsstyret at Kristiania distriktsstyre for idrett stilte seg negativt til å søke. Særforbundene mente at de sportslig sett kunne anbefale olympiaden, mens det fantes tvil fra aktører på Vestlandet som fryktet at Kristiania ville brukt olympiaden som reklame for byen. Selv om særforbundene rent sportslig var positive til en søknad, løste det fortsatt ikke utfordringen det var å garantere for økonomien. Dersom enten særforbundene, Kristiania distriktsstyre eller kommunen hadde gått inn med pengestøtte, ville det naturligvis vært enklere for idrettsstyret å fronte en søknad.

Det at såpass mange fikk mulighet til å si sin mening om denne saken viser at arbeidet som var blitt lagt ned var betydelig fra flere aktører. Slik det fremstår av funnene i arkivene er det ikke godt å si noe om hvem som var de første pådriverne, men at det var noen fra den norske olympiakomiteen er naturlig å anta. Som vi har sett i tiden etter dette er det den olympiske komité som gjentatte ganger ser ut til å være de som drev denne prosessen videre. Saken endte som nevnt til votering på idrettstinget og det ble stemt mot å søke etter innstillingen til idrettsstyret.

I utgangspunktet er det ganske lang tidsmessig avstand mellom diskusjonene her i 1919-20 og søknadsprosessen til OL i 1952. Men en historisk tilfeldighet vil ha det til at den kanskje største motstanderen til å søke om OL i 1924, Sam. Knutzen, også befant seg i Oslo

---

¹²⁰ RA/PA0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller

¹²¹ RA/PA0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller

bystyre i 1946 da vedtaket om å søke om OL i 1952 ble tatt.¹²² Selv om mange av aktørene fra dette første OL-initiativet ikke lenger var med da 1952-søknaden skulle vedtas, står det klart at en spire ble sådd når det kommer til å arrangere et norsk OL ved en senere anledning.

Det var sommer-OL man diskuterte å søke i 1924, men allerede i 1919 diskuterte man i idrettsstyret muligheten for å arrangere en vintersportsuke i Norge:

”Vinteridrettsuke 1920: Fra Skiforbundet var innkommet forslag om avholdelse av en vinteridrettsuke i forbindelse med Holmenkollerendene i februar 1920. Idrettsstyret sluttet sig til dette forslag og var enig om at der nedsattes en komite bestaaende av representantet for de interesserte særforbund og den arrangerende foreningen for aa ta sig av saken.”¹²³

En slik vinteridrettsuke ble opprettet i Frankrike i 1924 etter et vedtak fra IOC-konferansen i Lausanne i mai 1921.¹²⁴ Dette skulle senere bli til de første olympiske vinterlekene. Kanskje var det tanken til de som stilte seg positivt til å søke om 1924-OL i Norge å opprette en egen vintersportsuke og eventuelt skape et vinter-OL.

3.2 Frem mot OL i 1932

Fra disse tankene om et OL i Norge i 1924 gikk det en femårsperiode der det var stille hva OL-initiativ gjelder. Det er diskusjoner rundt Norges deltagelse i OL, men ingen spor som tyder på at det fantes aktører som ville arrangere egne leker i Norge. Hva det skyldtes at det ikke var noen aktivitet i denne perioden er det vanskelig å finne en enkel konklusjon på. Det ville kanskje vært naturlig at Norge forsøkte å få vinterolympiaden i 1928 med tanke på at Amsterdam ble tildelt sommer-OL. Med de relativt begrensede mulighetene til et vinterarrangement i Nederland ble lekene lagt til Sveits og St. Moritz. Ifølge den offisielle beretningen fra mesterskapet, skrevet av organisasjonskomiteen, utgikk det et ønske fra den sveitsiske olympiske komité om å få arrangementet. Dette stilte IOC seg positive til og tildelte lekene til St. Moritz på møtet i Lisboa i mai 1926.¹²⁵ Det fantes en viss form for

---

¹²² Oslo Byarkiv: Oslo kommunes aktstykker. 1946/47 1c-forhand.

¹²³ Fra idrettsstyrets møte 19.10.19. RA/PA0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.

¹²⁴ ”Rapport fra IOC-konferansen i Lausanne 24.05.21”, fra RA/PA0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.

¹²⁵ RAPPORT GÉNÉRAL du Comité Exécutif des II, mes, Jeux Olympiques d’hiver. Den offisielle beretningen fra OL I St. Moritz 1928. Finnes i PDF-format på

<http://www.la84foundation.org/6oic/OfficialReports/1924/1924.pdf> (hentet 23.06.2012)

tildelingsprosess i IOC ved vinterlekene i 1928, ved at flere sveitsiske byer fikk lov til å søke, og IOC valgte ut en av de som hadde søkt.

Men hvorfor det nettopp ble Sveits som ble valgt ut, ser litt mer tilfeldig ut. Nederland ble tildelt sommerlekene og da det var klart at de selv ikke kunne ha vinterlekene tok den sveitsiske olympiske komiteen ansvar og foreslo Sveits som vertsland, noe IOC sa ja til. Det virker ikke som det var andre nasjoner med i denne prosessen. Om Norge her hadde vært på banen i like sterk grad som Sveits, er det ingenting som tilsier at lekene ikke kunne havnet i Norge. Etersom NOK var aktive på å få et OL til Norge både i årene før og årene etter, vil det være naturlig å anta at de kan ha ønsket det i 1928 også. Det finnes imidlertid ikke noen spor etter dette i arkivene. Så ante noen en mulighet til å overta vinterlekene fra USA, og OL-initiativet våknet til live blant noen av de norske aktørene.

Det norske arbeidet som ble lagt ned for å fravriste USA vinterlekene i 1932 er en prosess som kan virke litt merkelig. Innad i USA virket det ikke som om det var noen tvil om at de kunne gjennomføre gode vinterleker, og dette vises ved antall steder som ønsket å søke om å få arrangere vinterlekene. Likevel fantes det krefter i både Norges skiforbund og Norges olympiakomité som tydeligvis sto klare til å ta over disse vinterlekene. Østgaard gikk så langt at han skrev et leserinnlegg hvor han tok avstand fra meningene til mange av medlemmene i forbundet han selv var formann for. Dette var et ganske drastisk steg å ta for en leder i et stort forbund som skiforbundet. Hvis han så behovet for å offentlig dementere planene om å ”stjele” arrangementet fra USA er det tydelig at det var sterke krefter i skiforbundet som ønsker dette. Sannsynligvis var det i samarbeid med medlemmer i den norske olympiske komité, hvor det finnes et vedtak fra februar 1929 som viser at komiteen hadde lekt med tanken om et norsk vinter-OL.¹²⁶ Hvor konkrete tankene om dette var kan være vanskelig å si med sikkerhet på bakgrunn av det mangelfulle kildegrunnlaget som finnes. Det kommer i hvert fall helt klart frem at en slik tanke aldri har vært oppe til diskusjon i noen offentlige politiske fora, verken i Stortinget eller i Oslo kommune.

Linjen som viser at det er *idretten* som er i førersetet hva gjelder olympiske arrangementstanker videreføres. Det var de norske representantene i den olympiske komité, sammen med skiforbundet, som igjen tok et initiativ og ønsket et OL til Norge, og det er flere grunner til dette. En kan være at den internasjonale olympiske komité så for seg en vinterolympiade i Oslo og presset på for dette via den nasjonale komiteen. Norge var i en

---

¹²⁶ RA/PA-0090 Enhet D/Db/L0006 - Nordisk samarbeide, Internasjonalt samarbeide 1916-1940.

sterk posisjon som vintersportsnasjon og for IOC vil det være et naturlig valg å legge et vinter-OL til Norge.

Olympiadene som aldri ble

Det er først når vi nærmer oss 1940 at vi ser et mer helhetlig norsk forsøk på å få olympiske leker. Til de planlagte vinterlekene i 1940 og 1944 kom både politiske og flere av idrettens aktører sterkere på banen. Dette var første gangen at både regjeringen og Oslo kommune var involvert, dette så man da olympiakomiteen på vegne av idrettstinget fikk bemyndigelse til å søke om et OL i 1940 eller senere. Her har altså de øverste politiske myndigheter sagt ja til at Oslo skulle søke om et vinter-OL så fort som mulig. Dette var en stor retningsendring fra tidligere da det kun hadde vært idretten som har vært involvert i prosessene. Det at politikere også viste engasjement gjorde det svært mye enklere for en søknadsprosess å komme i gang. Hva som lå i at regjering og kommune bemyndiget idrettstinget å jobbe mot et OL i Oslo er vanskelig å vite konkret. Det er naturlig å anta at det ikke var snakk om pengestøtte, da dette ikke dukker opp som noen post verken i budsjettene for Oslo kommune¹²⁷ eller i idrettsbevilgningene fra Stortinget.¹²⁸ Antagelig var det snakk om et klarsignal fra politikerne om at de ikke hadde noe imot at det pågikk en prosess mot et norsk OL, og kanskje kom det lovnader om fremtidig pengestøtte eller garantier. Det er vanskelig å tolke det som et bevisst initiativ, men heller som et slags samtykke.

Denne gangen var det diskusjoner spesielt om amatørspørsmålet som satte en effektiv stopper for de norske planene. I 1938 ble Norge tilbudt vinterlekene for 1940, men siden det ikke ble noen enighet mellom IOC og FIS var det ingen garanti for at langrenn kom til å være på programmet, og dermed fantes det heller ingen garanti fra Oslo kommune og regjeringen. Etter dette forsøket og søknaden til 1944-OL var det ikke lenger noen tvil om at norske aktører for alvor så på mulighetene til å få et OL.

Sammenfattende konklusjoner og frampek mot den norske olympiaden

Et viktig poeng å ta med videre i denne studien er den graden av offentlig uenighet og debatt som fantes i denne perioden. Som kapittel 4 skal vise er dette ikke-eksisterende i prosessen som leder frem til 1952-søknaden. Men som vist i dette kapittelet var det spor etter offentlig debatt flere ganger i denne perioden. Dette er et interessant poeng som gir god grunn til å

---

¹²⁷ Oslo kommunes aktstykker: Budgetter 1935-36.

¹²⁸ RA/PA-0090/D/Db/L0051.b: Idretten i Stortinget 1860-1984.

stille spørsmålet *hvorfor det ikke var noen offentlig debatt mellom 1945 og 1947?* Dette vil være gjenstand for nærmere drøfting i denne oppgavens siste del.

Noe av det viktigste som blir tatt med videre i prosessen frem mot vinter-OL i 1952 er avgjørelsen tatt av IOC om at de olympiske sommer- og vinterleker fra og med 1948 kunne arrangeres i forskjellige land. Etter at Thomas Fearnley fikk dette forslaget gjennom, lå veien åpen for en ren norsk vinter-OL-søknad. Som tidligere var det idrettens representanter, og da spesielt medlemmer i olympiakomiteen, som tok de første og de viktigste stegene mot et norsk arrangement. Ikke bare var olympiakomiteen aktive i OL-spørsmålet helt fra 1920, men de sto også bak det som viste seg å bli en avgjørende lovendring hos IOC. Det er litt spesielt at ikke norske politikere eller idrettsforbund, både lokalt og nasjonalt, så verdien i å arrangere et OL i en tid der Norge var blant verdens ledende vinteridrettsnasjoner. Et svar på dette kan være posisjonen selve de olympiske lekene hadde i Norge. Norge har tradisjonelt sett vært svært konservativt anlagt hva idrett angår, og et såpass moderne fenomen som OL var det mye skepsis til.¹²⁹ Det var diskusjoner i idrettsstyret og idrettstinget hver gang det ble arrangert OL, om Norge i det hele tatt skulle sende utøvere dit.¹³⁰ I tillegg var det idrettspresidenter som for eksempel Leif Rode, som var veldig negative til hele den olympiske idé. Mer om tradisjonalistiske norske aktørers holdning til de moderne olympiske leker kommer i kapittel seks.

Men i tillegg til medlemmene av olympiakomiteen var det fra 1936 en samling aktører i norsk politikk og idrettsliv som gikk inn for å arrangere de olympiske vinterleker i Norge. Spiren til det som ville bli blomsten Oslo-OL i 1952 var sådd, både hos aktører i Norge, samt hos den internasjonale olympiske komité. Spesielt det kombinerte IOC-møtet og vinteridrettsuken under Holmenkollrennet i 1935 står som et frampek for hva som vil skje 17 år senere. Ved å invitere IOC til Oslo for å vise frem Oslo som vinterhovedstaden med det engasjementet som fantes rundt Holmenkollrennet, ville de hjelpe en norsk søknad senere å bli vedtatt. Dette møtet kan først og fremst tolkes som et fremstøt mot å overbevise IOC om at Oslo burde få arrangere et mesterskap. Det at aktørene allerede på dette tidspunktet forsøkte å overbevise IOC, tyder på at det var mange som ønsket et OL til Oslo. Det peker også i retning av at det var en stor grad av enighet om å arrangere et OL, og at mange aktører kan ha sett på det at Oslo skulle arrangere et OL som et selvsagt valg.

---

¹²⁹ Nærmere diskusjon om dette i kapittel 6

¹³⁰ RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund – Årsberetning 1926-1940.
RA/PA-0090/D/Db/L0021: 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller.
RA/PA-0090 Enhet D/Db/L0004: Idrettstinget 1919, protokoll for 1919-1920-23-25.

4 Veien til Oslos OL-søknad for vinterolympiaden i 1952

Jeg tror også på en arrangementsmessig suksess i vårt land, hvis alle autoriteter legger godviljen til. Det er imidlertid meget som skal gjøres hvis det skal bli perfekt.

- Thomas Fearnley jr.¹³¹

Kapittel 3 viste en utvikling mot økt interesse hos norske aktører hva angikk å avholde et norsk OL. Ulike aktører i både idretten og politikken hadde stilt seg positive til en søknad utover 1920- og 30-tallet, som kulminerte i søknaden til OL i 1944. Dette er utviklingstrekk som dette kapittelet vil bygge på. I tillegg fantes det også spor av uenighet i denne perioden, og for hvert initiativ til å søke om OL fantes det også motstandere. Det er verdt å merke seg at dette var offentlige uenigheter rundt å søke OL, noe som dette kapittelet vil vise at ikke fantes i perioden 1945-1947.

I dette kapittelet vil det først bli presentert det som er det første omrisset av en søknad, før fokus rettes mot Oslo kommune som søkerby til vinterlekene. I den siste delen av kapittelet vil en betydelig del bli viet til de ikke-funn som, i mine øyne, er mer bemerkelsesverdige enn funnene. Der vil det bli gjort et skille mellom aktørene i idretten og politikken. Dette kapittelet skal drøfte prosessen mot en OL-søknad, og flere spørsmål som har kommet til overflaten underveis i arbeidet vil bli besvart. Hvilke aktører kunne man tenke seg var involvert i arbeidet med en OL-søknad? Hvilke aktørers stemmer burde vært hørt i offentligheten da beslutningen om å søke OL ble tatt, sett ut fra dagens ståsted? Hvorfor finnes det ikke mer tilgjengelig kildemateriell om diskusjon i forkant av OL-søknaden? Kort fortalt skal dette kapittelet vise hvorfor det finnes så lite i kildene. Kommer det av lite nedtegnet aktivitet eller er kildene borte?

I tillegg vil dette kapittelet også ha et fokus på i hvilken grad prosessen som ledet frem til søknaden var en prosess drevet frem av kollektive aktører eller av enkeltaktører. Og hvilke enkeltaktører var i så fall i sentrum av hendelsene hvis det siste er tilfelle?

---

¹³¹ Aftenposten 20.06.1947. "Idrettens menn kommenterer valget av Oslo".

Det første omrisset av en søknad

Den mest presise og mest omfattende fremstillingen av hvordan prosessen mot et OL i 1952 startet finnes i Norges olympiske komités rapport fra årene 1945-48. Der er det et eget avsnitt kalt "Omriss av forarbeidet til Oslo bys søknad".¹³² Her vises det til et møte den 27. oktober 1945 hos statsråd Oftedal der de tilstedeværende var Olaf Helset (NOK), Tor Jørgensen (Oslo by), Thomas Fearnley (Norges IOC-medlem) og Ola Hagen (sekretær i Sosialdepartementet). Rollene til sosialminister Oftedal, Thomas Fearnley og Olaf Helset kjenner vi godt. Hvem Tor Jørgensen var og hvilken posisjon han hadde i Oslo by sier rapporten ingenting om, men han ble senere en del av organisasjonskomiteen til vinterlekene i 1952.¹³³ Deretter henvises det til en udatert "konferanse hos statsminister Gerhardsen, under tilstedeværelse av generalmajor Olaf Helset og kontorsjef Rolf Hofmo" hvor de møttes av hensyn til søknaden for 1952.¹³⁴ I denne rapporten virker det som om møtet hos Oftedal kommer først, men funn i arkivet etter Rolf Hofmo tyder på det motsatte.

Disse møtene finnes det referanser til i arkivet etter Hofmo. Det kommer frem i et udatert, håndskrevet notat kalt "forhistorie" skrevet av Hofmo. Der har han rangert de fire første stegene i søknadsprosessen:

- a) *konf. med statsministeren*
- b) " *hoss socialministeren Sven h 27/10-45.*
- c) *22. august 1946 besluttet formannskapet enstemmig at Oslo skulle søke om å få arr. av Vinter-Olympiaden 1952.*
- d) *I juni 1947 sendte Oslo kommune søknaden (...)*¹³⁵

Utover akkurat denne teksten finnes det ikke noe annet nedskrevet fra Hofmo sitt arkiv om denne prosessen. Det vil være naturlig å anta at konferansen hos statsminister Einar Gerhardsen var før møtet med Oftedal, selv om det ikke er skrevet noen dato for det. Det var dette som var starten på søknadsprosessen til vinterolympiaden i Oslo i 1952, uten at det har lyktes å finne et referat fra dette møtet. Det sammenfaller godt med opplysningene hentet fra

---

¹³² *Norges olympiske komité 1945-1948*. Utgitt av Norges Idrettsforbund. Funnet i Skiforeningens arkiv.

¹³³ Det har heller ikke lyktes meg å spore ham opp som en del av kommunestyret eller formannskapet, men sannsynligvis var han en del av en teknisk etat ut fra hans gjøremål i den senere prosessen mot OL. Dette har Gaute Heyerdahl og undertegnede resonert seg frem til.

¹³⁴ *Norges olympiske komité 1945-1948*.

¹³⁵ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0027: Olympiaden i Oslo 45-56.

årsrapporten til NOK. Det er ut fra dette grunnlaget vanskelig å spå hvem som kalte inn til møtet, hva som ble sagt og hvem som var positive og negative til et OL.

Det er noen få utvalgte hendelser og datoer som kan karakteriseres som de viktigste enkelthendelsene tidlig i arbeidet med å få et OL til Oslo i 1952:

- i) De to møtene med regjeringsmedlemmer tilstede i oktober 1945
- ii) 22. august 1946 som er datoen da Oslo formannskap vedtok å søke om OL¹³⁶
- iii) Da Oslo offisielt søkte til IOC i Stockholm i juni 1947¹³⁷

Mellom de to første går det nesten et år uten at det er mulig å finne spor etter arbeid med en olympisk søknad. Ingenting er nevnt i beretningen etter OL, i omrisset av forarbeidet til Oslo bys søknad eller andre steder det kunne vært naturlig å anta at man ville jobbet med en slik søknad.¹³⁸ Over ti måneder etter møtene hos Oftedal og Gerhardsen sa Oslo kommune ja til å søke om OL.

I tillegg til dette arbeidet mot 1952-OL ble Norge i mars 1946 forespurt om de kunne tenke seg å arrangere vinterlekene i 1948 etter at London ble tildelt sommerlekene.¹³⁹ Det var engelskmennene selv som oppfordret de norske politiske lederne å søke om å overta vinterlekene. Dette syntes de ansvarlige idrettslederne i samråd med Einar Gerhardsen at ble for kort frist, men at man i stedet burde gå inn for å skaffe vinterlekene i 1952.¹⁴⁰

Arbeiderbladet beskrev det som en selvfølgelighet at Oslo ble spurt om å arrangere OL i 1948, men ”det vil imidlertid bli altfor knapp tid til et slikt arrangement som krever store forberedelser(...)”¹⁴¹ Dette viser at et OL-arrangement lå i nordmenns bevissthet, da en avis så på det som en selvfølge at Oslo ble spurt om OL i 1948. Tiden nærmet seg moden for de første norske olympiske leker.

2.2 Oslo kommune som arrangør

Det var vanlig at det var byer og ikke land som søkte om de olympiske lekene.¹⁴² Dette var intet unntak i Norge og det var Oslo som tidlig utkrystalliserte seg som den naturlige

---

¹³⁶ Oslo kommunes aktstykker 1947/48: i.h. forhandlinger. Sak nr 43.

¹³⁷ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen.

¹³⁸ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen.

¹³⁹ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen, s 19.

¹⁴⁰ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen, s 19.

¹⁴¹ Arbeiderbladet tirsdag 27. August 1946. ”Vinterolympiaden 1952 til Oslo?”

¹⁴² Alle de offisielle beretningene fra de ulike olympiske leker avholdt viser at byer leverer søknadene, og ikke land.

søkerbyen. At det var Oslo og ikke en annen by finnes det spor av helt tilbake til 1920-tallet.¹⁴³ Derfor er det naturlig at fokuset i denne studien ligger i Oslo når det skal undersøkes hvor initiativet til OL i 1952 kommer fra. Etter en gjennomgang av alle aktstykkene til Oslo kommune mellom 1945 og 1949 med forhandlinger, protokoller og budsjetter finnes det ingen spor av debatt omkring en søknad til vinterolympiaden i Oslo i 1952.¹⁴⁴ I bystyrets register over saker er det ingenting som tyder på at et initiativ til OL kom fra kommunalt hold. Det er heller mer som tyder på at Oslo kommune ikke var i nærheten av å ha de økonomiske musklene som skulle til for å finansiere et OL.

Finansrådmann Paul Hartmann la ut om den økonomiske situasjon i Oslo kommune da driftsbudsjettet for bykassen i perioden 45/46 skulle presenteres i november 1945. Han forklarte at kommunen ikke var i noen sterk økonomisk posisjon, og manet til måtehold:

Før jeg slutter disse betraktninger vil jeg gjerne få be om at det fra de folkevalgte representanters side vil bli lagt alt det arbeidet og all den interesse som det er mulig i studiet og løsningen av de økonomiske problemer. Jeg har ofte både nå og tidligere hatt inntrykk av at det er andre ting som i langt høyere grad tar interessen. Jeg kan også godt forstå at det er mer takknemlig å legge sitt arbeid i spesialoppgaver – bad, idret, store reguleringer, praktbygg eller hva det nå kan være. Grunnlaget for å kunne få fremmet disse tingene er imidlertid en ordnet økonomi, og det er derfor nødvendig at en først og fremst har oversikt over disse ting og handler etter den kunnskap man derved får. Det kan vel hende at en på den måten kan få ord for å være en lysslukker på mange måter. I virkeligheten er det imidlertid bare på et rasjonelt grunnlag at en kan fremme en jevn utvikling av de kommunale goder.¹⁴⁵

Det var altså åpenbare økonomiske utfordringer i denne perioden. På bakgrunn av Hartmanns sitat over, ville det også vært merkverdig om Oslo kommune var de som var initiativtakere til et OL – en ”spesialoppgave” – med en budsjetteramme på nærmere 15 millioner kroner.¹⁴⁶

På tross av at det ikke finnes noen spor etter et ønske om OL i Oslo kommunes aktstykker fra 1946, dukker det opp i andre kilder at Oslo kommunes formannskap vedtok å støtte en søknad om vinter-OL i Oslo i 1952. Dette ble vedtatt i formannskapet 22. august 1946, ifølge et referat fra idrettstinget i 1946:

---

¹⁴³ Fra kapittel 3 så vi at det var en viss skepsis til at Kristiania skulle søke om 1924-OL fra de ulike distriktene, men etter dette har det ikke vært noen offentlig uenighet om at Oslo skulle være søkerbyen.

¹⁴⁴ Aktstykkene etter Oslo kommune 1945-1949. Forhandlinger, Budsjett og referater. Oslo Byarkiv.

¹⁴⁵ Oslo kommunes aktstykker 1945/46 – referater: Sak nr 11: driftsbudsjett for bykassen 1945/46. Møte 15.11.45.

¹⁴⁶ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen

Formannen opplyste videre at det var en svak mulighet for at man kunne få vinterolympiaden i 1952. Da ville det være naturlig at man samarbeidet med Danmark, slik at danskene tok sommerolympiaden og nordmennene vinterolympiaden. Man hadde hatt et møte med representanter for regjeringen og Oslo by. (bad om at dette ikke måtte refereres i pressen). – Man stilte seg velvillig til saken, men ble hevdet at man i tilfelle måtte kunne ta imot gjestene på en forsvarlig måte. Hofmo forteller nu at Oslo formannskap torsdag (22.08.46, min merknad) vedtok å støtte en søknad om vinterolympiade i 1952.

(...)

Votering: Styrets innstilling enstemmig vedtatt.¹⁴⁷

For ordens skyld skal det nevnes at formann i NIF på dette tidspunkt var Olaf Helset. Helset var sentral i samlingen til NIF og blant de som hadde vært positive til den olympiske idé lenge. Han var blant annet leder for den norske delegasjonen i Chamonix i 1924¹⁴⁸ Det at saken ble tatt opp under posten for Norges olympiakomiteé kan bety flere ting. Det kan bety at saken kom fra et initiativ fra NOK, men det kan også bety at saken kun var sortert under den olympiske komité uten noen større betydning om hvor initiativet kom fra. Igjen finner vi Rolf Hofmo som en sentral aktør. Han kom med rapporten om at formannskapet hadde vedtatt å støtte en søknad. Helset viste også til møter mellom regjering og Oslo by, og om dette peker ti måneder tilbake til møtene i oktober 1945, eller om det viste til nyere møter kan vi ikke vite. Men at både deler av regjeringen og Oslo kommune står som sentrale aktører sammen med idretten helt i startfasen av prosessen, det levnes det liten tvil om.

Grunnen til at møtet i formannskapet 22. august ikke kommer frem i aktstykkene i Byarkivet er at formannskapets sakshefter ikke ble trykt og referater ble ikke tatt opp. I beretningene fra formannskapet som finnes i aktstykkene blir kun de viktigste sakene gjengitt, og dette gjelder omtrent 10 % av sakene.¹⁴⁹ Det er interessant å merke seg at en såpass stor investering for Oslo kommune som et OL ikke ble regnet som en viktig sak, og ikke nevnes i beretningen. En grunn til dette kan være at den endelige beslutningen angående finansiering ikke dukket opp før et par år senere, noe som i seg selv er bemerkelsesverdig. Oslo kommune

---

¹⁴⁷ RA/PA/0090/D/Dd/L0373.a: Ref. Fra idrettstingene 1946 og 1947. Idrettstinget i 1946 ble avholdt 22.-24. august. Dette sitatet er hentet fra *sak III.D: Norges Olympiakomiteé*.

¹⁴⁸ <http://www.idrett.no/omnif/historikk/Sider/Ledereinorskidrett.aspx>. (hentet: 07.07.12,) og Gotaas: 2010: 118.

¹⁴⁹ Ifølge hjemmesidene til Oslo Byarkiv: http://www.byarkivet.oslo.kommune.no/nye_sider/kilder_2006/article70612-19729.html. (Hentet: 16.04.12)

gikk allikevel med på å stille som økonomisk garantist da søknaden til IOC ble utformet i 1947.¹⁵⁰

Det var ordfører Arnfinn Vik, etter en konferanse med Thomas Fearnley, som på formannskapsmøtet i august 1946 foreslo at Oslo skulle søke om å arrangere OL i 1952. Denne informasjonen kommer fra et møte i bystyret 28. november 1947.¹⁵¹ Dette er første gangen i de lagrede aktstykkene fra Oslo kommune at søknaden til OL i 1952 nevnes. Som kjent ble referatet fra 22. august 1946 aldri skrevet ned i aktstykkene, og dette er første gangen det henvises til vedtaket tatt den dagen. Den samme ordfører Vik som foreslo at Oslo skulle søke OL i august 1946, var ifølge Knut Kjeldstadli bekymret for den bolig mangelen som fantes i Oslo da budsjettet ble behandlet i oktober 1946.¹⁵² Dette reiser igjen spørsmålet: hvorfor man tok seg råd til å satse på et prestisje arrangement som OL midt i en viktig gjenoppbyggingstid? Eller enda viktigere, hvorfor var det ikke noen offentlig uenighet om prioriteringene i denne perioden. Denne studien vil besvare dette i kapittel 5 og 6.

Av de ulike riksavisene er det kun Arbeiderbladet som nevner dette vedtaket tatt i formannskapet den 22. august. Fem dager etter vedtaket har de en liten artikkel titulert ”Vinterolympiaden 1952 til Oslo?”¹⁵³ Der kommer det frem at Arbeiderbladet erfarer at Oslo kommune stiller som søker til OL i 1952. Videre skriver de at ”en kan gå ut fra at Fearnley har de norske idrettsorganisasjoner med seg når han legger frem søknaden som formelt er stilt fra Oslo kommune.” Det er tydelig at det å ta på seg et OL-arrangement i denne perioden ikke hevet mange øyebryn, og at det synes som mange av aktørene var enige i at man burde søke.

Verken Dagbladet, VG eller Morgenbladet har i dagene mellom 20. og 31. august nevnt noe om avgjørelsen i formannskapet eller at det pågikk et idrettsting i denne perioden. Aftenposten har en liten notis om at det ble avholdt idrettsting, men ingenting om en OL-søknad er nevnt. Derimot skriver de at saker som billettpriser og kontingenter ble drøftet på tinget. I denne perioden har alle avisene et stort fokus på det pågående Europamesterskapet (EM) i friidrett på Bislet, og dette skjøv nok de fleste andre saker i bakgrunnen. Det er jo interessant å merke seg den enorme interessen for et stort mesterskap i Norge, og det er tydelig at norske avislesere ønsket å følge EM nøye.¹⁵⁴

---

¹⁵⁰ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0027: Olympiaden i Oslo 45-56.

¹⁵¹ Oslo kommunes aktstykker 1947/48: i.h. forhandlinger. Sak nr 43.

¹⁵² Kjeldstadli 1990: 470

¹⁵³ Arbeiderbladet 27.08.1946: ”Vinterolympiaden 1952 til Oslo?” Finnes ikke noe om dette i Aftenposten, Morgenbladet, VG eller Dagbladet i tidsrommet 20.08.46 til 31.08.1946.

¹⁵⁴ Arbeiderbladet, Aftenposten, Morgenbladet, Dagbladet og VG alle lest i perioden mellom 20.08.46-31.08.46 og daglig var det 1-2 helsider om EM, noe som var en stor andel av de ulike avisene.

17. april 1947 kaller Norges idrettsforbund inn til et møte der flere av vintersportsforbundene og Hofmo er invitert for å diskutere enkelte særspørsmål om vinterolympiaden i 1952.¹⁵⁵ Prosessen har da kommet så langt at de ulike særforbundene blir tatt med. På dette tidspunkt er det nesten åtte måneder siden Oslo formannskap vedtok at de skulle støtte en søknad til å få de olympiske lekene til Oslo i 1952. NIF kom her offisielt på banen for å starte planleggingen av både søknaden og gjennomførelsen av et eventuelt OL.

Den 8. mai 1947 avgjøres det i Oslo formannskap at varaordfører Rolf Hofmo skal være den som overrekker Oslo bys søknad om å få arrangere de olympiske vinterleker i 1952 til IOC.¹⁵⁶ Det kan være verdt å merke seg at blant de rundt 10 % av sakene som har blitt tatt vare på i formannskapet sine protokoller er dette en av dem. Mer overraskende er det at en eventuell debatt om hvorvidt man skulle søke i det hele tatt, ikke ble sett på som viktig nok til å bli skrevet ned i aktstykkene. Men en avgjørelse om å sende Hofmo til IOC med søknaden kom med i aktstykkene. Dette kan igjen tyde på at avgjørelsen om at Oslo kommune skulle støtte en OL-søknad ikke i særlig grad ble diskutert i det offentlige rom eller på åpne møter.

Rolf Hofmo leverte søknaden til IOC på møtet i Stockholm i juni 1947 og det ble på samme møte avgjort at Oslo får æren av å arrangere vinterlekene i 1952.¹⁵⁷ Det at Oslo kommune på et så tidlig stadium gikk inn med økonomisk garanti sammen med en sterk teknisk søknad påvirket IOC i positiv retning.¹⁵⁸ Dette sammen med at de to andre søkerbyene ikke var ideelle i IOC sine øyne, gjorde at Oslo ble valgt som vertsby.¹⁵⁹ Prosessen i Stockholm var veldig rask sett med dagens øyne, men faktum er at dette var første gang IOC ga vertskapsbyene tid til å presentere søknadene og innbød til debatt. Fra de norske avisene i disse dagene var det en ganske fyldig dekning, spesielt fra Aftenposten som hadde sendt Per Chr. Andersen til Stockholm for å følge prosessen. Både Aftenposten, Arbeiderbladet, Dagbladet og Morgenbladet har artikler fra denne tildelingen, men avisene har kun rapporter herfra og det var ingen som satte noen spørsmålstegn ved Oslos søknad.

I november 1947 ble spesialkomiteen som skulle forberede lekene nedsatt og valgt i bystyret. Hofmo ble innsatt sammen med Arthur Ruud, Tor Jørgensen, O.M. Orvoll og Gunnar Hvattum i denne komiteen.¹⁶⁰ Saken vedrørende de olympiske leker ble også lagt

---

¹⁵⁵ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0040: NIF 46-53 (Korrespondanse/saker)

¹⁵⁶ Oslo kommunes aktstykker 1946/47: i.b. forhandlinger. Møte 08.05.1947. Sak nr: 1297/47.

¹⁵⁷ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen

¹⁵⁸ Findling og Pelle 1996: 321-322

¹⁵⁹ Lake Placid og USA ville påføre de europeiske landene en for stor reiseutgift og Cortina i Italia kunne blitt en politisk sak med tanke på Italias samarbeid med Tyskland under krigen.

¹⁶⁰ Oslo kommunes aktstykker 1947/48: i.h. forhandlinger. Møte 28.11.1947. Sak nr: 43.

under finansrådmannens administrasjon, og det anmodes fra finansrådmann Paul Hartmann om å holde kostnadene så lave som mulig på grunn av de andre store oppgaver som finnes.¹⁶¹ Det forelå ingen oversikt med overslag over utgiftene, men i et møte 22. desember 1947 i organisasjonskomiteen for vinterolympiaden 1952 foreslås det at Oslo kommune tar alle utgifter og inntekter.¹⁶² Oslo kommune hadde i forbindelse med søknaden til IOC stilt som økonomisk garantist for lekene, men først i et møte i februar 1949 kommer det endelige vedtaket at Oslo kommune skal ta alle utgiftene og bruke eventuelt overskudd til og ”nyttes fremm av den olympiske bevegelse og til beste for amatørvidretten.”¹⁶³

Fra 1948 og utover var det selve arrangementsbiten som sto i fokus. Oslo har blitt tildelt de olympiske lekene og diskusjonene går på hvordan og hvor lekene skal arrangeres, og ikke om det skal arrangeres. Denne siden av olympiaden dekker Gaute Heyerdahl i sin doktorgradsavhandling ved NIH, og ligger utenfor rammene til denne oppgaven.¹⁶⁴

Hvilke aktører savnes?

Det som er slående med hele veien som leder til søknaden er hvor få aktører som offisielt er med i prosessen og fraværet av debatt i forkant. Mellom de nøkkelhendelsene vi forholder oss til her, og som er redegjort for tidligere, er det påfallende hvor få funn som finnes i arkivene. Etter kildearbeidet kan det konkluderes med at svært lite av prosessen før søknaden er nedskrevet og dokumentert for ettertiden.

For å trekke linjene tilbake til tidligere OL-engasjement i Norge, fantes det flere aktører som gikk åpent ut mot en OL-søknad. Av eksempler var det Sam. Knutzen og idrettsstyret i 1919, leder av skiforbundet Ramm Østgård før 1932-OL og et samlet skiforbund før 1940 og 1944. Sett ut fra et økonomisk og politisk perspektiv er det ingen grunn til at Norge og Oslo var bedre rustet til å arrangere en olympiade i 1946/47 enn i årene før okkupasjonen. Nettopp derfor er det uventet at det heller ikke fantes noen spor av debatt rundt avgjørelsen om å søke om OL i 1952.

I det følgende vil det bli presentert og drøftet hvilke aktører som anses som naturlige aktører i prosessen rundt en OL-søknad, men som tydeligvis ikke var aktive. Det trekkes en hovedskillelinje mellom aktørene i politikken og i idretten, med unntak av Rolf Hofmo som er til stede på begge arenaer.

---

¹⁶¹ Oslo kommunes aktstykker 1945/46: referater. Sak nr 11: driftsbudsjett for bykassen 1945/46.

¹⁶² ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0027: Olympiaden i Oslo 45-56.

¹⁶³ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen.

¹⁶⁴ Gaute Heyerdahl er i gang med en doktorgradsavhandling som omhandler arrangementene av vinter-OL i 1952 og 1994.

Aktører i politikken

Frem til Oslo blir tildelt OL i juni 1947 finnes det svært få funn etter de som kunne antas å ha vært de viktigste politiske aktørene. Det har blitt vist tidligere at det ikke fantes noen spor av diskusjon innad i bystyret eller i formannskapet om Oslo skal ta på seg ansvaret for å søke om et vinter-OL. Dette er nok det mest oppsiktsvekkende ikke-funnet. Etter å ha sett igjennom alle referater og protokoller fra Oslo kommunes aktstykker fra 1945, er det overraskende at en så betydelig utgiftspost som et vinter-OL ikke var gjenstand for diskusjon som har blitt nedskrevet. Helt fra krigen var over var det gjentatte oppfordringer fra både ordfører Vik, finansrådmann Hartmann og flere andre aktører i Oslo kommune om hvordan kommunens økonomi var i en svak stilling og ikke måtte forverres.¹⁶⁵ Det ble diskutert inngående på møter i både bystyret og formannskapet fordelingen av relativt små beløp sammenlignet med den potensielle kostnaden av et OL. Kanskje enda mer overraskende er det at avgjørelsen i formannskapet om å søke OL, tatt 22.08.46, ikke ble vurdert som viktig nok til å bli tatt med i de 10 % av sakene som ble skrevet ned i aktstykkene. En meget betydelig investering i en gjenoppbyggingstid i Oslo var med andre ord ikke ansett som en viktig eller betydningsfull sak.

Som tidligere vist var Oslo kommune preget av virkningene etter okkupasjonen og alt tyder på at formannskap og bystyre hadde mer enn nok med å skaffe ressurser til å bygge opp og vedlikeholde byen. Det var mange diskusjoner rundt fordelingen av ressurser, og idretten ble ifølge Hofmo og andre i idretts-Oslo avspist med smuler.¹⁶⁶ I tillegg til dette kom bekymringen fra bystyret om at sammenslåingen med Aker i 1948 kom til å bli en økonomisk belastning for Oslo.¹⁶⁷ I dette miljøet ble ideen om å stille som økonomisk garantist for et spesialarrangement som OL meislet ut, uten spor av noen offentlig debatt eller meningsutveksling blant de politiske aktørene.

Heller ikke i Stortingets saksarkiv finnes det noen spor etter involvering i OL-saken.¹⁶⁸ Som vi vet var Gerhardsen og Oftedal tidlig engasjert i saken, men dette virker også som det

---

¹⁶⁵ Se for eksempel Oslo kommunes aktstykker 1945-46, 1a Budgetter. ”Sak 1A: Finansrådmannens forslag til til driftsbudsjett for bykassen for terminen 1. juli 1946 til 30. juni 1947.”

¹⁶⁶ Flere leserinnlegg, brev til statsråder, korrespondanse og møteinnlegg om dette i Rolf Hofmo-arkivet. ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0056: Saker/korrespondanse 41-65, ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet – D - L0080: Idrettsutvalget 1945-47, ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet - Z - L0007: Klipparkiv vesentlig angående Hofmo 1945-46.

¹⁶⁷ Mange debatter i formannskap og bystyre. Det finnes store bekymringer for at Oslo vil måtte betale for Akers manglende infrastruktur og kommunal standard og at økte skatteinntekter ikke vil veie opp for dette. Spesielt i aktstykkene fra 1946 og 1947 er dette et omdiskutert tema.

¹⁶⁸ Stortingets saksarkiv: ”Idrett i Stortinget 1945-1954.” Tilsendt pdf-fil fra stortingsarkivet ved forespørsel.

har gått utenom de offentlige nedtegningene. Det er ingen overraskelse at det ikke finnes noe om en eventuell OL-søknad i Stortingets nedtegnelser, siden det etter hvert ble Oslo kommune som sto som arrangør og med alt økonomisk ansvar. Samtidig kommer det frem i Aftenpostens reportasje fra IOC-møtet i Stockholm i 1947 at regjeringen også støtter søknaden. I Helsets presentasjon av Oslos søknad sa han at ”byen ville foreta alle anordninger av teknisk art for alle vintersportsgrener og at den norske regjeringen støttet søknaden.”¹⁶⁹ Hva ”støttet” betyr i denne sammenhengen vites ikke, men det kommer tydelig frem litt senere at det er Oslo by som stilte de økonomiske garantiene. Det vil være naturlig å anta at regjeringen støttet søknaden uten å stille med noen forpliktelser av økonomisk art, og at dette sitatet kun var en frase brukt for å underbygge søknaden. Det finnes ingen andre spor i arkivmaterialet som tilsier at regjeringen var noe dypere involvert enn det allerede beskrevet i dette kapittelet, men heller at de overlot ansvaret til Oslo kommune på et tidlig stadium.

Dette kapittelet har vist at det var en overveiende enighet om å arrangere OL blant de sentrale aktørene, i det minste utad. Denne antagelsen støttes av en rekke ikke-funn og da spesielt aktstykkene fra Oslo kommune. Når det ikke er nevnt noe om en diskusjon rundt en så stor investering som et vinter-OL, vil det være vanskelig å tro at det har vært oppe til diskusjon på møter i det hele tatt. På formannskapsmøtet i august ble det lagt frem et forslag, og dette ble vedtatt. Det at denne avgjørelsen ble tatt uten noen form for offentlig diskusjon skal drøftes opp mot de teoretiske innfallsvinklene i de følgende kapitler.

Kapittel 5 vil gå nærmere og grundigere inn på de politiske beslutningsprosessene som har vært i sving ved denne avgjørelsen. Der vil oppgaven drøfte det vedtaket som ble tatt, opp mot historisk teori og hva empirien viser oss. Resten av dette kapittelet vil fokusere på idrettens aktører som både var delaktige og de som det kunne vært naturlig at var det.

Aktører i idretten

Norges idrettsforbund

Fra arkivet etter Norges idrettsforbund finnes alle protokoller fra møter i arbeidsutvalget og idrettsstyret i NIF fra 1946-1950.¹⁷⁰ Her nevnes det ingenting om noen OL-søknad før OL faktisk ble tildelt Oslo i 1947. Dette er ganske overraskende tatt i betraktning at NIF var den største aktøren i norsk idrett, og idrettsstyret og arbeidsutvalget møttes i tillegg regelmessig. Det er også merkelig siden spørsmålet om søknaden faktisk ble tatt opp til votering på

---

¹⁶⁹ Aftenposten 20.06.1947: ”Nasjonenes kappløp om de olympiske leker i 1952.”

¹⁷⁰ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0034: NIF 1946-1950

idrettstinget til NIF i 1946, tilsynelatende uten å ha vært diskutert i idrettsstyret først. Innad i NIF, som etter sammenslåingen i 1945 både besto av deler av den gamle Arbeideridretten og de ulike særforbundene, ville man sannsynligvis ikke ha vært enige helt uten diskusjon. Dette reiser igjen spørsmålet om hvor og hvordan beslutningene ble tatt. Det kommer tydelig frem i arkivene at det ikke ble skrevet ned noe om det. Det var ingen diskusjon i forkant, ingen informasjon gitt til de ulike medlemmene og ingen avstemning i idrettsstyret eller arbeidsutvalget. Man kan jo spørre seg i hvilken grad en OL-søknad var en NIF-sak i det hele tatt. Et tegn på at det var det er at i denne perioden lå den norske olympiske komité under NIF og det er på idrettstinget til NIF at avgjørelsen om å søke ble tatt. Alle møter i NOK blir kort referert til i idrettsstyret til NIF, men heller ikke der finnes det spor etter noen debatt om OL 1952 før søknaden blir vedtatt på idrettstinget 1946.¹⁷¹ Det er vanskelig å avgjøre hvor stor grad av autonomi den norske olympiske komité hadde for Norges idrettsforbund hadde nok en styrende funksjon og overoppsynet med NOK.

En gruppe aktører det kunne vært naturlig at var mot en søknad, var de tidligere medlemmene i gamle AIF – Arbeidernes idrettsforbund. Tradisjonelt sett var de mot stjernedyrking og eliteidrett, og ville heller bruke ressursene på breddeidrett og folkehelsearbeid.¹⁷² Det finnes nok av eksempler på at de hadde dette som hovedfokus også i årene etter 1945.¹⁷³ I tillegg finnes det et engasjement om å delta i et eget OL for arbeideridretten.¹⁷⁴ Dette vil bli grundigere analysert i kapittel 6. Etter sammensveisingen av NIF fantes det ingen tydelige fraksjoner fra tidligere AIF som ga uttrykk for at en OL-søknad ville bli for kostbar eller uhensiktsmessig. Igjen krysses veien til Rolf Hofmo, som var AIF sin mann i sammenslåingen til NIF. Han, som i de fleste henseender talte arbeideridrettens sak i NIF, var nå blitt en av initiativtakerne til en OL-søknad. Dette kan være grunnen til at andre tidligere AIF'ere ikke løftet sin røst mot søknaden. Så lenge den sterke Hofmo var positiv til en søknad, ville nok resten av arbeideridretten godta det.

En annen grunn til at det ikke er mulig å spore opp noen diskusjon innad i NIF kan være at de, som en ny-samlet organisasjon for idretts-Norge, ikke ville fremstå som splittede

---

¹⁷¹ De fylldigere NOK-referatene har vist seg at er spredd for alle vinder, og det har ikke vært mulig å spore opp alle disse. Mye ligger i NIF-arkivet, men spesielt i etterkrigstiden er det mye som mangler.

¹⁷² Se eksempelvis ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet -D- 0001: Notater og manus og ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet -L0125 – Diverse idrettssaker i 30-årene og 50-årene. Dette er også beskrevet i Goksøyr 2008 og Slagstad 2008.

¹⁷³ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet - D - 0010: Diverse etter 1945. ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet -D - L0056: Saker/korrespondanse 41-65 (org. og personer i arbeiderbevegelsen 45-47). For eksempel: Hofmo med et lengre "opus" til stortingsmann Sverre Løberg om stillingen til norsk idrett og ønske om økte bevilgninger til breddeidrettsanlegg, datert 28.11.46.

¹⁷⁴ Rune Slagstad. *De nasjonale strateger*. (Oslo: Pax Forlag, 2001), 249

utad. Etter å ha stått som samlet idrettsfront mot okkupasjonsmakten i andre verdenskrig, ble de offisielt samlet i 1946.¹⁷⁵ Ledelsen ville nok for all del unngå å havne i en debatt som ville føre til splittelser i idretts-Norge, så kort tid etter samlingen. Derfor er det naturlig at eventuelle uenigheter ble tatt opp bak lukkede dører og at man kom til en enighet der, for deretter å stå samlet bak beslutningen. Dette kan sees som et tegn på den fellesskapsideologien som rådet i etterkrigstiden, og det vil bli nærmere drøftet i kapittel 6.

Norges olympiske komité

Av kilder som ikke har latt seg oppspore er det fullstendige arkivet til Norges olympiske komité, som kunne ha gitt mer innsikt i prosessen rundt søknaden til de olympiske lekene. Dette arkivet har ifølge Norges idrettsforbund, som NOK er en del av i dag, blitt spredt utover.¹⁷⁶ Sammen med stipendiat Gaute Heyerdahl ved NIH, som også jobber med problemstillinger knyttet til OL i Oslo, har jeg ikke lyktes å finne deler av dette arkivet. Spesielt i tidsperioden 1945-1960 virker mye å være borte. Som kapittel 3 viste har det i de foregående forsøkene på å søke et OL til Norge vært den olympiske komiteen som ofte har vært i førersetet. Ofte bare lederen eller et par av medlemmene i NOK, men som regel på vegne av hele komiteen. Derfor hadde det vært ekstra interessant og sett på møtereferater eller protokoller fra møtene i NOK i den aktuelle perioden. Eventuell korrespondanse eller møtelister mellom enkeltpersoner kunne også gitt gode svar.

Funnene fra før krigen tatt i betraktning, ville det være naturlig å anta at man kunne ha funnet noe av interesse i disse arkivene hvis det hadde blitt tatt vare på. Hvor aktive medlemmene av NOK var, kan man bare spekulere i. De var naturlig nok bindeleddet mellom IOC og idretten i Norge. I tillegg var de norske medlemmene i IOC mektige aktører også utenfor idretten. Flere av dem hadde kontaktnett innenfor politikken som satte dem i en posisjon hvor de kunne påvirke andre aktører i forbindelse med en olympisk søknad. I hvilken grad dette skjedde blir bare spekulasjoner, men uten noe håndfast blir det viktig å påpeke de mulighetene som finnes. Medlemmene av den norske olympiske komité sin rolle skal ikke undermineres. Thomas Fearnley var også en av deltagerne på konferansen hos sosialminister Oftedal i 1945, så hans rolle var viktig. Fearnley var også en av de aller mest ivrige forkjemperne for å skaffe en olympiade til Norge før 1940. Heller ikke noe privatarkiv fra

---

¹⁷⁵ Interimstyre fra 1940, men den offisielle samlingen ble bekreftet i 1946.

¹⁷⁶ Flere mailhenvendelser til ulike instanser i dagens NIF har gitt det samme svaret. Det som er redegjort for finnes på Riksarkivet, og som denne studien har vist er det et fragmentert arkiv.

Thomas Fearnley har det vært mulig å oppdrive. Korrespondanse fra ham kunne gitt noen hint om NOKs arbeid med OL-søknaden.

Norges skiforbund og Skiforeningen

Norges skiforbund har årsberetninger fra 1946 og fremover, men det er aldri referert til noe om en eventuell OL-søknad.¹⁷⁷ De hadde to representanter i Norges olympiske komité, men det kom ikke frem i beretningene at de hadde noe å melde tilbake til skiforbundet om.

Heller ikke Skiforeningen var involvert i noen prosess før søknaden ble levert. Det finnes fullstendige og utfyllende møtereferater fra alle styremøter i Skiforeningen fra 13. mars 1945 og fremover.¹⁷⁸ I perioden frem til søknaden ble levert til IOC nevnes ikke vinterolympiaden med et ord i referatene. Hvis Skiforeningen var involvert i planleggingen av en søknad, må dette i så fall ha skjedd i uformelle settinger. Første gang olympiaden blir nevnt i referatene er i forbindelse med utbyggingen av Midtstubakken og at den kanskje kunne være med i olympiaplanene til 1952.¹⁷⁹ I tillegg ble det på høsten 1949 bestemt at Holmenkollen skulle bygges ut i forbindelse med OL og dette skulle gjøres som en gave fra Oslo kommune til Skiforeningen.¹⁸⁰

At skiforbundet og Skiforeningen ikke ble offisielt involvert på et tidligere stadium er overraskende. Norges skiforbund var de som hindret et eventuelt norsk OL i 1940 og 1944 grunnet uenighet om amatørreglene og langrenn som OL-gren. De var det største vintersærforbundet og satt på betydelig makt både innad i NIF og på egen hånd. Skiforeningen hadde vært arrangør av Holmenkollrennene i lengre tid og hadde en betydelig maktposisjon i norsk idrett. De eide Holmenkollen-anlegget, som var naturlig å benytte seg av både til hopp, langrenn og kombinert under et eventuelt OL. Skiforeningen har et rikholdig arkiv, og alle møtene fra perioden etter 1945 er godt dokumentert i protokoller. Så det er enkelt å slå fast at Skiforeningen aldri var offisielt involvert i den tidlige olympiaplanleggingen.

Andre aktører

En annen aktør innenfor idretten i Oslo, nemlig Oslo idrettskrets, skrev i sin beretning fra slutten av 1947 hvordan det er ”verdt å notere at Oslo har fått vinterolympiaden i 1952”.¹⁸¹ Dette er et tegn på at de ikke var involvert i prosessen på et tidligere stadium. I beretningen

---

¹⁷⁷ RA/PA-0090/D/Dd/L0232: Norges skiforbund fra 1945-73

¹⁷⁸ Arkivet til Skiforeningen. Møteprotokoller arkivert i esker under Holmenkollen.

¹⁷⁹ Møtebok 1947, møte holdt 29.08.47. Arkivet til Skiforeningen.

¹⁸⁰ Møtebok 1949, møte avholdt 3. Oktober 1949. Arkivet til Skiforeningen.

¹⁸¹ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D -L0020: Idrett diverse

bemerket de hvordan lekene vil være positivt for idrettsanlegg i Stor-Oslo, men ingenting om selve søknadsprosessen. Fra tingene i Oslo idrettskrets i 1945 og 1946 finnes det ingenting nedtegnet om en olympisk søknad.¹⁸² Det er heller ingen funn om en eventuell OL-søknad i referatene fra tingene til Akershus idrettskrets i perioden 1946-1950.¹⁸³ Verken Oslo eller Akershus idrettskrets var egentlig naturlige initiativtagere til et OL-arrangement, men at de tilsynelatende aldri ble kontaktet i forbindelse med en eventuell søknad er merkverdig. Oppgavene til idrettskretsene var i all hovedsak å arbeide med breddeidretten og lokallagene, og det var jo en reell fare for at bevilgninger til et OL ville gå utover dette arbeidet. Dette var mye av grunnen til at det ikke ble søkt om et OL til Norge i 1924, nettopp at det ville gå utover det daglige arbeidet med idretten i Oslo.

Statens ungdoms- og idrettskontor (STUI) var heller ikke involvert i prosessen. Kontoret var hovedsakelig opptatt av fundamentalt andre prioriteringer enn eliteidrett, stjerner og olympisme. I STUI sin beretning fra perioden 46-52 finnes det ingenting om OL-søknaden, ei heller i STUI-arkivene etter Rolf Hofmo som var kontorsjef i STUI i denne perioden.¹⁸⁴

STUI skulle bli en maktinstans i norsk idrett i årene som kom. Det styrte mange av midlene som gikk til norsk idrett med et mål om en rettferdig fordeling, men dette skjedde først litt etter opprettelsen i 1946. Hvis ikke Oslo kommune hadde kommet inn og tatt på seg det økonomiske ansvaret og idretten selv måtte ta seg av dette, ville STUI helt sikkert hatt en mye mer fremtredende rolle. Men akkurat i perioden hvor det kan være snakk om å søke eller ikke søke var STUI i en såpass startfase at det er naturlig å tro at de ikke var delaktige. Men, på en måte var STUI indirekte involvert i hele prosessen. Rolf Hofmo var kontorsjef i STUI og på mange måter var det han som *var* hele organisasjonen i disse startårene. Så selv om Hofmo nok aldri handlet på vegne av STUI i startfasen var de indirekte med.

I arkivene etter de Nordiske Rigsidræts-Forbund som møttes for første gang i 1946 ble det ikke nevnt noe om en eventuell norsk OL-søknad, ei heller samarbeid om de olympiske leker.¹⁸⁵ Dette kan virke litt merkelig siden det har vist seg at på idrettstinget i 1946 var det tenkt at man samarbeidet med Danmark om en OL-søknad, slik at danskene tok sommerolympiaden og Norge vinterolympiaden. Heller ikke i referatene herfra kom det frem

---

¹⁸² ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D -L0020: Idrett diverse

¹⁸³ RA/PA/0090/D/Dd/L0102: Akershus idrettskrets 1945-1965

¹⁸⁴ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0043: STUI 45-55. Beretning 46-52, diverse idrettsspørsmål.

¹⁸⁵ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet – D -0019: Idrett – Diverse

noe om et slikt samarbeid, noe som det ville vært naturlig å diskutere med sine nordiske naboer.

Sammenfattende konklusjoner

For å trekke noen linjer tilbake i tid og til kapittel 3, så står det klart at det arbeidet som ble lagt ned og de initiativene som fantes i mellomkrigstiden bar frukter når Oslo nå ble tildelt et vinter-OL. Kanskje viktigst er avgjørelsen fra IOC om at vinter-OL ikke lenger skulle tilfalle den nasjonen som fikk sommer-OL der det var mulig. Dette banet vei for at Norge og Oslo kunne søke om vinterlekene isolert fra sommer-OL.

Det at Norge hadde meldt sin interesse i 1940 og 1944 hadde òg gjort IOC oppmerksomme på Oslo som arrangørby. Norske utøvere gjorde seg bemerket i vinter-OL, men nå ble de internasjonale aktørene også klar over en norsk interesse for å *avholde* et OL. De initiativene som ble tatt på 1930-tallet, blant annet å arrangere IOC-møtet i Oslo i 1935 sammen med en vintersportsuke, hadde satt Oslo i et godt lys internasjonalt sett. Og blant de norske aktørene i politikken og idretten hadde man fått opp øynene for å arrangere et mesterskap i Norge. Dette var helt avgjørende for den prosessen som ledet frem til at Oslo ble tildelt de olympiske lekene.

En av de største metodiske utfordringene ved å besvare oppgavens problemstilling har vært stofftilfanget. Mangelfulle og forsvunne arkivbokser, kombinert med lite eksisterende litteratur, fører til at visse forbehold må bli tatt. Det er sannsynlig at det var snakk om OL-planer før Hofmo møtte Gerhardsen og Oftedal til møter i 1945. Og det er helt opplagt at mye skjedde i perioden mellom møtene i oktober 1945 og da Oslo formannskap vedtok å søke OL i august 1946. Nettopp dette gapet mellom to sentrale hendelser uten funn i arkivene etterlater oss med flere spørsmål enn svar. Var det Hofmo som tok saken fra Gerhardsens kontor til Oslo kommune? Var idrettsforbundet og den olympiske komité involvert på dette tidspunktet? På aktørnivået kan vi uten særlig risiko anta at Hofmo, Fearnley og Helset var involvert, men hvor stor del idrettsforbundet som var det, er mer utfordrende å svare på. Hvordan forløp prosessen fra en tanke om OL ble født til formannskapet gikk inn for det?

De relativt store mengdene med ikke-funn og manglende arkivmateriale som har blitt beskrevet her, peker ganske tydelig i en retning av at i begynnelsen og frem til søknaden ble levert var det få aktører involvert. På mange måter står Rolf Hofmo frem som den røde tråden i prosessen. Han var med på de første møtene med Gerhardsen og Oftedal, han satt som nestleder i det nystartede NIF og han var varaordfører i Oslo kommune på dette tidspunktet.

Hans rolle står frem som den viktigste enkeltpersonen i prosessen med å få OL til Oslo, noe som i seg selv er et paradoks med tanke på hans arbeideridrettsbakgrunn og samtidige kamp for folkehelse, breddeidrett og bedriftsidrett. Med Hofmo som rød tråd hefter flere seg på i prosessen. Thomas Fearnley som hadde vært i IOC siden 1927 og vært pådriver for tidligere OL i Norge var også en nøkkelperson for å få OL til Oslo. Uten hans kontaktnettverk ville neppe Oslo nådd opp internasjonalt, og i tillegg var det etter å ha konferert med Fearnley at ordfører Vik la frem forslaget i august 1946.

Men det som var av avgjørende natur for at Oslo kunne sende en søknad til IOC sommeren 1947 var at Oslo kommune gikk inn og garanterte for det økonomiske ved lekene, og senere vedtok de å ta alle utgifter og eventuelle inntekter. Uten denne sikkerheten ville det vært bortimot umulig for idretten i Norge alene å ta regningen. Det bemerkelsesverdige er hvordan formannskapet tilsynelatende uten debatt klubbet gjennom dette på et møte i august 1946. Det er ingen stor risiko å anta at Hofmo igjen sto sentralt ved denne beslutningen, sammen med Helset og Fearnley. Det kan virke som om initiativet i denne fasen frem til Oslo blir tildelt lekene i 1947 er preget av enkeltaktører. Det er en samling av enkeltpersoner som virket å stå bak denne startfasen av prosessen som ledet til en OL-søknad.

Alle spørsmålene omkring perioden 1945-1947 gjør at man må tenke alternativt for å kunne drøfte problemstillingen best mulig. Hvordan var det mulig at et relativt stort prosjekt som OL kunne sveve gjennom alle instanser uten å bli heftet med en debatt, slik tilfellet hadde vært i mellomkrigstiden? To hypoteser ble presentert i innledningen, og disse vil bli drøftet i de neste kapitlene. Den første hypotesen tar utgangspunkt i at de politiske beslutningsprosessene i denne perioden er grunnen til at det ikke var noen offentlig diskusjon. Neste kapittel vil utlede teori om dette og drøfte det opp mot den empirien som finnes. Hypotese nummer to er at å søke om OL til Oslo var et selvsagt valg hvis man ser på den kulturelle og økonomiske bakgrunnen. Dette kommer oppgaven tilbake til i kapittel 6.

5 Politiske beslutningsprosesser i etterkrigstiden

Politiske resultater kommer ut som av en automat hvis maskineri vi ikke ser og ikke forstår.¹⁸⁶

- Jens Arup Seip

I dette kapittelet vil det bli presentert teori om beslutningsprosesser i Norge i etterkrigstiden, for deretter å drøfte det opp mot de spørsmålene empirien ga i kapittel 4. Som det vil bli vist var det Arbeiderpartiet og ledelsen i partiet som hadde samlet mye makt på få hender i Norge i årene etter 1945. Dette kapittelet vil argumentere for hvordan dette kan være en alternativ forklaring på hvorfor det ikke fantes noen debatt i forkant av søknaden til OL i 1952.

Kapittelet vil dreie seg om andre del av problemstillingen: *hvorfor var det påfallende lite offentlig diskusjon om OL-søknaden i samtiden?* For å besvare dette har denne oppgaven presentert to hypoteser, og dette kapittelet skal ta for seg den første av disse: *de politiske beslutningsprosessene i denne perioden hindret offentlig diskusjon.*

For å vise dette blir det først presentert gjeldende teori om temaet, før teoriene vil bli drøftet mot funnene og ikke-funnene fra kapittel 4. Innledningsvis blir det argumentert for hvorfor maktteorien dreier seg rundt Arbeiderpartiet og dets toppolitikere, og det trekkes også paralleller til idrettens organisasjoner og ledelse der det er naturlig. Utvalget av teorier er basert på nærhet til temaet, enten i tid eller i relevans for de empiriske funnene fra kapittel 4. Hoveddelen av teorien hentes fra Jens Arup Seip, Torstein Hjellum, Hans Olav Lahlum, Edgeir Benum, Gudmund Hernes og Knut Einar Eriksen. I tillegg til disse historikerne og statsviterne skal kapittelet også bruke et møtereftrat fra formannskapet i Oslo og en innstilling fra finansrådmannen i Oslo for å eksemplifisere teoriene.

Begrunnelsen for å vie en såpass stor del av denne oppgaven til Arbeiderpartiet og beslutninger innad i Arbeiderpartiet, er på grunn av de historiske og politiske omstendighetene. Noe av det denne studien ønsker å besvare er blant annet hvordan beslutningsprosessen som ledet til OL-søknaden var og hvorfor det ikke var mer offentlig debatt og diskusjon. For å finne relevant teori om beslutningsprosesser i Oslo og Norge i de første årene etter andre verdenskrig må man se til de som hadde det reelle maktgrunnlaget og hvordan de påvirket beslutningsprosessene. Denne perioden var såpass spesiell og enestående i nyere norsk historie at jeg har vurdert det slik at allmenn og generell teori om politiske

---

¹⁸⁶ Seip 1963: 22

beslutningsprosesser er utilstrekkelige. Derfor vil en relativt stor del av dette kapittelet dreie seg rundt beslutningsprosesser og maktgrunnlaget i Arbeiderpartiet. I siste del blir det vist hvordan dette er gyldig som teori også i forbindelse med OL-søknaden, både i politikken og i idretten. Jeg argumenterer for at Arbeiderpartiets dominans var såpass stor i denne tidsperioden at det som er skrevet om beslutningsprosesser innad i Arbeiderpartiet også er gyldig hos andre aktører i denne perioden, deriblant idretten.

Beslutningsteori om etterkrigstidens Norge

Norge gikk inn i en periode preget av Arbeiderpartidominans etter 1945. Finn Olstad trekker frem tre ulike beskrivelser av denne tiden i *Frihetens århundre – norsk historie gjennom de siste hundre år*.¹⁸⁷ Felles for Jens Arup Seips beskrivelse av ettpartistaten, Edvard Bulls ”fullstendigjøring av den organiserte kapitalismen” og Berge Fures begrep ”den sosialdemokratiske orden” er Arbeiderpartiets dominans, ifølge Olstad.¹⁸⁸ Dette vil hele kapittelet dreie seg rundt, og det blir vist hvordan denne dominansen også kan ha gitt utslag i beslutningsprosessen rundt OL-søknaden. Jeg vil argumentere for, på bakgrunn av gjeldende teori, at det var et oligarki innad i arbeiderbevegelsen som satt med store deler av makten i Oslo og Norge etter 1945. Dette oligarkiet kan stå som kanskje en av de viktigste årsakene til at man fikk gjennom en søknad om OL i 1952.

For å forstå hvordan og hvorfor en gitt beslutning blir tatt til et gitt tidspunkt må man samtidig ha en forståelse for hvem som innehar makt til å foreta beslutningen. Dette gjelder spesielt for en sak som det virker som ikke har blitt diskutert og avgjort på de folkevalgtes offisielle møter. Da formannskapet gjorde sitt vedtak 22. august uten noen synlig debatt, må det ha foregått en skjult prosess i forkant. For å kunne drøfte dette på en tilfredsstillende måte må man ha en teoretisk plattform om hvordan makt ble utøvet og beslutninger tatt i Norge i etterkrigstiden. Denne plattformen blir bygget på sosiologen Gudmund Hernes’ maktteori og fem ulike historikere og statsvitere som har forsket på beslutningsprosesser i denne perioden, som alle kan underbygge en teori om hvorfor det ikke fantes noen debatt om OL-søknaden til 1952.¹⁸⁹

---

¹⁸⁷ Finn Olstad, *Frihetens århundre – norsk historie gjennom de siste hundre år*. (Oslo: Pax Forlag, 2010), 137

¹⁸⁸ Olstad 2010: 137

¹⁸⁹ Hernes 1978

Hernes og teorier om maktutøvelse

Gudmund Hernes utleder fire ulike teoretiske tilnærminger om maktforhold i politikken som kan knyttes til Norge i etterkrigstiden. Både Hjellum og Lahlum legger disse til grunn for sine diskusjoner senere. De fire ulike skolene er hentet fra Hernes sin *Makt, blandingsøkonomi og blandingsadministrasjon*.¹⁹⁰

Den *posisjonelle skolen* tar utgangspunkt i hvem som sitter i de formelle topposisjonene, for deretter å kartlegge fellesskapet mellom disse lederne og hvilken innflytelse de har. *Rennoméskolen* baserer sine funn på å intervju aktører som er i posisjon til å vurdere hvem som utøver reell makt. *Ikke-beslutningsskolen* tar utgangspunkt i å fokusere på de vedtakene som ikke kom, de viktige sakene som ble holdt utenfor den offisielle dagsorden. Den siste, og det som Hjellum og Lahlum tar sitt hovedutgangspunkt fra, er *beslutningsskolen*. Dette er en skole for maktstudier med hovedvekten på hvordan viktige beslutninger fattes og hvem som påvirker beslutningene.¹⁹¹

Tre av disse teoriene vil bli tatt i bruk for å belyse problemstillingen og hypotesene i denne oppgaven. På linje med Hjellum og Lahlum blir det vist hvordan en kombinasjon av *posisjonsskolen* og *beslutningsskolen* forteller noe om hvem som satt med makt i Norge i etterkrigstiden. Dette vil være nyttig for å se på hvem som kan ha påvirket beslutningen om søke om OL. Men der hvor historikerne som her blir presentert baserer seg på beslutningsprosesser som blir debattert og diskutert, vil denne oppgaven også trekke inn *ikke-beslutningsskolen* for å vise at det fantes avgjørelser og beslutninger i denne perioden som ikke var like åpne og gjennomsiktede. Avgjørelsen om å søke om OL i 1952 ble ikke debattert offentlig før det plutselig ble enstemmig vedtatt i formannskapet i august 1946. *Ikke-beslutningsskolen* kan bidra med nyttig teoretisk innsikt til hvorfor dette skjer og OL-saken kan være et godt eksempel på mindre saker som sier noe om maktutøvelsen i Norge i etterkrigstiden.

---

¹⁹⁰ Hernes 1978: 11

¹⁹¹ Hjellum 1992: 26-27

Ikke-beslutningsskolen var, ifølge Hernes, i utgangspunktet ment som en kritikk av beslutningsskolens utvalgsprosedyrer, pålitelighet og gyldighet. Denne metoden som

”identifiserer makthaverne med deltagerne og vinnerne av de store kontroverser, vil ignorere saker deltagerne i spillet er enige om, enige ikke å strides om eller ikke tør ta opp for ikke å vekke slumrende bjørner. Å kunne unndra seg og sin sak diskusjon når en har interesse av å bevare status quo, kan være like mye en maktdemonstrasjon som seier i en tvistesak.”¹⁹²

Hernes mener at såkalte *ikke-beslutninger* kan skyldes enten at de aktører som kjenner til saken og er uenige, bevisst avstår fra å fremme en sak de vet de vil tape, eller at de ikke deltar for å unngå konsekvensene. Kritikken av denne ikke-beslutningsskolen gikk ut på både påliteligheten ved datautvalget og kritikk mot gyldigheten til de data som ble samlet inn.¹⁹³ Som med OL-saken, hvordan kan man skjelve mellom de sakene som ”holdes” utenfor og de sakene som ingen ville bry seg om selv om sto øverst på lista for å bli diskutert?¹⁹⁴ For å holde oss til denne oppgavens tema: Var OL-søknaden en sak som med overlegg ble holdt utenfor diskusjon eller var OL et selvsagt valg som ingen så noen grunn til å diskutere? Disse teoriene og spørsmålene vil bli nærmere undersøkt i siste halvdel av kapittelet.

Torstein Hjellum – Oligarki og maktteori

Det som var selve hovedkarakteristikken for perioden 1945-73 var kanskje mangelen på åpne konflikter i sosialdemokratiet, skriver Hjellum i boken *Noen av oss har snakket sammen...*¹⁹⁵ Denne beskrivelsen kjennes igjen fra funnene i kapittel 4, der nettopp denne mangelen på debatt i forkant av OL-søknaden var påfallende.

Hjellum presenterer en teori der Arbeiderpartiet fungerte som et oligarki i tiden etter 1945. Oligarki defineres av Hjellum som ”en ledergruppe som kontrollerer de sentrale maktposisjonene i en organisasjon, som monopoliserer beslutninger og som er i stand til å omdefinere organisasjonens mål på tross av motstand mot dette i organisasjonen.”¹⁹⁶ Hjellum argumenterer videre for at man har god dekning for at det var rundt ti personer som satt i de

---

¹⁹² Hernes 1978: 16-17

¹⁹³ Hernes 1978: 16-17

¹⁹⁴ Mer inngående innvendinger mot denne skolen finnes hos Hernes (1978)

¹⁹⁵ Hjellum 1992: 75

¹⁹⁶ Hjellum 1992: 164

mest sentrale posisjonene i den sosialdemokratiske bevegelsen.¹⁹⁷ Og når det ble vurdert som nødvendig hadde denne ledergruppen makt til å ta beslutninger og få de igjennom uten videre diskusjon. Det ble da referert til at ”noen hadde snakket sammen” og tatt en avgjørelse.¹⁹⁸ Hjellum tar stort sett for seg toppledelsen i partiet og fokuserer på de viktigste politiske sakene som fantes i etterkrigstiden. Men han utelukker ikke at ulike beslutninger involverte andre ledersjikt i både partiapparater og fagbevegelser. Hjellum presiserer også at topplederne øvde stor innflytelse over et bredt spekter av politikkområder som nok kanskje lå i utkanten av deres normale arbeidsfelt.¹⁹⁹ Sentralt for denne studien er det faktum at flere av disse lederne hadde en sterk interesse for idrett, noe som kunne påvirke dem til å engasjere seg aktivt for en OL-søknad.²⁰⁰ Hjellum tar i sin bok utgangspunkt i å finne ut dette ved å se hvem som sitter i de formelle topposisjonene og hvordan disse kan ha påvirket beslutningene. Han tar altså utgangspunkt i *den posisjonelle skolen og beslutningsskolen*.

Men selv om topplederne satt på betydelig makt, var deres handlingsrom i tillegg begrenset på grunn av rammebetingelser og de økonomiske-, politiske- og administrative strukturer.²⁰¹ Så selv om det såkalte oligarkiet hadde samlet mye makt på få hender, var heller ikke de fritatt fra den real-økonomiske virkeligheten i tiden etter 1945. Som bakgrunnskapittelet viste var Norge økonomisk preget etter andre verdenskrig. Makteliten i Arbeiderpartiet kunne ikke fungere isolert fra andre politiske strukturer som Stortinget, grasrotbevegelsen og andre aktører. Dette er et viktig poeng for det sentrale premisset i dette kapittelet: at det *burde* ha vært en uenighet eller debatt om å økonomisk garantere for et OL i 1946.

Jens Arup Seip – Ettpartistat og solidaritet

Jens Arup Seip beskriver i sitt berømte essay *Fra embedsmannsstat til ettpartistat* blant annet hvordan den politiske situasjonen var i Norge i årene etter 1945. Han tar for seg hvordan Arbeiderpartiet hadde konsolidert makten, og kaller denne epokes forfatning for *ettpartistaten*. Denne betegnelsen bruker han fordi den politiske avgjørelsesprosess ble ført til topps og avgjort innenfor ett og samme maktapparat. Stortinget var omtrent forsvunnet som

---

¹⁹⁷ Einar Gerhardsen, Martin Tranmæl, Trygve Bratteli, Halvard Lange, Haakon Lie, Oscar Torp, Konrad Nordahl og Olav Larsen nevnes som de aller mest sentrale i oligarkiet.

¹⁹⁸ Hjellum 1992: 164

¹⁹⁹ Hjellum 1992: 36

²⁰⁰ Grundigere diskusjon i kapittel 6.

²⁰¹ Hjellum 1992: 165

politisk makt og makten var overflyttet til regjeringsapparatet.²⁰² Seip stiller samtidig spørsmål om hvordan beslutningsprosessene foregår:

”Men det er én ting jeg ikke får vite. Det er én ting det ikke står noe om: Hvorledes foregår den politiske prosess i Norge, hvem bestemmer, og hvorledes? Politiske resultater kommer ut som av en automat hvis maskineri vi ikke ser og ikke forstår. (...) Det politiske liv i Norge siden 1945 deler litt av det gåtefulle som hviler over politikken i andre ettpartistater.”²⁰³

Seip gir seg ikke ut på å forklare hva som foregår i maskinens indre, men kommer heller med ”et bidrag for å forstå maskinens mekanikk.”²⁰⁴ Det språklige bildet *resultater kommer ut som av en automat* kan vi kjenne igjen fra OL-saken. Det at det plutselig blir vedtatt på formannskapsmøtet 22. August 1946 at Oslo skal søke OL passer veldig godt til denne beskrivelsen fra Seip. Kildene viser ingenting som tyder på at et slikt vedtak skal komme, noe som er merkelig med tanke på de omkostningene og investeringene som nødvendigvis må gjøres før et OL.

Ifølge Seip finnes det tre trekk ved Arbeiderpartiets dominans i norsk politikk som hadde blitt utviklet i en usedvanlig målestokk i forhold til i andre politiske partier. For det første en sterk solidaritet innad i partiet, deretter en indre sensur med en systematisk kontroll for å hindre avvikende meninger innen partiet. Det tredje punktet er det Seip kaller *kaninpolitikk*, kort fortalt at hengivne og trofaste følgesvenner fikk plassene i partiapparatet og tillitsmannsrekkene.²⁰⁵ Det er spesielt de to første trekkene som denne oppgaven vil trekke vekslers på.

Hans Olav Lahlum – Gerhardsens maktposisjon og lojalitet

Hans Olav Lahlum skriver i sin bok *Noen av oss har snakket sammen...* at Arbeiderpartiet fungerte som et oligarki ”hvor en liten gruppe menn med ulike funksjoner styrte partiet og bevegelsen som et effektivt og autoritært fåmannsvelde.”²⁰⁶ Med mange fellestrekk til Hjellum sin beskrivelse av toppledelsen i Arbeiderpartiet tar Lahlum utgangspunkt i de sentrale personskiftene i Arbeiderpartiet i etterkrigstiden, og da spesielt skifter i statsminister-

---

²⁰² Seip 1963: 21

²⁰³ Seip 1963: 22

²⁰⁴ Seip 1963: 22

²⁰⁵ Seip 1963: 28-30

²⁰⁶ Lahlum 2010: 12

og statsrådpostene. Dette er ikke direkte relevant for denne oppgavens avgrensning, men det fungerer som teori om hvordan beslutningsprosesser foregikk innad i Arbeiderpartiet i årene etter 1945. Lahlums hovedoppgave og boken som bygger på denne er nok det arbeidet som grundigst tar for seg hvordan makt blir utøvd og hvordan beslutninger blir tatt i etterkrigstiden.

Sitatet under viser godt hvordan makten var å finne på få hender i denne perioden, og Einar Gerhardsen var i sentrum for det meste. Vi husker hvordan han tidlig engasjerte seg i OL-saken da han hadde en konferanse med Hofmo i 1945. Sitatet omhandler hvordan statsministerskiftet skjer, men kan vise hvordan mange avgjørelser ble tatt av få og stilltiende samtykket av mange.

”Behandlingen i partiorganene var imidlertid aldri reelt avgjørende for noe skifte: Uformelle møter og samtaler innen partiets toppsjikt avgjorde skiftene før de nådde partiorganene. Hvem innen ledelsen var det da som reelt foretok valget av DNAs statsministerkandidater i 1945-75? Det åpenbare svaret kan synes å være Einar Gerhardsen, som stilte seg direkte eller indirekte bak det som ble løsningen ved alle DNAs fem skifter av statsministerkandidater i denne perioden.”

Det skal sies at mange av skiftene Lahlum tar for seg var naturlige og mange ville være enige i dem, samt at det ikke var unaturlig eller udemokratisk at en leder i et parti hadde en innflytelsesrik stemme i slike saker. Men det fantes unntak og kontroversielle skifter som heller ikke møtte de helt store protestene utad.

”At disse kontroversielle skiftene (Nygaardsvold, Torp og Bratteli-avganger, min merknad) likevel ble akseptert uten større protester, må forklares med et mer utbredt ønske om å sette partiets beste foran personlige hensyn – og fremfor alt med ønsket om å unngå åpen personstrid. (...) Lojalitet til parti og bevegelse stakk dypt i Nygaardsvold, Torp og Bratteli, slik det gjorde i hele deres generasjons ledere i DNA.”²⁰⁷

Igjen finner vi stikkordet lojalitet blant de som var uenige med en avgjørelse. Lojaliteten til parti og bevegelse sammen med ønsket om å unngå åpen personstrid var grunnen til at de kontroversielle skiftene som fantes, ikke ga noen offentlig skittentøysvask som andre partier

---

²⁰⁷ Lahlum 2010: 301

kunne dra nytte av. Dette ønsket om å *sette partiets beste foran personlige hensyn* er et viktig poeng i denne perioden.

Edgeir Benum – Spaniasaken og eliminasjon av interne motsetninger

Edgeir Benums hovedoppgave om behandlingen av Spaniasaken i årene 1946 og 1947 sammenfaller godt tidsmessig med denne oppgavens avgrensning, og kan derfor virke som et eksempel på hvordan den politiske prosessen var innad i arbeiderbevegelsen. Saken om hvorvidt Norge skulle gripe inn mot Francos styre i Spania eller ikke, er på et helt annet nivå enn saken om Norge skulle arrangere vinter-OL eller ikke. Det er ikke naturlig å tro at noen ville ofre ansikt eller skape splid innad for en OL-søknad, mens i Spaniasaken var det sterke ideologiske drivkrefter som skapte splittelser i arbeiderbevegelsen. Splittelsene tiltok i styrke ut fra hvor langt unna maktens sentrum i organisasjonene man kom.²⁰⁸

Men selv om Benum viser til uenigheter innad i både Arbeiderpartiet og i fagforeningene ble man enige til slutt og det viktigste var igjen lojaliteten og solidariteten til Arbeiderpartiet og fagforeningene. Benum legger frem fire virkemidler som var viktige i prosessen for å eliminere motsetninger innad. Det første var beregningen av *når* man sikret seg støtte hos de ulike aktørene. Sentralstyret og regjeringen sikret seg først støtte i de sentrale maktposisjonene i parti og fagforening før man snudde fokuset nedover i hierarkiet. Det andre virkemiddelet var bevisst bruk av nøkkelpersoner til å tale saken, og sørge for at de alltid var motstanderen overlegen. Et tredje virkemiddel var å få behandlingen henlagt til et vennligere forum dersom man møtte betydelig motstand. Det siste virkemiddelet som var mer drastisk var at man i den avgjørende fasen la ned et forbud mot formelle møter i fagforeningene. Nøkkelen til at ledelsen fikk igjennom viljen sin var at de lyktes å stå samlet mot opposisjonen i de mer ”perifere” organisasjonene.²⁰⁹ En slik fire-punkts-modell skal senere i kapitlet overføres til den prosessen som foregår før søknaden til vinter-OL blir sendt, og den er i tillegg direkte overførbar til prosessen innad i idretten.

Knut Einar Eriksen – Arbeiderpartiet, NATO og solidaritet

Knut Einar Eriksen tar i sin bok *DNA og NATO* opp debatten og vedtakene i Arbeiderpartiet i forbindelse med norsk NATO-medlemskap. Direkte ligger Eriksens tidsavgrensning et par år

---

²⁰⁸ Edgeir Benum, *Behandlingen av Spaniasaken i Norge 1946 og 1947*. (Hovedoppgave i historie ved UiO, 1967)

²⁰⁹ Benum 1967: 115-118

etter denne oppgavens, men hans fremstilling oppsummerer på mange måter de foregående teoriene og hvordan de gjør seg gjeldende rundt én sak, NATO-saken.

I forbindelse med NATO-saken trekkes et eksempel frem der viseformann i stortingsgruppa og visepresident i Stortinget Gustav Natvig Pedersen kritiserte regjeringens politikk og sa at den ”var som regel fullt opptrukket når sakene ble forelagt og [stortings]gruppas mening kom derfor til å telle lite.” Enstemmigheten utad i utenrikspolitikken stemte ikke overens med de faktiske forholdene.²¹⁰ Men på tross av denne uenigheten innad i Arbeiderpartiet gjorde opposisjonen aldri denne misnøyen offentlig. Eriksen trekker frem lojalitet og solidaritet som to grunner til at de ikke tok ordet, samt en anmodning fra gruppeformann Oscar Torp om å begrense debatten utad.²¹¹ Eriksen oppsummerer hvordan beslutningsprosessene foregikk i etterkrigstiden slik:

”Diskusjon i partiet skulle foregå innad i partiorganene. Utad skulle partiet fremstå som en enhet. Det var en utbredt forestilling om at man skulle opptre lojalt overfor partiledelsen og ikke foreta seg noe som kunne gjøre det vanskelig for den. For all del måtte man ikke finne på noe som kunne splitte partiet eller føre til framgang for andre partier.”²¹²

Sentralledelsen i Arbeiderpartiet hadde ved flere anledninger fått igjennom sitt syn selv om et flertall i partiet til tider var uenige med dette synet. Hovedgrunnen slik Eriksen fremstiller det er at uansett organisasjon vil hovedledelsens synspunkter få stor gjennomslagskraft hvis de setter prestisje, autoritet og sin egen stilling inn på et bestemt standpunkt. Dette var spesielt synlig i Arbeiderpartiet der partilederne tradisjonelt sett nøt en sterk lojalitet fra arbeiderbevegelsen. De sentrale lederne hadde ikke bare en sterk posisjon gjennom posisjonene de hadde i sentralledelsen, men også via en betydelig innflytelse gjennom andre partiorganer. Spesielt i Oslo Representantskaps styre satt flere personer med nær forbindelse til sentralstyrets medlemmer.²¹³ ”For å sette det litt på spissen, synes Oslo Arbeiderpartis Representantskap i NATO-debatten i 1948-49 å ha opptrådt som sentralstyrets forlengede arm.”²¹⁴

---

²¹⁰ Knut Einar Eriksen, *DNA og NATO – en redegjørelse for debatten og vedtakene i Det norske Arbeiderparti 1948-49*. (Oslo: Gyldendal, 1972), 131-132

²¹¹ Eriksen 1972: 135

²¹² Eriksen 1972: 238

²¹³ Tore Pryser underbygger også dette poenget at det politiske tyngdepunktet lå i sentralstyret og i partiapparatet i Oslo fra og med 1945. Se Pryser 1988.

²¹⁴ Eriksen 1972: 241-242

Eriksen trekker også veksler på Seip sine teorier om maktkonstellasjoner i Arbeiderpartiet og hvordan avgjørelsesprosessene foregikk:

”Med en gang statsministeren og partiformannen hadde bestemt seg, ble opposisjonen drevet over på defensiven, og motstanden ble relativt raskt brutt. (...) Spania-saken, NATO-debatten og påskeopprøret synes altså å underbygge professor Jens Arup Seips tese om en sterk maktkonstellasjon innenfor DNA.”²¹⁵

Her kan vi trekke linjer til konferansen som Einar Gerhardsen hadde med Rolf Hofmo og Olaf Helset. Som vil bli argumentert for senere kan det være en plausibel forklaring at så fort Gerhardsen sammen med idrettslederne hadde bestemt seg for å gå inn for en OL-søknad ville eventuell motstand bli raskt brutt ned.

Sammenfatning av teoriene

Det står ganske klart at selv i viktige utenrikspolitiske saker som Spaniasaken og NATO-striden fantes det interne uenigheter i både Arbeiderpartiet og også i deler av sentralledelsen. Men lojaliteten og solidariteten innad gjorde at alle diskusjoner stort sett ble holdt innenfor partiet. De opposisjonelle ville ikke risikere å miste ansikt utad og de ville ikke gjøre noe som skadet partiet.

Hjellum og Lahlum tar begge for seg hvordan oligarkiet i Arbeiderpartiet fungerer. De presenterer begge ulike metodiske tilnærminger om maktforhold og argumenterer deretter for at ledelsen i Arbeiderpartiet og arbeiderbevegelsen kan oppfattes som et oligarki i denne perioden. Seips essay underbygger også dette synet der han kalte denne epokes forfatning for ettpartistaten, der avgjørelsesprosessene ble ført til topps i *ett* maktapparat. Edgeir Benums fremstilling tar blant annet for seg hvordan interne motsetninger ble eliminert. Han trekker frem hvordan lojaliteten og solidariteten sto sterkt i partiet og bidro til dette. Lojalitet og solidaritet innad i partiet er stikkord som går igjen i flere av fremstillingene fra denne perioden. I tillegg vil Hernes sin presentasjon av de ulike skolene innenfor maktteori gjøre seg gjeldene når dette kapittelet skal se nærmere på hvordan søknadsprosessen til OL i 1952 ikke førte til offentlig debatt, samt hvordan dette kan virke som et eksempel på beslutningsprosesser i etterkrigstiden. Resten av dette kapittelet vil se nærmere på hvordan denne teorien kan knyttes opp mot denne oppgavens problemstilling og hypotese. Hvordan

---

²¹⁵ Eriksen 1972: 262-263

kan teorien presentert her være en mulig løsning på spørsmålet om hvorfor det ikke fantes noen større debatt før OL-søknaden?

Hypotese nummer 1: Politiske beslutningsprosesser

I jakten etter å forklare hvorfor det ikke fantes noen spor av debatt rundt søknadsprosessen til OL i 1952 vil den posisjonen som Arbeiderpartiet hadde, spille en sentral rolle. Etter å ha presentert ulike teorier som omhandler beslutningsprosesser i etterkrigstiden og maktoligarkiet i Arbeiderpartiet skal nå funnene og ikke-funnene fra kapittel 4 drøftes opp mot denne teorien. I tillegg vil det som Hjellum understreker være forbundet en stor grad av usikkerhet rundt det å konkludere hvem som har hatt innflytelse og makt i slike beslutningsprosesser. For denne drøftingen tas det utgangspunkt i at det ikke fantes noen debatt utad i Arbeiderpartiet eller blant andre beslutningstagere i denne prosessen.

Denne delen skal fokusere på den første hypotesen presentert i denne studien. Hvordan de politiske beslutningsprosessene i denne perioden var grunnen til at det ikke var noen offentlig diskusjon om søknaden til OL. I tillegg skal studien vise hvordan beslutningsprosessen til OL i 1952 kan virke som et eksempel på hvordan avgjørelser ble tatt i etterkrigstidens Norge. Dette vil være avhengig av at toppledelsen i Arbeiderpartiet ønsket å arrangere de olympiske lekene, og dette legger vi til grunn for den videre diskusjonen.

Maktteori

For denne oppgaven er tre av de fire skolene presentert av Hernes gode teorier for å vise at søknadsprosessen fungerer som et eksempel på hvordan makten kom til uttrykk i denne perioden. Den *posisjonelle skolen* og *beslutningsskolen* tar utgangspunkt i hvem som sitter i de formelle topposisjonene og deres innflytelse over enkeltsaker. Det er enkeltaktøraspektet som vektlegges, noe vi kjenner igjen fra tidligere kapitler. Som vist både av Hjellum, Lahlum og Eriksen fantes det noen få politikere i Arbeiderpartiet som utøvde mye makt i denne perioden. Einar Gerhardsen er nøkkelpersonen som går igjen hos alle tre. Som Lahlum bemerker kan det virke som Gerhardsen styrte så store saker som utnevnelse av statsministre basert på personlig makt. Med dette i tankene kan det ikke virke overraskende at hans innblanding i OL-saken kan ha vært av avgjørende betydning. Fra kapittel 4 har vi den udaterte ”konferanse hos statsminister Gerhardsen, under tilstedeværelse av generalmajor Olaf Helset og kontorsjef Rolf Hofmo” hvor de møttes av hensyn til søknaden for 1952.²¹⁶

---

²¹⁶ ”Norges olympiske komité 1945-1948” Utgitt av Norges Idrettsforbund.

Denne konferansen sammen med møtet på statsråd Oftedals kontor der Hofmo, Helset og Fearnley var til stede viser godt hvordan topposisjonene møttes for å snakke om en sak og deretter fikk satt den ut i live. Senere i kapittelet vil det bli vist hvordan de kan ha fått saken igjennom uten noen debatt, fra toppledelsen og ut til enkeltmedlemmene både i politikken og i idretten. Nå skal også det bemerkes at Helset og Fearnley ikke var Arbeiderpartimedlemmer, og på den måte ikke ville ha tilsvarende lojalitet og solidaritet overfor Arbeiderparti-styret. Helset var sjef for hæren fra 1946 til 1948 noe som kan være med på å forklare hans lojalitet til det nye statsbærende partiet.

Ikke-beslutningsskolen, med hovedvekt på å undersøke hvilke saker som systematisk holdes utenfor dagsordenen og ikke kommer til offentlig debatt, hjelper òg til på forståelsen av hvordan en OL-søknad ble vedtatt. Vi vet at den 22. august 1946 vedtok Oslo formannskap enstemmig å søke om OL i 1952, og vi vet at dette vedtaket *ikke* ble sett på som viktig nok eller at den ble debattert nok til at det ble tatt med i beretningene fra Oslo formannskap.²¹⁷ Det at beslutningen ble tatt tilsynelatende uten debatt i formannskapet på en såpass stor sak, sier noe om prosessene i forkant av denne beslutningen. Det er naturlig å anta at denne saken var avgjort allerede før den ble tatt opp. Hvem var det som hadde påvirket og vært avgjørende for at beslutningen ble fattet? Etersom saken var på bordet til Gerhardsen og Hofmo allerede i 1945 vil deres innflytelse naturlig nok ha noe å si. Hovedpoenget er at beslutningen ble tatt uten debatt i de offentlige protokollene. De samme mekanismene finnes også i en innstilling fra 1947 der Oslo formannskap oppretter en spesialkomité for å arrangere OL.²¹⁸

Oslo 1952 – en OLigarkisk idé?

Det som blir trukket frem som de første stegene mot en OL-søknad til 1952 er den udaterte konferansen på Einar Gerhardsens kontor med Helset og Hofmo, samt møtet som fant sted på sosialminister Oftedal sitt kontor i 1945 der Hofmo, Jørgensen, Fearnley og Helset var deltagere. Her finnes det første og sterkeste beviset på at det oligarkiet som Hjellum og Lahlum beskriver også fikk sitt uttrykk i denne søknadsprosessen. Ingen av møtene har noe referat, men det kommer tydelig frem fra kildematerialet at det handlet om en søknad til OL i 1952. Så vi vet at regjeringsmedlemmer allerede i 1945 var med i prosessen. Vi vet også at Oslo formannskap 22. august 1946 enstemmig vedtok å søke om OL. Hva som skjer mellom

---

²¹⁷ Oslo kommunes aktstykker 1947/48: i.h. forhandlinger. Sak nr 43.

²¹⁸ Se avsnittet senere i teksten om *Et møtereftrat som eksempel*.

disse to prikkene på kartet, kan man bare anta ved å foreta kvalifiserte antagelser basert på historisk teori som har blitt presentert i dette kapittelet og neste.

Hos hvem startet initiativet først? De empiriske funnene fra kapittel 4 gir ingen klare og entydige svar. Hvis man antar at det var idretten selv som hadde initiativet, slik empirien fra kapittel 3 viste at det var før 1940, så var det antagelig Hofmo, Helset og Fearnley som var de første til å enes om å søke OL. De satt før krigen i topposisjonene i henholdsvis den gamle arbeideridretten, idrettens særforbund og den olympiske komité. Olympiakomiteen skrev allerede på 1930-tallet til regjeringen og Oslo kommune på vegne av idrettstinget og ba om videre bemyndigelse til å arbeide med saken om å få en vinterolympiade til Norge i 1940 eller senere.²¹⁹ Det lyktes ikke Norge å få det i 1940 eller 1944, så denne lysten til å arrangere var antagelig fortsatt til stede. I tillegg satt Hofmo og Helset i toppvervene i det nystartede NIF. Når idretten deretter ble avhengig av politikeres velvilje for å søke om et OL var statsminister Gerhardsen og sosialminister Oftedal de første til å bli konferert. Det at idretten søkte til regjeringen og ikke Stortinget for støtte, underbygger bare det bildet som har blitt tegnet av blant andre Seip om at makten har skiftet fra Stortinget til regjeringen og Arbeiderpartiet.²²⁰

Alternativet til at det er idrettens ledere som tok initiativet er at regjeringen og politikerne selv initierte både konferansen hos Gerhardsen og møtet på Oftedal sitt kontor. Er det tilfelle at for eksempel Gerhardsen og andre partimedlemmer ønsket å undersøke muligheten for et OL i Norge etter 1945, ville det første naturlige steget være å ta kontakt med de ledende personene i idretten. Helset, Hofmo og Fearnley var disse personene.

Hva som stemmer av disse to scenariene kan man ikke vite sikkert, men det som er sikkert er at både idretten og regjeringen tidlig var involvert i prosessen med å få et OL til Norge. Fellesnevneren for begge disse scenariene er Rolf Hofmo. Han var høyt oppe både i idretten og i Arbeiderpartiet.²²¹ Rune Slagstad slår helt klart fast at "Hofmo stod slik utvilsomt helt i sentrum da Oslos initiativ ble tatt."²²² Dette underbygger det enkeltaktørperspektivet som står helt sentralt i denne studien. For å drøfte problemstillingen opp mot teorien presentert i dette kapittelet er utgangspunktet møtene i 1945 og det at både regjering og idrettsledelse helt fra starten sto samlet med en OL-lyst, men at initiativet til konferansen og møtet kom fra politikerne.

---

²¹⁹ Riksarkivet: Arkivenhet RA/PA-0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund, årsberetning 1926-1940- Beretning 36-38.

²²⁰ Seip 1963

²²¹ Hofmo sin rolle blir videre diskutert i kapittel 6

²²² Slagstad 2008: 371

En interessant observasjon er at mange av de sentrale aktørene i denne prosessen kjente til hverandre fra før. Både Einar Gerhardsen, Sven Oftedal, Rolf Hofmo og flere andre sentrale Arbeiderpartimenn satt fanget i Sachsenhausen konsentrasjonsleir i deler av andre verdenskrig. Hvor mye kontakt de hadde med hverandre er vanskelig å vite, men en slik opplevelse vil uten tvil knytte spesielle bånd mellom dem. Denne kjennskapen til hverandre kan ha gjort det enklere for aktørene å møtes og diskutere politikk utenom møtene, og bygger opp under ideen om at ”noen snakket sammen”.

Dette kapittelet tar utgangspunkt i oligarkiteoriene ved at regjeringen, her representert ved Gerhardsen og Oftedal, ser verdien ved å arrangere et OL og er pådrivere for dette. Helset og Hofmo, de to mektigste i norsk idrett etter idrettssamlingen, deltar på en konferanse der det er naturlig å anta at det blir enighet mellom Gerhardsen, Hofmo og Helset å jobbe for å få et OL til Norge så fort det er mulig å gjennomføre. Denne måten å få igjennom en sak på kan knyttes opp mot firepunkts-modellen til Benum ved at en beslutning blir tatt på topplanet. Benums modell har som utgangspunkt hvordan man kan eliminere intern motstand, men jeg vil benytte den mer i retning av å samle støtte for prosjektet OL 1952.

Det første virkemiddelet er beregning av *når* man skal sikre seg støtte hos de ulike aktørene. Utgangspunktet som tas er der Hofmo skrev om de første punktene i forhistorien til OL-søknaden: konferansen på Gerhardsens kontor og møtet på Oftedals kontor i 1945. Etter disse møtene mellom toppene i idretten og politikken kan man spore prosessen videre. Prosessen steg-for-steg var at OL-saken gikk fra de innerste sirkler i Arbeiderpartiet og deretter utover til de mer perifere aktørene. Det første møtet var mellom statsminister, regjering og ledelsen i idretts-Norge. Deretter var de neste aktørene som ble involvert i prosessen Oslo kommunes formannskap ved ordfører Vik. Etter vedtaket her ble ”det ærede formannskap [henstilt] å forelegge saken for bystyret til underretning.”²²³ Bystyret fikk altså ikke muligheten til å diskutere saken, men ble bare underrettet om at Oslo kommune ønsket å søke om vinter-OL. De samme mekanismene fantes i idretten. De første som var involvert var de mektige Hofmo, Helset og Fearnley. Deretter gikk saken videre til idrettstinget der Helset på vegne av idrettsstyret fremla en innstilling²²⁴ som ble enstemmig vedtatt uten noen nedskrevet diskusjon. Det har da lyktes initiativtakerne å få frem en beslutning uten noen motstand fra verken særforbundene eller de tidligere AIF-medlemmene.

---

²²³ Oslo kommunes aktstykker 1947/48: i.e forhandlinger. Sak nr 43. Møtet i formannskapet den 28.11.1947.

²²⁴ Med godkjenning fra representanter fra regjering og Oslo by som en del av innstillingen og pressmiddel.

Neste virkemiddel på Benums liste er en bevisst bruk av nøkkelpersoner til å tale saken og sørge for at de var motstanden overlegen. Da saken skulle avgjøres i Oslo kommune var det i formannskapet saken først ble avgjort og det var Ap-ordfører Arnfinn Vik som foreslo at Oslo skulle søke om et OL i 1952. Han gjorde det på bakgrunn av et møte med Fearnley, den i Norge med det beste internasjonale kontaktnettverket etter nesten 20 år i IOC. Da Arnfinn Vik, som vi kan regne som en lojal Arbeiderparti-mann, satte sin posisjon som ordfører bak et forslag om en OL-søknad var det med visshet at han sannsynligvis ville vinne frem. Slik Knut Einar Eriksen fremstiller det i sin bok vil hovedledelsens synspunkter få stor gjennomslagskraft hvis de setter prestisje, autoritet og sin egen stilling inn på et bestemt standpunkt. Nettopp dette gjorde Vik, bevisst eller ubevisst, og antageligvis med vissheten at han hadde regjeringen og partiledelsens støtte bak seg.

Også i idretten ble dette virkemiddelet brukt. Når ideen og forslaget skulle presenteres for idrettstinget var det de mektige Helset og Hofmo som fremstilte saken og de hadde en ferdig innstilling klar. Det gjorde det svært vanskelig for en eventuell opposisjon å samle motstand, og saken ble vedtatt på idrettstinget i august 1946. Når saken ble vedtatt på tinget, var det svært lite både særforbund og lokallag kunne gjøre for å få vedtaket opphevet.

Dette virkemiddelet med å få nøkkelpersoner til å tale for saken kan relateres til Benums tredje virkemiddel: å få behandlingen lagt til et vennlig forum når den skulle avgjøres. Som Knut Einar Eriksen og Tore Pryser beskriver, var Oslo Arbeiderpartis representantskap på mange måter sentralledelsens forlengede arm. Dette kan være noe av grunnen til at behandlingen av OL-søknaden gikk rett til Oslo kommune og ikke via Stortinget eller idrettens organer. Når først Oslo kommune hadde fattet vedtaket kom behandlingen i idretten til å gå enklere og man trengte ikke involvere Stortinget i det hele tatt. Samtidig vet vi at det var naturlig at det var byer og ikke land som sto som søkere av olympiske leker, og dette kan også ha vært grunnen til at Stortinget aldri ble involvert.

Det Benum mener er selve nøkkelen til at ledelsen ofte fikk igjennom viljen sin var at de lyktes å stå samlet mot eventuell opposisjon i de mer perifere organisasjonene. Dette kan vi se tydelige spor av i prosessen til OL-søknaden også. Hofmo, Helset og Fearnley viste beslutsomhet da de sammen med Gerhardsen og Oftedal først tok saken til Oslo kommune og deretter via idrettsstyret til idrettstinget. Hele veien hadde de innstillingene klare og det gjensto mer eller mindre bare å stemme for eller mot. Dette gjorde det vanskelig å organisere motstand, hvis det i hele tatt fantes motstand. Det samme ser vi i politikken der medlemmer

av regjeringen først ble enige for deretter å bruke sin maktposisjon til å få gjennom et vedtak i formannskapet i Oslo kommune. Når dette var gjort, lå veien åpen for en norsk søknad.

Lojalitet og solidaritet

To av nøkkelordene for hvordan avgjørelser ble tatt i Arbeiderpartiet i etterkrigstiden var lojalitet og solidaritet til partiet. Dette går igjen hos Seip, Lahlum, Benum og Eriksen. Seip trekker frem tre trekk ved Arbeiderpartiets dominans som var kraftig utviklet i forhold til i andre partier. To av disse er spesielt relevante for denne oppgavens problemstilling, og det er at det fantes en sterk solidaritet innad i partiet og en indre sensur for å hindre avvikende meninger.²²⁵ Det at det ikke fantes noen spor av debatt verken i partiapparatet eller på kommunalt nivå er sterke indikasjoner på denne solidariteten. Det er bemerkelsesverdig hvor lite diskusjon som finnes rundt OL-søknaden, så hvis det har vært uenighet har dette blitt løst innad i partiet.

En nøkkelfaktor som må nevnes i sammenheng med denne lojaliteten og solidariteten til partiets beste, er sakens omfang. Sammenlignet med de store og viktige sakene og oppgavene Norge som land sto overfor i etterkrigsårene var en OL-søknad knapt av betydning. Det er lite trolig at noen innad i Arbeiderpartiet ville gå mot en innstilling fra ledelsen på en sak som en OL-søknad, for og på grunn av det kanskje tape ansikt eller komme på kant med ledelsen. De sakene som ble presentert i teoridelen var av en mye større betydning både politisk og ideologisk, og derfor var det mer naturlig at det i disse sakene kunne finnes større uenighet innad.

Akkurat dette at selv om sakens omfang ikke er av en slik art at det ”var verdt” å kjempe mot er en interessant observasjon. Var partiapparatet til Arbeiderpartiet så sterkt og satt oligarkiet med så mye makt at de som eventuelt var uenige i denne saken, ikke fant det verdt bryet å si imot? Det vil i så fall underbygge teorien om at oligarkiet bestemte at Norge skulle søke om et OL. Så fort Gerhardsen og Oftedal fant ut at Oslo burde søke om OL var avgjørelsen i praksis tatt, siden ingen innad i partiet eller idretten ville si mot toppledelsen i en relativt sett uviktig sak. Vi kjenner også igjen denne teorien fra *ikke-beslutningskolen* der det å kunne unndra seg og sin sak diskusjon når en har interesse av å bevare status quo, kan være like mye en maktdemonstrasjon som seier i en sak med mye diskusjon.

Historiker Stein Tønnesson fremlegger en lignende teori om press ovenfra i partiet i forbindelse med idrettssamlingen i Norge. Bakgrunnen er at den sterke personligheten Rolf

---

²²⁵ Seip 1963

Hofmo i 1939 plutselig endret fra å være mot idrettssamlingen til å være for. Det samme gjaldt mange andre medlemmer av både Arbeiderpartiet og AIF. Dette forklarer Tønnesson med at det var ”nærliggende å tro at det skyldtes press fra Arbeiderpartiets ledelse, særlig fra Trygve Lie.”²²⁶ Dette fungerer som et godt eksempel på hvordan man kan tenke seg at solidaritet, lojalitet og press fra lederne kunne føre til at politiske aktører og idrettens aktører kunne endre standpunkt i gitte saker.

De samme tegnene finnes i idretten. I idrettsstyret, på idrettstinget og i den olympiske komite er det heller ingen tegn til en debatt som man kunne tenke seg at kanskje fantes. En indre solidaritet til det nyopprettede Norges idrettsforbund kan være svaret på dette. Etter mange år med et splittet idretts-Norge var de nå endelig blitt samlet og det kan tenkes at det for de ulike idrettslederne var viktig å fremstå som enige utad. Kanskje påla de ulike idrettslederne til og med en slags indre sensur, som Seip argumenterer for at fantes i Arbeiderpartiet på samme tidspunkt. Denne lojaliteten og solidariteten til lederne i idretten underbygges enda mer av at det virker som om både Helset og Hofmo var med i prosessen om å få et OL til Oslo fra starten av. Det at begge de to tidligere topplederne i det splittede idretts-Norge var positive førte nok til at det ble vanskeligere for eventuell opposisjon å si imot. Dette er helt i tråd med Eriksen sin teori om at uansett organisasjon vil hovedledelsens synspunkter få stor gjennomslagskraft hvis de setter prestisje, autoritet og sin egen stilling inn på et bestemt standpunkt.

Hjellums teori om begrenset handlingsrom.

Selv om det finnes klare tegn som peker i retning av at lederne i både idretten og politikken hadde en stor innflytelse på beslutninger tatt i etterkrigstiden, så måtte de også forholde seg til den realøkonomiske virkeligheten. Hjellum skriver om det begrensede handlingsrommet som fantes. Først og fremst satte de økonomiske strukturer begrensninger for politikerne. Oslo kommune var ikke en rik kommune etter krigen, og det fantes også oppriktig bekymring fra politikerne om at en sammenslåing med Aker i 1948 ville ramme Oslo økonomisk.²²⁷ Dette, sammen med alle oppgavene som fantes etter krigen, gjorde at de måtte være forsiktige med hva de brukte penger på. Det at politikerne valgte å tildele penger til et praktarrangement på tross av de økonomiske hindringene sier noe om lysten og viljen til å gjennomføre prosjektet.

---

²²⁶ Tønnesson 1987: 12-13

²²⁷ Fra bakgrunnskapittel og kapittel 4.

Det fantes også politiske strukturer som kunne være til hindring for beslutningsprosessen i forkant av OL-søknaden. Selv om det har blitt vist at Arbeiderpartiet hadde mye makt i perioden måtte de ta hensyn til andre partiers mening. Dette vises også når Oslo kommune skulle opprette en spesialkomité etter at Oslo ble tildelt OL. I denne komiteen fantes det flere politikere som tilhørte Høyre, så man kom ikke utenom de andre politiske partiene. Dette vil bli sett nærmere på i neste delkapittel.

En siste struktur som Hjellum nevner er de administrative begrensningene. Norge var bygget opp med et sterkt embetsmannsverk, og dette embetsverket og de administrative begrensningene måtte man også ta hensyn til. For denne saken satt finansrådmannen i Oslo kommune i en særstilling, noe som vises ved at hele det olympiske arrangementet ble lagt under hans administrasjon etter tildelingen. Finansrådmann Hartmann hørte politisk til Høyre skal vi tro Håkon Lie²²⁸, og hvis Arbeiderpartipolitikerne kunne ha kommet utenom han som en del av planleggingsfasen er det naturlig å tro at de ville ha gjort det. Nå er det jo en mulighet for at han var helt enig i at Oslo burde arrangere OL, men innstillingen hans i forbindelse med opprettingen av OL-komiteen ga klare formaninger om at det burde brukes så lite penger som mulig. Denne innstillingen inneholder flere interessante poenger som nå vil bli sett nærmere på.

Et møtereferat som eksempel

Under vil det bli vist hvordan et av de mest innholdsrike funnene i aktstykkene i forbindelse med OL-søknaden forteller hvor uoversiktlig og tilfeldig hele beslutningsprosessen virker å ha vært. Møtereferatet er skrevet flere måneder etter at Oslo har blitt tildelt OL, og det kan virke litt spesielt at flere av tingene som ble tatt opp her ikke ble diskutert før man søkte. Med tanke på det som var uavklart frem til dette møtet, kan det nesten virke som om Oslo kommune omtrent tok avgjørelsen om å søke OL i blinde. Dette er hentet fra et møte i formannskapet og det er finansrådmann Hartmann som kommer med innstillingen:

---

²²⁸ Haakon Lie, ...*slik jeg ser det*. (Oslo: Tiden Norsk Forlag A/S, 1975), 60

Møte den 28/11-47 sak nr. 43:

Finansrådmann Paul Hartmanns innstilling om vinterolympiaden, datert 29.10.47:

”Etter forutgående konferanse med den norske representant i Comité International Olympique, skipsreder Ths. Fearnley, foreslo ordføreren for formannskapet i møte 22. August 1946 at Oslo skulle søke om å få arrangementet av Vinterlekene i 1952.

Forslaget ble enstemmig tiltrådt og det er senere gitt offisiell beskjed om at arrangementet av vinterlekene er forlagt til Oslo. I den anledning har formannskapet, etter uttalelse fra varaordfører Hofmo og etter innstilling fra finansrådmannen og finansutvalget – besluttet å oppnevne en spesialkomité til forberedelse av de olympiske lekene. Som medlemmer av komiteen er valgt: Varaordfører Rolf Hofmo, murmester, Arthur Nordlie og driftsbestyrer Thor Jørgensen.

Aker formannskap har oppnevnt de to øvrige medlemmer av komiteen: sekretær O.M.Orvoll og skipsreder Gunnar Hvattum.

Likeledes er besluttet at saken vedrørende de olympiske vinterleker legges under finansrådmannens administrasjon.

Noen oversikt med overslag over utgiftene foreligger ikke.

Finansrådmannen henstiller til det ærede formannskap å forelegge saken for bystyret til underretning, idet jeg forutsetter at vinterlekene vil bli lagt slik an at utgiftene kan holdes innenfor en rimelig og overkommelig ramme i betraktning av de store oppgaver av forskjellig art som byen må bære i de nærmeste år og som sikkert vil legge beslag på det aller vesentligste av dens økonomiske evne i årene som kommer.”

”Formannskapet har i møte 21. November d.å. tiltrådt innstillingen.” Signert Arnfinn Vik.²²⁹

Denne korte innstillingen er interessant på flere områder, og den kan si noe om hvordan beslutningen om å søke et OL ble tatt. Siden dette er en av de få offentlige vedtakene som finnes vedrørende søknadsprosessen til OL er det interessant å merke seg noen poenger.

For det første er det finansrådmannen som legger den frem og komiteen som blir oppnevnt legges under finansrådmannens administrasjon. Finansrådmannen var administrativt ansatt og underlagt byråkratiet og ikke partiet. Haakon Lie mente til og med at Hartmann politisk hørte hjemme i Høyre.²³⁰ Hvis nå det å arrangere OL var en kampsak eller en hjertesak for noen i sentralledelsen i Arbeiderpartiet, og de selv ville ha kontrollen over prosjektet, ville de ikke lagt spesialkomiteen under finansrådmannens vinger. Dette ville i så fall påvirke innflytelsen fra Arbeiderpartiet kraftig, hvis de i hele tatt ønsket ha noen innflytelse. Selve spesialkomiteen med Hofmo, Arthur Nordlie²³¹, Thor Jørgensen, O.M. Orvoll og Gunnar Hvattum²³² inneholdt også Høyrepolitikere, så det er tydelig at Arbeiderpartiet ikke ønsket å ha et oligarkisk grep over hele prosessen frem mot lekene.

²²⁹ Oslo kommunes aktstykker 1947/48: i.e forhandlinger. Sak nr 43.

²³⁰ Lie 1975: 60

²³¹ http://snl.no/Arthur_Nordlie (hentet 24.09.12) Nordlie partiformann høyre 1945-50

²³² <http://runeberg.org/hvemerhvem/1948/0246.html>. (hentet 24.09.12) Hvattum satt i Høyres landsstyre.

Eventuelt var det ikke mulig for dem å holde hele prosessen innad i partiet, men de ble tvunget av byråkratiet og rivaliserende politikere. Dette underbygger teorien til Hjellum om det begrensede handlingsrommet til oligarkiet i Arbeiderpartiet.

Et annet poeng som kan trekkes ut fra denne innstillingen er innledningen om Fearnley og ordfører Vik. Hartmann beskriver hvordan Vik på formannskapsmøtet 22. august foreslo at Oslo skulle søke om OL, etter en konferanse med Fearnley. Dette kan tyde på at Thomas Fearnley har vært mer sentral i arbeidet med søknaden enn først antatt. Norges olympiske komité og Fearnley sin rolle blir tatt grundigere opp i neste kapittel. Det som er av interesse her er det faktum at Vik trekker frem konferansen med Fearnley og ikke noen av de politiske eller idrettslige toppene. Fearnley satt riktignok som IOCs representant i Norge, og han var en respektert og velkjent person i norsk idrett, så det er ikke unaturlig at han blir trukket frem som den det har blitt konferert med. Samtidig kunne Vik vist til konferanser med regjeringen eller idrettsledelsen ved Hofmo og Helset for å gi et inntrykk av at OL-søknaden allerede hadde mye støtte og kunne bli realitet. Skal man legge den *posisjonelle skolen* til grunn for en maktvurdering, gir *ikke* dette støtte til at Gerhardsen og oligarkiet i Arbeiderpartiet var de mest sentrale aktørene i søknadsprosessen. Kanskje spilte idretten selv en større rolle enn antatt ved IOC-medlem Fearnley, mens Arbeiderpartiet var mer med som en støttende part?

Et tredje interessant poeng kan gjøres ut fra setningen ”Noen oversikt med overslag over utgiftene foreligger ikke.” De tok en beslutning i økonomisk trang tid, der spesialprosjekter skulle begrenses og det fortsatt var rasjonering på diverse matvarer, uten å vite hvor store utgiftene kom til å bli. Det virker veldig irrasjonelt av et formannskap som i andre saker opptrer kalkulerende og sparsommelige, å vedta et så stort prosjekt uten å kjenne kostnadsrammene. At de i tillegg fattet vedtaket enstemmig uten noen dokumentert debatt er nok et tegn på at avgjørelsen var tatt allerede da saken ble presentert. Dette blir videre forsterket av at finansrådmannen nærmest bønnfalte formannskapet om å holde kostnadene nede i siste del av innstillingen. Hartmann var en av de som sterkest har manet til måtehold i pengebruken og fokus på de nødvendige oppgaver i gjenoppbyggingstiden. Nå blir han satt som en av de ansvarlige for ”praktprosjektet” vinterolympiaden anno 1952. Hvis vi ser hans uttalelser fra kapittel 4 sammen med det han skriver i denne innstillingen, kan det nesten virke som om Hartmann har blitt påtvunget dette prosjektet. Selv om han satt uten reell makt og det var politikerne som bestemte, var det han som i denne perioden manet til måtehold i Oslo kommune og jobbet mot arrangering av slike prestisjearrangementer.

Sammenfattende konklusjoner

Dette kapitlet har belyst den delen av denne studien som undersøker hvorfor det ikke var mer debatt eller diskusjon i prosessen som førte frem til Oslos OL-søknad. Hypotesen som ble fremlagt var: *De politiske beslutningsprosessene i denne perioden hindret offentlig diskusjon.* Ved å bruke teorier fra Seip, Lahlum, Hjellum, Eriksen, Benum og Hernes har dette kapitlet vist hvordan beslutningsprosessen til de større politiske sakene i samme tidsrom har fellestrekk med OL-søknadsprosessen. Hvis det var slik at Arbeiderpartiledelsen, etter konferansen og møtet i 1945, gikk aktivt inn for å få et OL til Oslo, er det naturlig å anta at de brukte sin innflytelse for å unngå offentlig debatt. Enten ved at ”noen av dem snakket sammen” eller ved at den lojaliteten og solidariteten som fantes til ledelsen gjorde at det ikke ble noen debatt.

Det er flere ting blant funnene og ikke-funnene i arkivene som tyder på at det har foregått ting i kulissene som ikke har funnet veien til de tilgjengelige arkivene. Det at det ble holdt konferanse og møte både hos Gerhardsen og Oftedal og at det deretter ikke finnes noen spor før formannskapsvedtaket, er tegn som peker i retning av at ledelsen i Arbeiderpartiet var med på å få gjennom OL-søknaden uten å skape unødig offentlig debatt. Når politikerne valgte å ikke gå i opposisjon for store og viktige utenrikspolitiske saker, er det naturlig å anta at de heller ikke ville risikere noe ved å offentlig kritisere en norsk OL-søknad. En norsk OL-søknad var i denne sammenhengen et lite vindpust i en storm av viktige saker, og det var ikke verdt å risikere verken eget eller partiets ansikt utad.

Denne studien viser hvordan avgjørelsen om å søke OL i 1952 ble vedtatt uten noen offentlig debatt, og den kan være et godt eksempel på hvordan maktforholdene var og hvordan beslutningsprosessene i denne perioden foregikk. Ved å støtte meg på *ikke-beslutningsskolen* som legger vekt på de sakene som ikke hadde noen offentlig debatt kan vi trekke ut flere ting. For det første kan det at Gerhardsen og regjeringen på et tidlig stadium engasjerte seg i søknadsprosessen føre til at eventuelle motstandere ikke turte å ta opp kampen fordi de visste de ville lide nederlag. Dette viser hvordan makten til de øverste lederne påvirket dem på kommunalt og lavere nivå i hierarkiet. For det andre kan denne mangelen på kritikk være at eventuell opposisjon var redd for mulige konsekvenser ved å si mot. Og for det tredje er det sannsynlig at denne saken ikke var stor og viktig nok til at noen ønsket å si mot ledelsen, og man kan argumentere for at mange aktører fulgte en variant av klisjeen *choose your battles wisely*.

Selv med sterke indikasjoner på at oligarkiet i Arbeiderpartiet var viktige aktører i prosessen, kan vedtaket fra formannskapsmøtet i 1947 peke i retning av at andre aktører var vel så aktive. Der blir blant annet Thomas Fearnley trukket frem som den ordfører Vik hadde vært i konferanse med angående søknaden. Dette betyr nødvendigvis ikke at Fearnley var aktøren som tok initiativet til søknaden, da han som den med kontaktene i IOC uansett måtte involveres på et tidspunkt. Men det er interessant å merke seg at verken Gerhardsen, Oftedal, Hofmo eller Helset blir nevnt her.

Det finnes ulike teorier rundt hvem som tok initiativet til, og hvem som var nøkkelaktøren(e) i beslutningen om å søke om et OL. Dette kapitlet har fokusert på i hvilken grad Arbeiderpartiet og ledelsen der kan ha vært de som fikk igjennom søknaden uten noen tegn til debatt. På bakgrunn av andre saker og tilsvarende beslutningsprosesser i denne perioden argumenterer denne studien for at det er en mulig forklaring på de få offentlige debattene i denne prosessen. Samtidig er det en viss usikkerhet rundt denne teorien og neste kapittel skal ta for seg alternative årsaker til at det ikke var noen debatt før søknaden ble gitt til IOC, og vurdere disse opp mot dette kapitlet.

6 Økonomiske og kulturelle årsaker til OL-søknaden

Den som har gjort sin plikt, kan også kreve sin rett.

- Sven Oftedal²³³

Som denne studien viser ble de sjette olympiske vinterlekene søkt til Oslo uten noen videre debatt i de fora en ville ventet slik debatt. I forrige kapittel ble det sett nærmere på hvordan beslutningsprosessene i Norge i etterkrigstiden kan være en teori på hvorfor og hvordan dette skjedde. Hittil har denne studien fokusert på beslutninger i politikken og idretten for å forklare OL-søknaden, men dette kapittelet vil drøfte om det fantes økonomiske og kulturelle årsaker som oppfordret til og legitimerte søknaden. Dette kapittelet vil hovedsakelig drøfte den andre hypotesen presentert tidligere: *At OL i Oslo var et selvsagt valg hvis man ser på den kulturelle og økonomiske bakgrunnen*. Det har blitt hevdet at Oslo-OL kun var et idrettslig arrangement uten de sekundærfunksjonene som blant annet var til stede på ved Lillehammerlekene.²³⁴ Denne delen av oppgaven skal nyansere dette ved å se på de kulturelle og økonomiske årsakene bak olympiaden i Oslo. I tillegg til å belyse denne hypotesen vil et annet sentralt aspekt og perspektiv bli sett på. Siste del av oppgaven vil ta for seg *paradokset Rolf Hofmo* for å se på hvordan han som en breddeidrettens forkjemper ender opp som en av hovedaktørene i prosessen mot et elitearrangement som OL. Han vil bli brukt for å personifisere den dragkampen som fantes mellom bredde- og eliteidrett i perioden før 1952.

Først vil de økonomiske aspektene bli undersøkt med et fokus på beslutningstagernes informasjon da de søkte, etterbruk etter lekene og turistpotensialet. Andre del vil dreie seg om de kulturelle grunnene til at man ønsket et OL til Norge, og flere sentrale spørsmål vil bli drøftet.²³⁵ Hvordan var idrettens posisjon i Norge både historisk og i denne perioden? Hvilken betydning hadde idretten i gjenoppbyggingstiden og hvilken rolle den har spilt i dannelsen av den norske nasjonalidentiteten? Avslutningsvis vil dette og foregående kapitlers innhold

---

²³³ Matti Goksøyr(red), Espen Andersen og Kristin Asdal. *Kropp, kultur og tippekamp: Statens idrettskontor, STUI og Idrettsavdelingen 1946-1996*. (Oslo: Universitetsforlaget, 1996), 18

²³⁴ Arne Martin Klausen hevder dette i sin studie. Dette vil bli nærmere drøftet mot slutten av kapittelet. Se Klausen 1999, s 29

²³⁵ Jeg har som nevnt i første kapittel valgt å kategorisere det som vanligvis ville vært sosiale årsaker i historiefaget inn under kulturelle årsaker i denne studien.

diskuteres opp mot et av de sentrale spørsmålene i oppgaven, nemlig hvordan et slikt prestisjearrangement blir vedtatt avholdt i en så sparsommelig tid.

Økonomi

Som vist i bakgrunnskapittelet var Oslo og Norge i en gjenoppbyggingsfase etter andre verdenskrig. Aktstykkene fra Oslo kommune i perioden viser både et kommunestyre og et formannskap som var reserverte mot å bruke midler på andre ting enn det aller mest nødvendige. Boligmangelen var påtagelig og veldig mye vedlikeholdsarbeid hadde blitt forsømt i krigsårene. Hvordan legitimerte beslutningstagerne i dette politiske og økonomiske miljøet å gå inn for en såpass betydelig investering som et OL? Denne delen vil se på de økonomiske forutsetningene for å arrangere vinterlekene i Oslo.

Hvor mye informasjon hadde beslutningstagerne?

Først må man se på hvilke utgifter som faktisk var forespeilet å komme med et arrangement i denne størrelsesordenen. Denne oppgaven velger å ta utgangspunkt i den informasjonen som beslutningstagerne hadde i tiden frem til den endelige avgjørelsen å søke OL ble tatt i august 1946. Som den offisielle rapporten fra lekene beskriver, ble et budsjett for lekene først satt opp etter tildelingen i 1947.²³⁶ Budsjettet som ble satt opp inneholdt veldig mange usikkerhetsmomenter, ”men totalt var de budsjetterte inntekter og utgifter forbausende lite avvikende fra de endelige regnskapstall.”²³⁷ Men, dette budsjettet og de endelige regnskapstallene kunne ikke beslutningstagerne i 1946 vite om, og slik det fremgår av kildene tok de avgjørelsen basert uten et overslag over utgiftene.²³⁸ Intervjuer med Hofmo, Vik og Hartmann i dagene etter tildelingen av OL viser også at det ikke forelå noen økonomisk rammeplan.²³⁹ Men selv om det ikke forelå noe økonomisk overslag, så var aktørene i Oslo kommune klar over at det ville føre til utgifter. I en diskusjon fra bystyret i 1949 om anleggene til OL i 1952 sier bystyremedlem Kvale følgende:

---

²³⁶ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen.

²³⁷ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen, s 59

²³⁸ Jamfør med møterefertatet presentert i kapittel 5

²³⁹ Intervjuer i Aftenposten 23.06.1947 og Arbeiderbladet 24.06.1947.

[i 1946] ble det fremholdt fra alle partier at det var et løft som man måtte ta og at man måtte ta det i fellesskap. Vi var ikke den gangen ukjent med at vi ville få utgifter. Daværende finansrådmann Hartmann gjorde i formannskapet uttrykkelig oppmerksom på at avviklingen av olympiaden og de utgifter som ville komme i forbindelse med den ville bli tunge for byen å bære.²⁴⁰

Dette viser helt klart at formannskapet hadde visst at det kom til å koste å arrangere et OL, men de tok fortsatt avgjørelsen i fellesskap om å be inn til en olympiade i Oslo. Det var helt fra begynnelsen av Oslo kommune som sto for de økonomiske garantiene overfor IOC. Blant andre finansrådmann Hartmann var svært klar på at Oslo kommune burde prioritere viktige oppgaver og ikke praktarrangementer, men allikevel ble det enstemmig vedtatt å søke om et OL. Sitater fra møter i Oslo kommune over to år *etter* at Oslo ble tildelt OL viser at aktører i bystyret i ettertid angrer på at Oslo i det hele tatt hadde søkt om OL.²⁴¹ Hvilke debatter som oppsto etter tildelingen til OL ligger utenfor denne studiens avgrensning, men det bidrar med et interessant perspektiv at i etterpåklokskapens lys hadde noen endret mening om å ta seg råd til å arrangere et OL. Dette er et argument for at det kanskje burde vært en debatt om søknaden allerede i 1946.

Organisasjonskomiteen oppsummerte viktigheten og usikkerheten ved kommunens økonomiske støtte slik: ”Takket være de bevilgende kommunale myndigheters ubetingede — og dristige — garanti var lekernes økonomi trygget i enhver henseende både når det gjaldt anleggene og arrangementet.”²⁴² Til og med organisasjonskomiteen mente i etterkant at det hadde vært en dristig avgjørelse å stå som økonomisk garantist, selv om resultatet til slutt hadde vist seg å være positivt. Det å ta en så usikker avgjørelse som innebar en stor risiko når det kommer til allerede begrensede økonomiske ressurser, sier ganske mye om viktigheten for beslutningstagerne å få OL til Oslo. De visste ingenting om hvordan utfallet kom til å bli og hadde ikke et budsjett klart før året etter søknaden ble vedtatt. *Encyclopedia of the Modern Olympic Movement* beskriver også hvordan disse lekene var en *major expense* for Oslos befolkning da det var de som måtte finansiere lekene til syvende og sist.²⁴³ Hvilke

---

²⁴⁰ Bystyremøte 21.10.49, sak nr 44: ”Vinterolympiaden 1952 – anleggssaker”. Oslo kommunes aktstykker 1949/50: III Referat.

²⁴¹ Oslo kommunes aktstykker 1949/50: III Referat. Rolf Hofmo sier følgende under anleggsdebatten på bystyremøtet 21.10.1949: ”Oslo kommune garanterer alle idrettsanlegg som avviklingen av vinterlekernes program foreskriver. Det kommer vi ikke utenom, selv om noen i dag angrer at vi kastet oss ut i et slikt eventyr.”

²⁴² OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen, s 59

²⁴³ Findling og Pelle 1996: 325

argumenter hadde de sentrale aktørene for å ta en slik avgjørelse basert på så lite informasjon? Bare to måneder etter at formannskapet tar denne dristige beslutningen om å søke et OL uttrykker ordfører Vik sin bekymring omkring boligmangelen i Oslo. Det faktum at flere ønsket bolig, færre boliger var til salgs og å skaffe flere boliger gikk seint, voldt problemer under budsjettbehandlingen i Oslo kommune.²⁴⁴

Det er interessant å merke seg at da idrettsstyret i 1920 vurderte en eventuell norsk OL-søknad til 1924-lekene, fantes det mer informasjon og en utredning som tilsa at lekene kom til å koste rundt 8 millioner kroner.²⁴⁵ Hovedargumentet for ikke å søke om arrangementet den gangen var at det ville gå for mye ut over det daglige idrettsarbeidet. At det var mer diskusjon i 1920 enn i 1946 om Norge skulle arrangere OL eller ikke, kan virke merkelig på bakgrunn av den økonomiske posisjonen i Norge i 1946. Samtidig er det flere andre forhold utenom økonomien som tilsier at det var mer naturlig å arrangere et OL i 1952 enn i 1924, mer om dette kommer senere i kapittelet.

Det er oppsiktsvekkende at beslutningstagerne i 1946 ikke fremla noen som helst form for budsjett eller kostnadsoverslag, annet enn at finansrådmannen påpekte at det ville medføre utgifter. Dette kan bety flere ting, men de tre mest aktuelle teoriene er:

- i) De var sikre på at inntektene ville veie opp for kostnadene.
- ii) De viste en mangel på økonomisk styring og spilte et risikospill med kommunens ressurser.
- iii) De ønsket å arrangere et vinter-OL, koste hva det koste vil.

Det første punktet blir underbygget av Rolf Hofmos kommentar til Aftenposten umiddelbart etter tildelingen av OL.²⁴⁶ Der sier han at ”det blir store utgifter i første omgang, men om kort tid, kanskje alt i selve olympiaåret er det mulig pengene vil forrente seg.”²⁴⁷ Det andre punktet tegner et mindre heldig bilde av aktørene, og er i mine øyne også mindre sannsynlig. Mest interessant for denne oppgavens problemstilling er det siste punktet at de ønsket å arrangere OL uansett, at OL i Oslo var et selvsagt valg for aktørene. De tok denne avgjørelsen uten å vite kostnadene, i en tid hvor det ble utvist økonomisk måtehold, så det må ha vært grunner til det. Hva var de viktigste grunnene til at aktørene ønsket å arrangere en

---

²⁴⁴ Kjelstadli 1990: 470

²⁴⁵ Se kapittel tre.

²⁴⁶ Aftenposten 23.06.1947

²⁴⁷ Aftenposten 23.06.1947

vinterolympiade i Oslo så snart etter andre verdenskrig?

Optimisme eller pessimisme fra London og tidligere erfaringer

Hos Norges nære allierte England var det mye debatt i forkant av sommer-OL i 1948. Det var rettet mye kritikk mot å arrangere OL på grunn av knapphet av mat, boliger og transport. I tillegg ble den økonomiske etterkrigs-krisen mye større enn antatt, noe som gjorde arbeidet med og opposisjonen mot OL større.²⁴⁸ Flere kritikere satte spørsmålstegn ved prioriteringen av et års dyre forberedelser for å ta imot utenlandske idrettsstjerner fremfor å sørge for at sitt eget lands innbyggere hadde tak over hodet.²⁴⁹ Det finnes flere eksempler som viser at England ikke var udelt positive til å arrangere et mesterskap rett etter krigen, men det fantes også de som mente at England ville tjene på de olympiske lekene. Janie Hampton har skrevet boken *The Austerity Games* der hun beskriver hvordan Europa var i økonomisk ruin etter fem år med krig, og Storbritannias statsminister Clement Attlee mente at OL kunne bidra til økonomisk vekst i et svekket Storbritannia – ikke ulikt økonomiske argumenter som finnes om olympiske leker i dag. Attlee og hans regjering ønsket å bruke lekene for å bygge opp sitt omdømme.²⁵⁰

Så det fantes todelt informasjon som ikke ga noe klart svar på om olympiske leker i Norge ville være et overskuddsprosjekt. Ikke engang London, med mange av anleggene til et OL klare, var sikre på at et OL ville være lønnsomt, selv om noen aktører var positivt innstilt. Bare det at lekene fikk tilnavnet *The Austerity Games* er jo en indikator på at det ikke var forventet stor økonomisk avkastning.²⁵¹

Hvis de norske aktørene hadde fått indikasjoner fra tidligere OL-arrangører, eller andre midt oppe i en lignende prosess, på hvordan et OL kunne påvirke økonomien er det naturlig at det ville hatt noe å si for beslutningstagerne. For de norske aktørene ville det være naturlig å snu seg til England, siden de tok på seg å arrangere sommerlekene i 1948. Men med England som hadde sine egne bekymringer og offentlige debatt, var det vanskelig for de norske aktørene å være helt sikre på at en olympiade ville være lønnsomt. Samtidig kan det tenkes at når statsminister Clement Attlee i England var positiv, kunne dette ha spredd seg til de politiske aktører i Norge og igjen påvirket beslutningsprosessen for en norsk OL-søknad. Hvis de i tillegg så til vinterlekene fra 1932 og 1936 ville de funnet finansielle rapporter som tydet

---

²⁴⁸ Findling og Pelle 1996: 248

²⁴⁹ Richard Espy. *The Politics of the Olympic Games*. (Berkeley: University of California Press, 1981), 24.

²⁵⁰ Jamie Hampton, *The Austerity Games*. (London: Aurum, 2008)

²⁵¹ Austerity Games kan for eksempel oversetter til spare-OL, eller innstrammings-lekene.

på at arrangementene i seg selv ikke gikk med overskudd. I både Lake Placid og Garmisch-Partenkirchen viser de offisielle rapportene at arrangørstedene selv måtte bidra med en vesentlig del av midlene for å avholde OL.²⁵²

Selv om Norge og Oslo ikke hadde vært i nærheten av å arrangere noe i denne størrelsesordenen tidligere hadde flere aktører erfaringer fra det å arrangere idrettsarrangementer. Holmenkollrennene hadde vært avviklet i en årrekke, og Norge hadde arrangert både ski-VM i 1930 og skøyte-VM hele åtte ganger i mellomkrigstiden.²⁵³ I tillegg var den tidligere nevnte vinteridrettsuken fra 1935 et eksempel på at Oslo ønsket å vise seg frem som en vinteridrettsarrangør. På tross av dette var det å ta på seg et OL-arrangement noe av en helt annen skala. Norge hadde for eksempel aldri arrangert EM eller VM i verken alpint, bob eller ishockey før de nå skulle tilby alle disse grenene i de olympiske lekene.

Etterbruk

Et av hovedargumentene for å legitimere et OL-arrangement i Oslo var gjenbruk og etterbruk. Sture Kvarv skriver om dette i sin artikkel *De olympiske vinterlekene i 1952 – politisk legitimering og debatt*.²⁵⁴ Hans hovedgrunn for det politiske gjennomslaget var at arrangementet ville ha en positiv effekt på gjenreisningens høyeste prioritet, nemlig boligbyggingen. Det ble bygget tre olympiske deltagerlandsbyer, alle med et mål om å bli brukt etter lekene også. Deltagerlandsbyene ble til Sogn studentby, alderstrygdeboliger på Ila og betjeningsboliger for Ullevål sykehus etter februar 1952.²⁵⁵ OL-hovedkvarteret og pressesenteret ved Østbanen ble til Hotel Viking.²⁵⁶ Protokollen fra Oslo kommunes komité for Vinterolympiaden 1952 viser dog at Sogn studentby ikke var påtenkt før april 1948 og det var ikke etter initiativ fra Olympiakomiteen. De ansvarlige for byggingen av nye Sogn Studentby kom selv til komiteen og lurte på om det var noe Olympiaden kunne ha bruk for.²⁵⁷ Så de ansvarlige for søknaden i 1946/47 hadde ikke tenkt ut hele etterbruksplanen da de søkte om å få OL. Dette er enda et tegn på at da vedtaket om å søke om OL ble tatt, var det ikke en fullstendig gjennomtenkt og veloverveid plan som lå klar.

---

²⁵² Begge de offisielle rapportene fra Lake Placid 1932 og Garmisch-Partenkirchen i 1936 finnes på www.la84foundation.org (sist hentet ned 23.10.2012)

²⁵³ Ski-VM 1930 var i utgangspunktet bare et omfattende FIS-renn, men ble gitt VM-status i etterkant.

²⁵⁴ Sture Kvarv. "De olympiske vinterlekene i 1952: politisk legitimering og debatt." i *Nytt norsk tidsskrift* nr 4 (2006): 368-376, side 11. Finnes på nett og sidetallene er fra nettgaven:

<http://teora.hit.no/dspace/bitstream/2282/354/1/NNT-4-06.pdf> (hentet 01.11.2012).

²⁵⁵ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen, 81

²⁵⁶ Kvarv 2006: 3

²⁵⁷ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0031 – Olympiaden i Oslo, 1947-52.

Umiddelbart etter tildelingen i 1947 kan det virke som om det er utbyggingen av hoteller som sto fremst i bevisstheten til spesielt journalistene. I intervjuer med Rolf Hofmo, Thomas Fearnley og medlemmer av finansutvalget i Oslo kommune Arthur Nordlie og Rolf Stranger, uttalte de alle at det var mangelen på hoteller som var mest prekær. De to sistnevnte uttalte at ”tross alle materialvanskeligheter må det gå an og få reist de nødvendige nybygg. Det er heldigvis noen år til 1952 og jeg tror planene må kunne realiseres uten å forstyrre prioritetsrekken.”²⁵⁸ Alle aktørene intervjuet av Aftenposten og Arbeiderbladet trodde ikke det kom til å bli noe problem å få bygget hotellene og at det ville lønne seg i lengden. Det er helt tydelig at argumentet om etterbruk sto sentralt i denne første tiden.

De største utgiftene kom i forbindelse med anleggene og det samlede budsjettet for anleggskomiteen var på over 11 millioner kroner, noe som er en stor andel av de totale utgiftene.²⁵⁹ Disse utgiftene var utenom de fire prosjektene nevnt over. Dette var tallene som forelå etter olympiaden, men det kan ikke ha vært tvil hos noen at prosessen med gjøre Oslo OL-klart ville påføre kommunen store utlegg til et slikt praktarrangement. Dette underbygger argumentet gjort tidligere at aktørene i kommunen ønsket å gjennomføre vinterlekene koste nesten hva det vil. Men i tiden som gikk etter søknaden var godkjent og det nærmet seg selve lekene, så var det argumentene om gjenbruk som sto sterkest.

Edgeir Benum skriver i sin bok om Oslo bys historie at det i gjenreisningens tid ble et viktig egalitært poeng ikke å legge beslag på arbeidstid, arbeidskraft og materialer som trengtes til andre formål. Bygging av idrettsanlegg ble satt opp mot boligbygging, skoler og sykehus.²⁶⁰ Det at det aller meste som ble bygget opp kunne brukes igjen til nyttige formål etter olympiaden sto sentralt i planleggingsfasen. Ikke bare boliger og hotell, men også idrettsanleggene ville komme til nytte etter OL. Det var relativt kort avstand mellom anlegg for internasjonal toppidrett og de anleggene Hofmo og STUI tilstrebet på denne tiden, så det gikk an å se på OL som et *middel* for å få bygd ut flere av de nødvendige anleggene.²⁶¹ Dette blir tydeligere hvis man ser på et intervju Rolf Hofmo ga til Dagbladet i 1952 der han forsvarte investeringene med at de ”evige aktiva” både idretten og samfunnet hadde fått utgjorde mer enn regnskapets underskudd på 4 millioner. Ifølge Hofmo satte OL ”fart i en masse tiltak som vi aldri hadde hatt mot til å gå i gang med ellers”.²⁶²

---

²⁵⁸ Aftenposten 23.06.47

²⁵⁹ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen, 27

²⁶⁰ Benum 1994: 323-24

²⁶¹ Goksøyr(red), Andersen og Asdal 1996: 84

²⁶² Goksøyr(red), Andersen og Asdal 1996: 84

Økt turisme

En annen ting som kunne gi positive økonomiske fordeler med å arrangere et OL var økt turisme i etterkant. Arrangørene ønsket å profilere Oslo som verdens vinterhovedstad og skape god reklame for Oslo som turistby. Arrangørene håpet nok på å få flere turister til Norge både under selve lekene i 1952, men også i årene som kom etter, og med dette skape en varig økning i antall turister med bakgrunn i de olympiske lekers positive PR. Dette argumentet kan ha blitt gjort allerede i søknadsprosessen, men de kunne ikke vite hvordan effekten ville bli. Tallene på antall innreisende utlendinger til Norge viste i etterkant at man ikke opplevde noen økning i antall innreisende i perioden fra 1951 til 1953, selvsagt med unntak av under selve lekene i 1952.²⁶³ De langsiktige effektene på turismen til Norge på vinterstid er vanskelig å fastslå, men noen direkte effekt på antall besøkende året etter OL fantes ikke.

I *Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement* beskrives også denne faktoren som en av de viktigste økonomiske og politiske grunnene til at Oslo søkte om OL. Den publisiteten som ble skapt gjorde at turismen opplevde en sterk oppgang i årene etter 1952.²⁶⁴ Dessverre refereres det ikke til noen, så hvor de henter disse opplysningene fra, er vanskelig å si. Til den grad Oslo hadde vinterturisme før 1952 finnes det ingen synlige spor på at den økte i vesentlig grad etter mesterskapet. Denne studien viser at arrangementet for et OL ikke hadde en direkte effekt på antall besøkende til Oslo, slik *Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement* beskriver. Det finnes heller ingenting som tyder på at turismen var en av de viktigste økonomiske og politiske grunnen til at Oslo søkte om OL.

Akkurat hvordan utfallet ble har selvfølgelig lite å si for de tankene aktørene i 1946 hadde, og det er nok uansett et aspekt de hadde i tankene da OL-søknaden ble klekket ut. Idrettsøkonomisk teori beskriver den potensielle økte turismen og økt merkevarebygging av arrangørbyer som en av de fremste effektene ved å arrangere et OL. Men med forbeholdet om at den olympiske arven, *Legacy*, blir ansett som positiv og blir vedlikeholdt.²⁶⁵

Kulturelle årsaker

I månedene etter andre verdenskrig var det optimisme, samling og fremtidstro som preget norske politikere. Realiseringen av Fellesprogrammet og gjenoppbyggingen av Norge var

---

²⁶³ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen, 115

²⁶⁴ Findling og Pelle 1996: 256.

²⁶⁵ Stefan Szymanski og Wladimir Andreff. *Handbook on the economics of sport*. (Cheltenham: Edward Elgar, 2006)

viktige temaer. Ikke bare den rent fysiske gjenoppbyggingen av Norge, men også den mentale siden hos det norske folk og hos politikerne kunne nyte godt av vinterlekene. Det å arrangere et OL i vintersportsnasjonen Norge må ha virket forlokkende på Gerhardsen og de andre politikere i denne perioden. Det ville samle folket og skape noe å se frem mot, eller gi *brød og sirkus til folket* for å bruke en klisjé. De kulturelle og sosiale goder og fordeler - den såkalte «feel-good»-faktoren - er vanskelig å måle og umulig å ignorere ved arrangementet av et VM eller OL.²⁶⁶ Og kanskje var det dette politikerne så nytteverdien i når de startet arbeidet mot en norsk vinterolympiade.

Idrettens popularitet i etterkrigstiden

Idretten spilte en stor rolle i mange menneskers liv, både før krigen, men kanskje spesielt i etterkrigstiden. Idretten hadde stått samlet mot nazismen og den tyske okkupasjonsmakten under krigen, og var med det en del av motstandskampen. Dette sammen med den naturlig sterke posisjonen idretten hadde i det norske folk bidro til at populariteten var høyere enn noen gang.²⁶⁷

Sosialminister Sven Oftedal myntet i 1945 ordhellet ”Den som har gjort sin plikt, kan også kreve sin rett” på idretten, som en positiv respons på idrettsungdommens innsats under krigen. På denne måten var det enklere for staten å legitimere det økte behovet fra idretten om støtte, i hvert fall som prinsipp og symbolsak.²⁶⁸ Som det beskrives i *Kropp, kultur og tippekamp*, så var dette først og fremst ment å gjelde gjenoppbyggingsstøtten, men det er også mulig å trekke en parallell til støtte om OL-søknaden. Videre i denne boka, redigert av Matti Goksøy, beskrives stemningen overfor idretten godt i denne perioden:

”Like etter krigen var den alminnelige stemning i de fleste lag av folket vis-à-vis idretten svært positiv. Folk var sulteforet både på egenaktivitet og tilskuersport etter nesten fem års idrettsstreik. Mange publikumsrekorder ble satt det første fredsåret. Idrettsbevegelsens innsats de fem krigsårene hadde i sterk grad medvirket til den velvillige holdningen, og vist verdiene som lå i en sterk idrettsbevegelse.”²⁶⁹

Det er tydelig at det var fullt mulig å samle støtte i folket til et slikt sportsarrangement. Folk

---

²⁶⁶ Stefan Szymanski, "The economic impact of the World Cup" i *World economics Journal*, vol. 3 (2002): 169-178.

²⁶⁷ Bjørn Alstad(red), *Norske meninger – velferdssamfunnet*. (Oslo: Pax Forlag, 1969), 143-145

²⁶⁸ Goksøy(red), Andersen og Asdal 1996: 18

²⁶⁹ Goksøy(red), Andersen og Asdal 1996: 18

var sulteforet på idrett, og så lenge det ikke fikk drastiske konsekvenser for det aller mest nødvendige, ville folkets idrettsentusiasme sørge for stemning for en OL-søknad. Dette synes tydelig i avisdekningen av friidretts-EM i 1946 også. Norge var arrangør og det var side opp og side ned om det i aviser fra Aftenposten til Arbeiderbladet, VG, Dagbladet og Morgenbladet.²⁷⁰ I forbindelse med dette kan det nevnes at Aftenposten publiserte en sak 23. august med en spørreundersøkelse om det var for mye sportsstoff i avisene. 47 % mente at det ikke var det og kun 29 % syntes det var for mye. I en tid da sportsstoff hadde relativt sett stor plass i avisene, mente fortsatt brorparten at det ikke var for mye.²⁷¹

Selv om Rolf Hofmo og mange med ham i idrettsledelsen sterkt ønsket å forbedre folkehelsen og ville bruke idretten som et ledd i dette, så var det store andeler av folket som heller ønsket stjerneidrett og konkurranser. Benum forteller i *Oslo bys historie* at folk ikke strømmet til folkehelsens tjenester i så stor grad som Hofmo ønsket.²⁷² Samtidig ble noen kulturelle arenaer så allment kjent at de ble felles arenaer for hele byen. Holmenkollen var en av disse og over 100 000 kunne være der på det meste, og de kom fra alle deler av byen. Der spilte det ingen rolle om du var østkant- eller vestkant-gutt. Bislet kunne også få en lignende posisjon der mennesker fra alle sosiale lag og steder i byen møttes på tribunen. Utenom i idretten var bruken av byrommet delt etter bosted, klasse og interesse.²⁷³

Idrettens posisjon i byen og blant folket ble ytterligere forsterket av viktige aktører, som Rolf Hofmo, som sa i et intervju med Arbeiderbladet i november 1945 at "Gjenreisninga av idretten er en av de aller største samfunnsoppgavene nå. Og for de idrettslige myndigheter i hovedstaden er parolen i dag: Oslo skal bli en idrettsby."²⁷⁴ Så det finnes liten tvil om at idrettens posisjon i Norge i denne perioden var sterk. Dette spiller naturlig nok inn når man skal ta en avgjørelse om å søke et OL eller ikke. Vet man at en avgjørelse som er kostbar er populær blant folket, vil politikere og idrettsledere lettere gi tommelen opp enn om tilfellet var motsatt.

Norsk Gallupinstituttets opinionsundersøkelser i tiden etter andre verdenskrig viser at det norske folk hadde sterk tilknytning til idretten.²⁷⁵ Man kunne merke en voldsom

---

²⁷⁰ Alle aviser mellom 20.08.46 til 31.08.46 sjekket og det var grundig dekning av EM både før, under og etter mesterskapet.

²⁷¹ Aftenposten 23.08.46

²⁷² Benum 1994: 241

²⁷³ Benum 1994: 250

²⁷⁴ Arbeiderbladet, 20.11.45. Funnet i ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet - Z - L0007: Vesentlig angående Hofmo 1945-46.

²⁷⁵ Alstad (red) 1969: 143-145

publikumstilstrømning til idrett og idrettsarrangementer etter krigen. I undersøkelsen fra 1946 viste det seg at 40 % av alle nordmenn drev med minst en form for sport, og 76 % av de mellom 18-24 år drev med sport. Og ikke overraskende var det ski som var den mest populære formen for sport. Mer enn hver tredje sportsutøver holdt på med skisport og det var tre ganger så mange som drev med skisport, som med neste sportsgren – fotballen. Det slåes helt fast at skisport var vår nasjonalsport i etterkrigstiden.²⁷⁶ Denne undersøkelsen fra 1946, samme året Oslo formannskap vedtok å søke om OL, bekrefter antagelsene om at idretten sto meget sterkt i Norge etter krigen.

OL-søknaden som en del av fellesskapsideologien

I sin idéhistoriske studie av sport siterer professor Rune Slagstad sosiologen Emile Durkheim for å vise hvordan OL kan være en sosiologisk kriseterapi for et samfunn. ”Det finnes ikke noe samfunn som ikke opplever behovet for ved bestemte tidsrom å opprettholde og styrke de kollektive følelser og forestillinger som gir samfunnet dets samhold og dets egenartede individualitet.”²⁷⁷ Det som var en del av Pierre de Coubertins tankegang ved å starte den moderne olympiske bevegelse var å fremme den sosiale integrasjon via den olympiske kroppsreligion. Ved at samfunnsmedlemmene møtes jevnlig og opplever noe som er større enn dem selv, kan OL gi en samlende effekt for et samfunn.²⁷⁸ Dette argumentet kan brukes da beslutningstagerne gikk inn for å søke om OL. For å opprettholde det samholdet og fellesskapsfølelsen som fantes i Norge etter andre verdenskrig, kunne det å arrangere et OL være et godt virkemiddel. Der hvor krigen hadde gjort at store deler av det norske folk samlet seg mot en felles fiende, kunne OL gi befolkningen noe å samle seg støttende bak.

Det at det ikke var noen motstand fra verken det gamle AIF eller deler av den norske arbeiderbevegelsen mot et elitearrangement som OL, kan man også se i sammenheng med integrasjonen av arbeiderbevegelsen i det nasjonale fellesskapet. Dette var en prosess med kontinuitet fra 30-tallet, men med betydelig gjennomslag i etterkrigstiden.²⁷⁹ I både politikk og kultur ble det i etterkrigstiden bygget opp under forestillingen om et samlet folk i kamp mot en felles fiende under okkupasjonen, og en ny oppslutning om det kollektive vi-et

---

²⁷⁶ Alstad (red) 1969: 143-145

²⁷⁷ Slagstad 2008: 475

²⁷⁸ Slagstad 2008: 475

²⁷⁹ Om fellesskapsideologien og prosessen i etterkrigstiden er beskrevet i Pryser 1988: 588-594. For prosessen på 30-tallet se Hans Fredrik Dahl, *Fra klassekamp til nasjonal samling. Arbeiderpartiet og det nasjonale spørsmål i 30-årene* (Oslo: Pax, 1969)

dominerte etterkrigstidens Norge.²⁸⁰

Sosialantropolog Arne Martin Klausen skriver om hvordan vinterolympiaden i Oslo i ettertiden ble et symbol for nasjonen som en enhet i artikkelen *Norwegian Culture and Olympism: Confrontation and Adaptations*:

”The Winter Games in Oslo in 1952 became a symbol of ”national unity”; it was hoped that the Games would demonstrate that the nation had recovered from the war and the Occupation.”²⁸¹

Klausen påviser hvordan olympiaden ble et symbol for det nasjonale samholdet etter krigen. Han trekker senere i artikkelen også frem hvordan idretten før krigen var klassesdelt mellom arbeideridretten og den borgerlige siden, og hvordan OL hjalp til å konsolidere det nystartede NIF.²⁸² Som Durkheim beskriver, så trenger alle samfunn noe for å opprettholde og styrke de kollektive følelsene som gir et samfunn dets samhold, og dette ble de olympiske lekene. I sammenheng med dette er det naturlig å se på hvordan idretten og OL kunne bidra til å styrke den norske nasjonalidentiteten.

Idrett og den norske nasjonale identiteten

I tillegg til å forsterke den nasjonale fellesskapsfølelsen, var det å arrangere de olympiske vinterleker i Oslo med på å forsterke nordmenns nasjonale identitet. Det vil ikke komme som en overraskelse på lesere av denne oppgaven at skigåing, skøyter, vinteridrett og skisport er sentrale temaer i nordmenns tradisjonelle identitetsdannelse. I perioden etter unionsoppløsningen i 1905 gjaldt det å skape seg en norsk identitet. I Tor Bomann-Larsens bok *Den evige sne* er nasjonsbygging og ski et bærende emne, og det var den sosiale eliten i Kristiania som brukte ski og skigåing for å forme et norsk selvbilde. Ideen om at nordmenn var et skigående og skihoppende folk kom ovenfra, fra en elite med stor nasjonal påvirkningskraft. Det var personer som Fridtjof Nansen det hadde sitt utløp fra, og ble ført videre av ledere i Skiforeningen og Norges Skiforbund.²⁸³ Men selv om ideene kom ovenfra, var det deltagere fra jevne kår og alle deltok. Det at aktører i mellomkrigstiden så på muligheten til å arrangere olympiske vinterleker kom ikke helt ut av det blå. Norge og

---

²⁸⁰ Dahl og Hjeltnes 2001: 17

²⁸¹ Klausen 1999: 29

²⁸² Klausen 1999: 29

²⁸³ Bomann-Larsen 1993

nordmenn hadde lenge sett på seg selv som et vinteridrettens land og allerede i det første vinter-OL i Chamonix ble Norge, ledet av Thorleif Haug, mestvinnende nasjon. Og som folklorist Thor Gotaas beskriver falt Norges selvstendighet og ungdomsår sammen med idrettens oppsving til en mektig folkebevegelse. I 1924 passet det godt å fastsette Norges skihegemoni, i tillegg til den stolte polarhistorien som tidligere fantes.²⁸⁴ Og den beste måten å fastsette dette skihegemoniet kan sies å være å vise verden vinterveien ved å arrangere et vinter-OL.

Det at det var en sosial elite som forsøkte å skape dette selvbildet og at det ble videreført er tråder som kan plukkes opp i forbindelse med søknaden til OL i Oslo. I den grad man kan bruke argumentet om å styrke den norske identiteten ved å arrangere et OL, var det lederne i politikken og idretten som fremmet forslaget. Gerhardsen, Fearnley, Hofmo, Helset og Vik var alle med i startprosessen og selv om de kom fra forskjellige samfunnslag, var de alle i makteliten i Norge på hver sin måte. Som kapittel 3 viste var det den norske olympiske komité som sto i spissen for alle de tre forsøkene på å få OL til Norge før andre verdenskrig. De norske medlemmene av IOC var i all hovedsak en del av den sosiale eliten i Norge, og dette kan sees i sammenheng med å bruke et OL som identitetsbygger.

Elementer av hva det å arrangere olympiske vinterleker i Norge innebar er overførbart til Øystein Sørensen's beskrivelse av hva å ha en nasjonal identitet innebærer. Det å ha en nasjonal identitet handler om å ha en felles nasjonal bevissthet, noe som kan bekreftes med for eksempel samlende *symboler og ritualer*.²⁸⁵ Vinter-OL i Oslo inneholdt mange slike samlende symboler og ritualer som samlet nordmenn om en felles nasjonal identitet. Matti Goksøyr tar grundig for seg hvordan idrett kan påvirke nasjonal identitet.²⁸⁶ Han kaller det en spesiell form for "idrettsnasjonalisme" når han beskriver utviklingen idretten har hatt for identitetsdannelsen. Etter hvert som det konkurransemessige ble viktig i idretten ble også internasjonal selvhevdning en viktig del av idrettsnasjonalismen, men bestemte idretter fylte fremdeles viktige symbolfunksjoner.²⁸⁷ Her var vinteridretten i en særstilling i Norge, og idrettens rolle i identitetsdanningen bør ikke undervurderes. For en nasjon som Norge ville det å arrangere et vinter-OL være av betydning for den nasjonale identiteten og skape et sterkere fellesskap. Som vist var idrettens posisjon i Oslo og Norge sterk, og det var en viktig del av

---

²⁸⁴ Gotaas: 2010: 121

²⁸⁵ Sørensen i Sørensen(red) 1998: 14

²⁸⁶ For en grundig gjennomgang se Goksøyr i Pope og Nauright 2010: 268-290 og i Goksøyr i Sørensen(red) 1998: 159-174

²⁸⁷ Sørensen i Sørensen(red) 1998: 173-174

felleskapsideologien som rådet i etterkrigstiden å arrangere et så samlende mesterskap som de olympiske leker.

Det virker heller ikke ulogisk at Oslo by ønsket å promotere og identifisere seg som verdens vinterhovedstad og bli første storby og hovedstad som arrangerte olympiske vinterleker. Hvis man ser bort fra de helt tidlige dager og skisportens opprinnelse i Morgedal, så var det i Oslo idretten vokste seg stor. For å sitere Benum i Oslo bys historie:

”I Holmenkollen kunne nok folket hylle kongefamilien på kongetribunen. Men først og fremst hyllet kongen og folket i fellesskap skikongene. Også her ble viktige sider av folkets oppfatning av nasjonen bekreftet – vintersportsnasjonen. Skøytekonger kunne hylles på Bislett. Folk kunne reise langveis for å være med på folkefestene på de store sportsarenaene.”²⁸⁸

Det var helt naturlig at Oslo skulle være arrangøren, på tross av diskusjonene fra kapittel 3 om distrikts-Norges skepsis til en Oslo-sentralisering ved OL. Som Benum sier ble viktige sider av nasjonens oppfatning av seg selv bekreftet på idrettsarenaene og den norske identiteten ble dermed forsterket.

Professor i folkloristikk Olav Bø gjør også dette poenget om norsk nasjonal identitet i sitt foredrag om norsk skihistorie. ”Skiing, according to influential social groups, embraced and mobilised qualities and virtues that were central in the formation of a Norwegian identity.”²⁸⁹ Det at ledere i Norge kan ha sett et potensial i det å arrangere en vinterolympiade for å underbygge den norske nasjonalidentiteten er egentlig ganske naturlig. I hvilken grad man vektlegger dette argumentet i forhold til andre, vil bli nærmere diskutert senere i kapitlet.

Konferansen ”Folkehelse og Idrett”

Umiddelbart etter at vinterlekene var ferdig ble det avholdt en internasjonal konferanse i Oslo om helse, hygiene og samfunnsmedisinske aspekter ved idretten. Sture Kvarv skriver i sin artikkel at en viktig del av legitimeringen av OL-arrangementet på forhånd var at vinterlekene skulle virke som et helsefremmende tiltak, noe som sto sentralt i gjenoppbyggingstiden. OL skulle fremme idrett og fysisk fostring generelt, noe som var positivt for den fysiske

---

²⁸⁸ Benum 1994: 309-310

²⁸⁹ Matti Goksøyr, Gerd von der Lippe og Kristen Mo (red). *Winter games warm traditions: Selected papers from the 2. International ISHPES seminar, Lillehammer 1994*. (Oslo: Falch hurtigtrykk, 1996), 32.

fostringen av arbeidsstokken. ”Den bevisste koblingen mellom vinter-OL av 1952, den profylaktiske medisinen, det utvidede helsebegrepet og den sosialmedisinske tenkemåten har vært vel så utslagsgivende for realiseringen av arrangementet som argumentet om etterbruk”, konkluderer Kvarv.²⁹⁰ Å sidestille de to argumentene om etterbruk og å fremme folkehelsen, blir å legge for mye vekt på folkehelsen. Det er tvilsomt om aktørene som jobbet for en OL-søknad sitt hovedargument for å søke var å bedre folkehelsen. Men at folkehelsen i Norge i denne perioden var et viktig og bærende argument kan sies med sikkerhet. For Rolf Hofmo spesielt, og andre aktører i søknadsprosessen, var det at en olympiade kunne virke som et viktig helseforebyggende tiltak og styrke folkehelsen et viktig argument for et OL.

Både NIF og STUI argumenterte i etterkrigsårene med at helse var selve kjernen i idrettsbegrepet. Selve hovedargumentet for å få mer penger til idretten umiddelbart etter krigen var at idretten var en investering i bedre helse i befolkningen.²⁹¹ Det å bruke penger på idrett var ikke å kaste bort penger, men ifølge Hofmo ”en fornuftig og riktig linje, og rentabel i enhver henseende, produksjonsmessig, sosialt og mentalt – og nødvendig av hensyn til landets gjenreisning.”²⁹² NIFs interimstyre uttalte sommeren 1945 at idretten ble fremholdt som en del av fredstidens ”åndelige rensningsarbeide.”²⁹³ Samme sommer gikk det en henvendelse fra NIF til Sosialdepartementet om at ungdommens rotløshet måtte avhjelpes og bekjempes gjennom ”å gjenreise idretten på en bredere og mer helsebetonet basis enn før.”²⁹⁴ Det at det skulle arrangeres en helsekonferanse sammen med vinterlekene var helt i tråd med tiden. Fokuset på at idretten skulle være noe mer enn bare sport og toppidrett gjennomsyrrer både NIF og andre store aktører i dette tidsrommet. Overfor de som satt med et økonomisk ansvar foran OL var det viktig å kunne legitimere bruken av så mye penger på et toppidrettsarrangement, med noe mer. Nettopp at det å arrangere OL ville bidra til en internasjonal helsekonferanse og bedre fokuset på allmennhelse var et av argumentene for å arrangere vinterlekene.

Selv i olympiakomiteens oppsummering blir det vektlagt hvordan helseaspektet og idretten kan bidra til folkehelsen. ”I langt høyere grad enn nå må idretten betraktes av alle parter som en helsesak, ikke som et spørsmål om økonomiske investeringer eller nasjonal prestisje.”²⁹⁵ Det å arrangere et OL var ikke bare en ren idrettskonkurrans, men også et ledd i

---

²⁹⁰ Kvarv 2006: 10-13

²⁹¹ Goksøyr(red), Andersen og Asdal 1996: 129

²⁹² Rolf Hofmo(red). *Boka om idrettsanlegg* (Oslo: STUI, 1947), 6.

²⁹³ Goksøyr(red), Andersen og Asdal 1996: 19

²⁹⁴ Goksøyr(red), Andersen og Asdal 1996: 18.

²⁹⁵ OBA/A-20130/X/L0004: OL-beretningen, 195.

å bedre folkehelsen og å utveksle ideer og erfaringer med leger og forskere fra andre land. Man kan se konferansen som et ledd i gjenoppbyggingen av Norge og en del av fremveksten av det moderne norske samfunn.

Olympisk modernisme vs norsk tradisjonisme

Selv om vinteridrett og Norge som hittil har blitt vist på mange måter hadde et svært nært forhold, gjaldt ikke dette vinter-OL i lang tid. Klausen beskriver hvordan den nye olympisme og IOC kan plasseres som modernistisk mens den norske kulturen på mange måter har vært mer i den tradisjonelle enden av skalaen. For mange nordmenn var det viktigste at skigåing og vinteridrett var noe som var nært knyttet til naturen og opplevelsen ved skiidrett, og ikke den konkurransepregede toppidretten som preget OL:

”One would have expected that the IOC’s plans to arrange the Olympic Winter Games in addition to the summer Games [in 1924] would have received an enormous amount of support in Norway. However, this was not the case; indeed they even met with resistance among sports administrators. Norwegian skiing was associated with a romantic communion with nature, and was strongly influenced by the sharp criticism of competitive sports of Norway’s national hero, the Arctic explorer Fridtjof Nansen. (...) The Winter Olympics did not prove to be an effective means of increasing the status of the IOC or Olympism among the Norwegian sports leadership.”²⁹⁶

Så selv om Norge deltok og gjorde det meget skarpt i de første vinterlekene ble OL altså møtt med en viss skepsis fra norske idrettsledere. I verket *Norsk idretts historie* beskrives også denne norske motstanden mot vinter-OL. Norge var i 1921 motstandere av et vinter-OL med ski på programmet.²⁹⁷ Men selv om de nordiske skiforbundene var motstandere ble det i 1926 vedtatt å ha med skiidrett på OL-programmet. Så nå var det opp til Norge å avgjøre om de skulle sende deltagere eller ikke til de olympiske lekene. De to sterkeste stemmene for å sende utøvere til 1928-OL var to navn vi har vært innom tidligere i oppgaven, nemlig Nicolai Ramm Østgaard og Olaf Helset. Egentlig var de begge mot olympiske leker, men de mente at Norge ikke burde holde seg utenfor den internasjonale idretten.²⁹⁸ Helset ble i tillegg leder for den norske delegasjonen til OL i St. Moritz dette året.

---

²⁹⁶ Klausen 1999: 28

²⁹⁷ Ifølge Thor Gotaas var Norge positiv til en vinterolympide i 1916, men denne ble hindret av første verdenskrig. Deretter endret de norske idrettslederne syn på dette når spørsmålet ble gjenoptatt i 1921. Fra Gotaas 2010: 116.

²⁹⁸ Olstad 1987: 239-240

Matti Goksøyr forklarer denne motstanden mot å internasjonalisere idretten via OL med en miks av konservatisme og nasjonalisme som frem til 1920-tallet førte til isolasjonisme. Motstanden mot OL var fra norsk side begrunnet med at det ville føre til sportslige kompromisser og ideologisk degradering. Nordmennene var redde for at den kontinentale stilen ville føre til en dreining vekk fra det skiidretten *egentlig* handlet om, de ekte verdiene. De norske aktørene var konservative og satte seg i begynnelsen også mot alpint, kvinnelangrenn og stafetter, alt for å bevare sitt nasjonalistiske makthegemoni innenfor vinteridretten ifølge Goksøyr. Men selv om de gikk på stadige ideologiske tap, ble ski og skisport bevart som nasjonale symboler for nordmenn.²⁹⁹

Kapittel 3 viste at det var diskusjoner før hver enkelt olympiade frem til 1936 om Norge i det hele tatt skulle sende deltagere. Det var den norske olympiske komité og idrettstinget som tok avgjørelsen om å sende utøvere til OL, men aldri uten debatt. Debatten gikk både på et økonomisk og prinsipielt grunnlag. Presidenten i Norges idrettsforbund i perioden 1925-30, Leif S. Rode, var en uttalt motstander av hele den olympiske tankegangen. Han skrev blant annet et langt innlegg i årsberetningen til Norges idrettsforbund i 1928 der han ikke støtter olympiske leker eller deltagelse i dem.³⁰⁰

Det finnes og de som mener at det å bli en del av den olympiske bevegelsen på 1920-tallet førte til at skiidrett mistet sin enestående posisjon som nasjonalidrett. Olav Bø skrev: "(...) skiings heyday as the unrivalled national sport can be claimed to be the period from the 1880s to the defeat of the national sports ideology, when Norway in the 1920s entered the international Olympic Winter Games."³⁰¹

Det faktum at veien skulle gå fra OL-skepsis til OL-søknad på snau 25 år vitner om en rask utvikling og omfavning av konseptet de olympiske vinterleker. Så på tross av denne OL-skepsisen som fantes hos mange sentrale idrettsaktører i mellomkrigstiden søkte Norge om OL i 1944 og de ble tildelt OL i 1952. Om dette betyr at det kun var en marginalisert gruppe som var motstandere eller om stemningen til vinter-OL snudde, er det vanskelig å konkludere noe om. Det ligger også noe utenfor denne oppgavens begrensning, men det er interessant å merke seg hvordan denne skepsisen snur til stilltiende samtykke på så få år.

---

²⁹⁹ Goksøyr i Pope og Nauright 2010

³⁰⁰ RA/PA – 0090/D/Dd/L0371.b: Norges idrettsforbund – Årsberetning 1926-1940

³⁰¹ Goksøyr, von der Lippe og Mo (red). 1996: 33

Paradokset Rolf Hofmo: Breddeidrett mot eliteidrett

Kanskje et av de mest omstridte temaene innenfor idretten i perioden 1920 til 1950, er dragkampen mellom eliteidrett og breddeidrett. Her finnes også et av de største, og mest interessante, paradoksene i hele søknadsprosessen til vinter-OL 1952: Det at en AIF-mann og breddeidrettsforkjemper som Rolf Hofmo er en av nøkkelaktørene når det kommer til å få det som utvilsomt er et elitearrangement til Oslo.

Det finnes flere titalls eksempler fra arkivet etter Rolf Hofmo at han i 1945 og 1946 arbeidet for det motsatte av hva de olympiske leker sto for, nemlig elite- og stjerneidrett. Alle funn i arkivet, i alt fra intervjuer til foredrag til protokoller, viser en Hofmo som kort oppsummert er opptatt av tre punkter i den første tiden etter 1945³⁰²:

- i) Norsk breddeidrett er i en svak posisjon og trenger økonomisk støtte.
- ii) Målet må være folkeidrett og ikke stjernedyrkelse.
- iii) Idretten skal først og fremst støtte folkehelsen.

Dette gjør Rolf Hofmos person til et interessant studie og et godt eksempel på at tanken om olympiske leker i Oslo kunne overbevise selv den mest ihuga motstander av eliteidrett. Han kan også stå som et personifisert eksempel på arbeiderbevegelsens integrasjon i det nasjonale fellesskapet. Hofmo som i 1936 skulle lede troppen til arbeiderolympiaden i Barcelona var 11 år senere den som overleverte den norske søknaden til IOC. Det som virker å være en personlig holdningsendring kan man si at speiler den endringen arbeiderbevegelsen og AIF tar i samme tidsrom.

Når i tillegg denne tidligere motstanderen av eliteidrett satt med betydelig makt både i politikken og idretten, blir en studie av hvordan han legitimerte å bruke midler på et OL ekstra interessant. Hofmo hadde klare uttalte mål om hva han mente burde være realitetene i norsk idrett.³⁰³

Ifølge Rune Slagstad var Hofmo den som hadde en finger med i alt hva gjaldt olympiaden i 1952, men hva fikk en breddeidrettens mann som Hofmo til å engasjere seg så

---

³⁰² Disse punktene er gjennomgangstema i det meste Hofmo foretok seg. Se eksempelvis i ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet og i følgende esker: D/L0020: ”Idrett diverse”; D/L0034: ”NIF 1946-1950”; D/L0003: ”Foredrag, artikler, forslag mv., 1946-48”; D/L0056: ”Saker/korrespondanse 41-65” og D/L0040: ”NIF 46-53 (Korrespondanse/saker)”

³⁰³ Arbark-esker, spesielt foredrag

mye for et toppidrettsarrangement? Det trekkes frem tre ulike grunner og motiver til at det å få et OL til Oslo kunne legitimeres. Et idrettspolitisk, et helsepolitisk og et bypolitisk.³⁰⁴

Det *idrettspolitiske* motivet var den symbolske markeringen av den endelige sammenslåingen av arbeideridretten og den borgerlige idretten der Hofmo hadde vært en av hovedarkitektene. OL kunne også virke som en fusjon mellom eliteidrett og toppidrett, der de få eliteutøverne i et OL skulle stå som et symbol på alle som bedrev breddeidrett i det ganske land.³⁰⁵ Her er det interessant å merke seg en endring i Rolf Hofmos foredrag og manuskript i perioden 1945 til 1949. Slagstad trekker frem et foredrag Hofmo holdt for studentersamfunnet i Ås i 1949 hvor han ”fusjonerer” topp- og breddeidretten. Her viser funn i arkivene at sammenlignet med foredrag han holdt i årene før 1949 har det skjedd en markant endring i måten han omtaler eliteidretten. I et foredrag datert juli 1945 sier han at ”målet må være folkeidrett, ikke stjernedyrkelse” og ”idretten må legges slik at den først og fremst er et ledd i folkehelsens styrkelse.”³⁰⁶ I et notat om NIFs formålsparagraf, datert september 1946, skriver Hofmo at idretten skal være et ledd i folkehelsen og ”konkurransetidretten må stå i eksempelets tjeneste – klubb, forbunds- og landsinteresser må ikke gå utover den enkeltes helse.”³⁰⁷ Denne argumentasjonen blir som nevnt gjentatt en rekke ganger i ulike foredrag og manuskript som finnes i arkivet etter Hofmo.

Hofmo hadde også et *helsepolitisk* motiv som kom til uttrykk ved den nevnte internasjonale konferansen om idrett og helse som ble avholdt umiddelbart etter OL. Der var fokuset ikke at idrett skulle ”produsere idrettsmenn som kan sette verdensrekorder, men individer som vokser i fysisk og åndelig balanse og som har større evne enn før til å leve et lykkelig, harmonisk og produktivt liv i sitt samfunn.”³⁰⁸

Det tredje motivet var kanskje det sterkeste, nemlig det *bypolitiske*, som dette kapittelet har vært innom flere ganger hittil. Argumentene om økt turisme, etterbruk av anleggene og bildet av Oslo som vintersportshovedstaden kan alle sorteres under dette motivet, ifølge Slagstad.

Hofmo argumenterte i et udatert håndskrevet notat rettet mot representantskapet i Arbeiderpartiet for gjennomføringen av olympiaden:

---

³⁰⁴ Slagstad 2008: 372

³⁰⁵ Slagstad 2008: 372

³⁰⁶ ARBARK1198– Hofmo-arkivet D- 0002: Foredrag, artikler, forslag mv, 1939-45 + udaterte.

³⁰⁷ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet -D – L0003: Foredrag, artikler, forslag mv., 1946-48

³⁰⁸ Fra konferansens sluttkommunike, gjengitt i Slagstad 2008: 373

”Når jeg først har anledning til å få nevne idretten i representantskapet har jeg lyst til å få nevne hvad byen ofrer på idretten – idet jeg tror at man ikke er helt klar over det faktiske forhold. !!! (sic) Jeg tror vårt parti, som parti vil tjene på en gjennomførelse av Olympiaden – ikke minst på bakgrunn av den situasjon vi i dag står internasjonalt – og med henblikk på neste kommunevalg.”³⁰⁹

Hofmo nevner her to helt nye aspekter, nemlig den internasjonale situasjonen og neste kommunevalg. Det er tydelig at Hofmo her ser de politiske verdiene som ligger ved gjennomføringen av et OL. Det ville gi en vinning både for Norges posisjon internasjonalt og for Arbeiderpartiets popularitet i Norge. Man ser her konturene av pragmatikeren Rolf Hofmo, ikke idealisten. Han ser mulighetene til å få gjennomført mange av prosjektene sine i forbindelse med et vinter-OL. For at dette skulle bli gjort, måtte han gå inn og aktivt jobbe for et toppidrettsarrangement med eliteutøvere og fokuset på konkurransen. Dette var elementer ved idretten han ga klart uttrykk for ved tidligere anledninger at han ikke var tilhenger av. Han fant likevel nok grunner til at i det store bildet var det fornuftig å arrangere en olympiade i Oslo.

Sammenfattende konklusjoner

Dette kapittelet har sett på den økonomiske og kulturelle bakgrunnen rundt søknaden til OL i Oslo. Vil det å belyse OL-saken fra disse sidene gjøre at vi kommer nærmere svaret på om OL var et selvsagt valg og hvorfor det ikke var noen offentlig debatt før søknaden ble vedtatt? En historisk oppfatning som har eksistert rundt arrangementet av OL i 1952 har vært at det har vært et rent idrettslig arrangement uten noen andre funksjoner. Dette bildet ønsker denne studien å nyansere samtidig som de økonomiske og kulturelle sidene ved søknadsprosessen og arrangementet blir diskutert.

---

³⁰⁹ ARBARK/1198 – Hofmo-arkivet –D - L0027 – Olympiaden i Oslo 45-56

Arne Martin Klausen skriver om hvordan vinterolympiaden i Oslo på mange måter kunne sees som et rent idrettsarrangement i artikkelen *Norwegian Culture and Olympism: Confrontation and Adaptations*:

*(...) the 1952 Winter Olympics in Oslo were almost a purely sporting event, with few secondary functions, modest ceremonies, and only a few artistic elements. It is symptomatic that the only non-sporting arrangement undertaken by the Olympic committee was an international conference about sports and health, carried out in a clearly social-democratic spirit.*³¹⁰

Han skriver at OL i Oslo nærmest var en ren sportsbegivenhet uten de sekundærfunksjonene som man fant for eksempel under Lillehammer-lekene. Klausen mener at Lillehammer-OL i tillegg fokuserte på økonomi, nasjonal profilering og andre meta-budskap for å legitimere arrangementet.³¹¹ Slagstad og Kvarv mener denne påstanden om at Oslo-OL ble legitimert som en ren idrettsbegivenhet er en overdrivelse.³¹² Denne studien argumenterer også for at det lå andre klare mål bak arrangementet av OL 1952, og som var med på å fremme og legitimere søknaden til OL 1952.

Det har blitt vist en rekke argumenter som aktørene i søknadsprosessen må ha tatt hensyn til da de bestemte seg for at de skulle søke om OL. Siden det knapt nok fantes spor etter noen diskusjon eller offentlig meningsutveksling før søknaden ble godkjent i formannskapet i august 1946, er det interessant å se på hvilken bakgrunn aktørene hadde for å vedta det. Som dette kapittelet viser finnes det flere argumenter som støtter det faktumet at det ikke var noen debatt, men samtidig er det flere faktorer som tilsier at en debatt kanskje burde vært tatt. Dette argumentet bygger på indirekte og kontekstuelle indisier. En grov inndeling kan tilsi at av hensyn til økonomien burde det kanskje vært en debatt i forkant, mens de kulturelle årsakene er mange for at det å arrangere et OL var et selvsagt valg.

Av argumentene som finnes for å søke om et OL kommer først og fremst den posisjonen idrett hadde i Norge på denne tiden. Den populariteten som idretten viste i etterkrigstiden bygget på både faktorer fra før krigen, men også det idrettsfolket gjorde under krigen. Slå dette sammen med den historiske betydningen idretten har spilt i Norge, så får man gode grunner til at man skulle søke om vinterlekene til Norge. Kapittel 3 viste at det kan

---

³¹⁰ Klausen 1999: 29

³¹¹ Klausen 1999: 29

³¹² Slagstad 2008: 374 og Kvarv 2006: 2

spores aktører helt tilbake til 1920 som ønsket en olympiade til Norge, og like før krigen var det sterke krefter som ønsket vinter-OL til Norge. Både overtagelse av 1940-OL, men også en offisiell søknad om å avholde OL i 1944 viser at det var interesse i både idretten og politikken for å avholde vinterleker i Oslo. Diskusjonen om hvor initiativet til OL 1952 kom fra ble tatt i kapittel 4 og 5, men et viktig faktum er at det var svært lite offentlig debatt før søknaden. En grunn til dette kan være de politiske forholdene som har blitt beskrevet i foregående kapittel, men denne studien ønsker å argumentere for at det var flere grunner enn bare disse forholdene som gjorde Oslo-OL til en selvsagt prioritering.

Av argumenter som går mot Klausen sin beskrivelse av OL i Oslo som et rent idrettslig arrangement finnes det flere. Når avgjørelsen om å søke ble tatt var det ikke kun for å få et prestisjearrangement til Oslo, men også flere andre grunner bak. Hofmo er den det er lettest å finne uttalelser fra på grunn av hans involvering og rikholdige arkiv, men han var ikke alene om å se fordelene ved et OL-arrangement. Hofmo så på OL som en døråpner for andre og viktigere saker. Som å få i stand idrettsanlegg, bygge opp folkehelsen og skape et engasjement rundt idretten. Han presenterte også argumenter overfor sitt eget parti, og la der vekt på Norges rolle internasjonalt og så det i sammenheng med neste kommunevalg. Han mente at å få et OL til Oslo ville påvirke velgerne og gi Arbeiderpartiet positiv publisitet. Dette er naturlig i forbindelse med det vi har sett av bevis for idrettens betydning i folket. Det internasjonale argumentet finnes også i diskusjonene fra idrettsstyret i 1920, der forsvarsdepartementet hadde vært positive til en OL-søknad for å fremme samkvemet mellom de tidligere krigførende makter. Dette var et argument som kan ha vært vel så gyldig i 1946 som i 1920, med tanke på nærheten til verdenskrigene.

Den posisjonen idrett hadde i Norge og betydningen det spilte for den norske identiteten bør ikke undervurderes, og det er sannsynlig at hovedaktørene i søknadsprosessen var klar over dette og spilte på dette. Vintersportsnasjonen Norge og vinterhovedstaden Oslo var naturlige beskrivelser å bruke i samtiden, og for mange var det nok et selvsagt valg at OL skulle arrangeres her. Som mye av argumentasjonen her beskriver, har vinteridretten vært med å forme både den norske identiteten, men enda mer relevant for denne oppgaven: vinteridretten var en viktig del av gjenoppbyggingen av nasjonen Norge og det norske folk etter 1945. Samlingen til NIF og den sportslige suksessen nordmenn opplevde før krigen var med på å konsolidere nasjonen, og skapte en felles nasjonal forestilling om nordmenn som et skigående og skihoppende folk.

Dette går rett inn i det som har blitt karakterisert som fellesskapsideologien i etterkrigstiden, og er relevant for hvorfor det ikke var noen offentlig debatt om OL-søknaden. Det at det var en fellesskapsfølelse som rådet i Norge i denne perioden bør ikke undervurderes når spørsmålet om hvorfor det ikke var noen offentlig debatt blir besvart. Som vist ble også arbeiderbevegelsen i større grad integrert i det nasjonale fellesskapet i denne perioden.³¹³ Hvis det var en del av befolkningen som man kunne tenke seg var motstandere av å bruke penger på et elitearrangement var det arbeiderbevegelsen, men heller ikke der finnes det tegn til offentlig motstand, og denne integrasjonen kan være noe av grunnen til dette.

Men, selv om alt tilsynelatende lå til rette for at Norge var den ideelle OL-arrangør med tanke på historie og nasjonalt selvbilde, var det ikke en selvfølge at et OL ble tatt i mot med åpne armer i Norge. Norske idrettsledere var i utgangspunktet skeptiske til OL da det ble innført på 1920-tallet. De mente ”stjerneidretten” ville ødelegge for den rene idretten og føre til at amatørerne ville bli erstattet av betalte utøvere og ødelegge de verdiene som fantes i idretten. Norske idrettsledere hadde i det store og det hele vært blant de mer konservative hva idrett angikk helt frem til 1940. Om vi ser et tydelig skille etter 1945, eller om OL-søknaden bare var et moderne blaff i den konservative norske idrettsledelsen ligger utenfor denne oppgavens begrensning. Men som oppgaven har påvist i kapittel 3 og 4 er det antydning til en økende interesse for OL, både som deltagere, idrettsledere og arrangører.

I tillegg til tidligere konservative idrettsledere var det et annet og mer påfallende problem ved å søke om OL: økonomien. Denne oppgaven har vist en helt markant linje blant norske politikere og embetsmenn, spesielt i Oslo kommune, som i denne perioden viste en veldig restriktiv og forsiktig linje i økonomiske spørsmål. ”Ingen skal ha kake, før alle har fått brød”, for å bruke Einar Gerhardsens berømte ord beskriver godt Oslo kommunes innstilling etter krigen.³¹⁴ Beslutningstagerne både i idretten og i kommunen kunne ikke vite hvor stor kostnaden ved et OL ville bli allerede i 1946, og likevel gikk Oslo kommune inn og garanterte for økonomien til OL. Som sitatet fra bystyremedlem Kvale i 1949 viste, var man klar over at det ville bli en kostnad da de vedtok å søke i møtet den 22. august 1946. Som skrevet tidligere finnes det tre ulike teorier til at de allikevel valgte å søke på tross av disse økonomiske grunnene.³¹⁵ Ut fra kildene og tidligere forskning på temaet gamblet nok ikke beslutningstagerne på noen som helst måte med kommunens ressurser. De tok en beslutning

---

³¹³ Jamfør Pryser 1988 og Dahl 1969

³¹⁴ TV-intervju med NRK fra 1962 om gjenoppbyggingens utfordringer. Se: <http://www.youtube.com/watch?v=rocERcLYH9s>, 00:40 ut i klippet.

³¹⁵ Se delkapittelet om økonomi tidligere i kapittel seks.

de mente var det beste for Oslo på lang sikt, og om det skulle komme med en kortsiktig kostnad så måtte det så være. Det er heller ikke nødvendigvis et motsetningsforhold mellom de to andre punktene. Jeg tror beslutningstagerne både sterkt ønsket å arrangere OL og trodde at kostnadene ikke ville bli for store. Dette hadde de riktignok få forutsetninger for å vite, og de fremla aldri noe kostnadsoverslag, men en viss kontroll må de ha følt at de hadde. Samtidig må det understrekes at OL ikke var det giga-arrangementet som det er i dag.

Det er mye som tyder på at beslutningstagerne var helt innstilt på å få et OL til Norge så fort som mulig etter krigen. Dette baseres på flere faktorer. Som kapittel 3 viste går det linjer langt tilbake med OL-interesse og Oslo søkte allerede om OL i 1944. De historiske linjene som trekkes kan knyttes sammen med kontinuitet i idrettsledelsen. Spesielt Thomas Fearnley jr., som var IOCs mann i Norge helt fra 1927, var en nøkkelfigur med en rekke internasjonale kontakter. Sammen med Hofmo og Helset utgjorde de i mange år før 1952 kanskje de tre viktigste personene i idretts-Norge. Beslutningsprosessene i etterkrigstiden, som vist i kapittel 5, var også et argument i resonnementet om hvorfor det ikke var noen debatt i Norge før OL-søknaden. Det ville vært naturlig å anta at å arrangere et OL nær sagt uten tanke på kostnadene, ikke nødvendigvis lot seg gjøre i demokratiet Norge. Men, som vist kan maktapparatet i Arbeiderpartiet i etterkrigstiden ha gjort det mulig for et fåtall i ledelsen å få vedtatt et forslag uten noen offentlig debatt, selv om det var interne motsetninger. Så hvis det var noen i toppledelsen som presset på for å få et OL, ville det ha vært mulig å få det gjennom uten at det ville bli noen særlig debatt offentlig.

7 Konklusjon

Vi viste verden vinterveien.

- Per Foss³¹⁶

Denne studien har hatt følgende problemstilling: *Hvordan foregikk prosessen som ledet til at Oslo søkte om vinter-OL i 1952, og hvorfor var det påfallende lite offentlig diskusjon om OL-søknaden i samtiden?* For å besvare dette har det blitt viet to hovedkapitler til empiriske studier og to hovedkapitler til en mer teoretisk rettet drøfting av problemstillingen.

Den andre delen av problemstillingen har blitt til som et resultat av de empiriske funnene og ikke-funnene som ble gjort under studiet av prosessen som ledet til at Oslo søkte om OL. For best mulig å drøfte årsakene til at det ikke fantes noen debatt i forkant av OL-søknaden har denne oppgaven brukt tre ulike innfallsvinkler. Både politiske, kulturelle og økonomiske prosesser har blitt undersøkt og de teoriene denne oppgaven har benyttet har blitt drøftet opp mot empirien som ble presentert i kapittel 3 og 4.

Proessen som ledet til at Oslo søkte om vinter-OL i 1952

Kapittel 3 og 4 i denne oppgaven viste en kronologisk gjennomgang av de tankene som fantes om en norsk olympiade i Norge fra 1920 og frem til søknaden ble levert til IOC sommeren 1947. Kapittel 3 tok for seg perioden før andre verdenskrig brøt ut og denne oppgaven argumenterer for at det arbeidet som ble lagt ned i denne perioden var en del av prosessen som ledet til en norsk søknad til OL i 1952.

Da Norge søkte om å få OL på IOC-møtet i Stockholm i 1947, kom ikke dette helt ut av det blå fra aktører uten et tidligere OL-engasjement. Denne søknaden var resultatet av en prosess som kan spores tilbake til 1920 da norske aktører var i kontakt med IOC og luftet sin interesse om OL i 1924. Etter dette startet snøballen å rulle. Da USA ble tildelt lekene i 1932 var deler av Norges skiforbund pådrivere for å overta vinterlekene fra USA, hvis det viste seg at de ikke kunne arrangere det selv. Da Norge arrangerte IOC-møtet i 1935 og samtidig avholdt en vintersportsuke, viste de IOC at de kunne arrangere større mesterskap. Før 1940 var det et spørsmål om hvorvidt et Japan i krig med Kina kunne arrangere lekene selv, og

---

³¹⁶ Uttrykket er brukt i mange varianter gjennom historien og etter OL i Oslo, men det skal være først brukt av journalist Per Foss i bladet *Idrettsliv* i forbindelse med vinter-OL i 1924 der blant annet Thorleif Haug tok tre OL-gull. Selve uttrykket skrevet etter 50 km langrenn der Haug vant foran Thoralf Strømstad og Johan Grøttumsbråten. Kilde: <http://www.maihaugen.no/no/Norges-Olympiske-Museum/Vinterleker1/Chamonix-1924/USA-vant-forste-OL-gull/> (Hentet: 25.10.2012)

Norge var i dialog med IOC for å overta disse lekene. Denne gangen var det olympiakomiteen som sto sentralt i prosessen, men for første gang med støtte fra regjering og Oslo kommune. Det siste som skjedde før krigen brøt ut var at Norge søkte IOC om å få avholde vinterlekene i 1944. Denne kontinuerlige linjen viser at de norske aktørene kom nærmere en OL-søknad steg for steg, og på det grunnlaget var det ikke så unaturlig at Oslo allerede i 1946 bestemte seg for å søke om OL. Det fantes allerede en prosess blant mange av aktørene i både idretten og politikken som ble videreført fra før krigen. Hadde ikke krigen avbrutt denne prosessen ville det ikke vært unaturlig om Norge hadde søkt tidligere.

Men, det finnes også flere hensyn å ta enn interessen hos noen idrettsaktører og politikere ved en slik avgjørelse. Som beskrevet i kapittel 2 og 4 så var det ikke en enkel situasjon Oslo og Norge befant seg i umiddelbart etter krigen. Rent økonomisk var det store utfordringer og politikerne var enige om å prioritere de viktigste gjenoppbyggingsoppgavene først. På bakgrunn av dette er det denne studiens påstand at man kunne ha ventet en debatt eller diskusjon i det offentlige rom rundt en OL-søknad med en så uoversiktlig økonomisk plan.

I alle de tilfellene i mellomkrigstiden der et norsk OL-arrangement ble tatt opp var det tilløp til offentlig diskusjon og uenighet. Som kildene i denne studien har vist oss, så fantes det ikke spor av noen diskusjon i det offentlige rom om OL-søknaden i etterkrigstiden. Da Oslo kommune midt i gjenoppbyggingstiden inviterte til en olympiade fantes det ingen offentlig uenighet og dette er et påfallende trekk ved prosessen som ledet til OL i Oslo i 1952.

OL-søknadens initiativtagere – individuelle eller kollektive initiativ?

Proessen som ledet til OL-søknaden inneholdt en del manglende informasjon, det vil si at vi ikke vet helt og holdent hvem det var som tok initiativet til olympiaden eller hvem som ga mest støtte den første tiden. Allikevel kan man med en viss trygghet trekke frem noen enkeltaktører som betydde mer for arbeidet frem mot søknaden enn andre.

Thomas Fearnley var som IOCs representant i Norge fra 1927 en meget sentral brikke i spillet med å få et OL til Norge. Han var naturlig nok den med de internasjonale kontakter som man trengte for å få et OL, men hans viktigste rolle utspilte seg antageligvis før krigen. Først da han i 1935 skaffet et IOC-møte til Oslo i forbindelse med Holmenkollrennene, og deretter da han fikk igjennom regelendringen i IOC som gjorde at de som ble tildelt sommer-OL mistet førsteretten på å avholde vinter-OL. Dette banet vei for at Oslo kunne søke om en vinterolympiade helt uavhengig av arrangørene av sommer-OL. Som en traver i IOC var han

antageligvis en meget viktig støttespiller og informasjonskilde for de norske aktørene i politikken og idretten. Hans rolle i den første fasen av søknadsprosessen etter 1945 skal heller ikke undervurderes, da han blant annet var tilstede på konferansen hos Einar Gerhardsen som av kildene blir betegnet som det første steget på veien mot OL i 1952.

Men den som denne studien trekker frem som nøkkelpersonen for å få lekene til Oslo er Rolf Hofmo. Rolf Hofmos virkeområde i perioden 1945-47 er meget stort. Han var helt i toppen av idretten i NIF og etter hvert i STUI, i tillegg til å komme fra lederverv i AIF før krigen. I politikken var han en sterk Arbeiderpartipersonlighet og vara-ordfører i Oslo i 1945. På denne måten var han med i alle prosessene som forgikk rundt en OL-søknad fra Oslo. Det fremstår stadig tydeligere at han på mange områder var hjernen bak arrangementet, og hadde en finger med i spillet helt fra starten av. Han var som kjent til stede på konferansen på Einar Gerhardsens kontor i 1945 der det ble avgjort å forsøke å få en vinterolympiade til Oslo så fort som mulig.

Ikke bare var han sentral i arbeidet med å få OL til Oslo, hans personlige holdning til de olympiske leker og eliteidrett er et meget godt eksempel på hvordan holdninger og meninger kan snu om OL-saken. Det at Hofmo gikk fra å være en innbitt forkjemper for breddeidrett og folkehelse, til å være pådriveren og han som fysisk overleverte Oslos søknad til IOC, er et interessant utviklingsstudie. Det er et argument i saken for at OL-søknaden var et selvsagt valg at en mann som Hofmo så verdien ved å arrangere et vinter-OL på tross av hans utgangspunkt. Det som ble argumentene for å få ham med på OL-saken var antageligvis nok til å overbevise eventuelle andre tvilere også. Hofmo så på et OL-arrangement som et påskudd for å få gjennomslag for mange av prosjektene han hadde i etterkrigstiden. Man kan kategorisere tre ulike motiver hos Hofmo som legitimerte en OL-søknad. Det var de idrettspolitiske, helsepolitiske og bypolitiske motivene som banet vei for denne holdningsendringen. Det er tydelig at pragmatikeren Rolf Hofmo i dette tilfellet var mer fremtredende enn idealisten Rolf Hofmo.

Slik kildematerialet foreligger, tyder alle tegn på at det i startfasen av søknadsprosessen var enkeltpersoner som var i sentrum og var pågangsdrevne. Det finnes ingen tegn til at det var noen større kollektive grupper eller organisasjoner i idretten som presset på OL-saken. Både Norges olympiske komité og Norges idrettsforbund var viktige aktører i prosessen, men det er heller enkeltpersonene Fearnley, Hofmo og til dels Helset som var mest aktive i startfasen. I politikken dannes det et litt mer utydelig bilde, men det kan virke som om Gerhardsen, Oftedal og Vik er de enkeltpersonene som engasjerte seg tidligst.

Men om de gjorde dette på eget initiativ eller om de hadde et samlet Arbeiderpartiet i ryggen kan man ikke vite, basert på de opplysningene som finnes. Uansett om de hadde partiets formelle støtte eller ikke, så vil maktposisjonene de satt i føre til at de til en viss grad snakket på vegne av partiet.

Det som står klart er at veldig mye av prosessen avhenger av enkeltpersoners kontaktnett og engasjement. Det kildene forteller er at initiativet til stor grad kan knyttes opp mot enkeltpersoners handlinger. Spesielt har Rolf Hofmo og Thomas Fearnley vært de to som har kommet tydeligst frem som de bærende enkeltpersonene i hele denne prosessen. Uten disse to ville veien mot en norsk olympiade vært betraktelig lengre.

Hittil har dette kapittelet oppsummert og trukket konklusjoner rundt problemstillingens første del om prosessen som ledet til at Oslo kommune søkte om OL. Det resterende kapittelet vil fokusere på hvorfor det var påfallende lite offentlig debatt om søknaden. Hovedspørsmålet er om OL var et selvsagt valg for aktørene, eller om det var andre faktorer som spilte inn.

OL i Oslo 1952 – et selvsagt valg eller undertrykte meninger?

For å besvare problemstillingen om hvorfor det ikke var noen offentlig diskusjon før OL-søknaden, har denne studien fremlagt to hypoteser. Var grunnene til at det var lite uenighet fordi

- i) de politiske beslutningsprosessene i denne perioden hindret offentlig diskusjon.
- ii) OL i Oslo var et selvsagt valg hvis man ser på den kulturelle og økonomiske bakgrunnen.

Det første spørsmålet vi kan stille oss er: *Var det å søke om OL et selvsagt valg?* Dette kan man ikke svare et bastant ja eller nei på, da det er mange faktorer som spiller inn og man ikke sitter på all informasjonen som er nødvendig for å tegne et helhetlig bilde. Med alle forbehold nevnt underveis argumenterer denne studien for at det finnes flere argumenter som både tyder på at det var et selvsagt valg, men også aspekter som peker i retning av at det kunne ha vært uenighet om søknaden og prioriteringene.

Hvis man trekker frem de argumentene denne studien har sortert under kulturelle årsaker til å søke om OL i 1952, vil det være mulig å påstå at det var et selvsagt valg at Oslo skulle arrangere et vinter-OL. Selv om flere norske aktører i mellomkrigstiden stilte seg

negative til hele den olympiske ideen, vokste interessen og engasjementet mange steder for en norsk olympiade. Disse forsøkene på å få de olympiske leker i mellomkrigstiden sammen med mange av de argumentene for en OL-søknad presentert i kapittel 6, veier tungt. Idrettens popularitet i Norge i denne perioden, den norske nasjonale identiteten som vintersportsnasjon og et OL-arrangement som en del av fellesskapsideologien i etterkrigstiden er alle argumenter som taler for at det var naturlig at Oslo skulle arrangere OL. På mange måter var det en selvfølgelighet at Oslo skulle arrangere vinterolympiaden. "Norge skulle vise verden vinterveien", som det populære slagordet lød.

Hvor skulle eventuelt motstanden mot en OL-søknad kommet fra? Dette er et viktig spørsmål å stille. Historisk sett ville det vært naturlig at deler av det gamle AIF eller arbeiderbevegelsen ville vært motstandere av et slikt nasjonalforherligende elitearrangement. Som vist i kapittel 6, pågikk det en prosess der arbeiderbevegelsen ble mer integrert i det nasjonale fellesskapet i etterkrigstiden. Dette er en prosess som tidsmessig til dels overlapper søknadsprosessen til OL i 1952, og kan dermed være en forklaring på hvorfor det ikke fantes noen offentlig motstand. For å bruke Rolf Hofmo som eksempel ser vi en tydelig dreining i hans meninger om eliteidrett og olympiske leker og dens funksjon i samfunnet. Fra å være motstander av denne stjerneidretten blir han den mest sentrale figuren i prosessen mot Oslo-olympiaden. Dette argumentet taler for at mange av aktørene i denne prosessen så på OL-søknaden som et selvsagt valg, og at olympiaden var viktig for å styrke det kollektivet vi-et i etterkrigstiden.

Så det at en søknad kom fra Oslo var kanskje ikke så overraskende, men det som var mer overraskende var timingen. At det allerede i 1946 ble vedtatt i formannskapet at Oslo skulle søke om å få vinterlekene er en merkelig timing, med tanke på omstendighetene og situasjonen Oslo by var i. Først og fremst det økonomiske spørsmålet står frem som det beste eksempelet på at det å arrangere et OL kanskje ikke burde vært et selvsagt valg for aktørene. I 1946 var Oslo og Norge i en økonomisk situasjon som ikke tilsa at man kunne bruke penger på et relativt sett stort elitesportsarrangement som man ikke hadde noen forutsetninger for å vite kostnadsrammene til. Som kapittel 6 viste satt ikke beslutningstakerne på noen oversikt eller budsjett som kunne gi de et sikkert overslag over om et OL ville blitt kostbart eller lønnsomt, men formannskapet var klar over at det ville bli utgifter i startfasen. Sitater fra debatter i bystyret i 1949 viste også at flere angret på avgjørelsen om å søke om OL i etterkant.

Siden den økonomiske situasjonen var som den var, vil denne studien argumentere for at dette alene gjør at det ikke var selvsagt at Oslo kommune skulle arrangere et OL. Aktørene i både idretten og politikken kunne ikke distansere seg fra den realøkonomiske virkeligheten som fantes i 1946, og de måtte veie det å søke om et praktprosjekt som OL opp mot gjenoppbyggingen og vedlikeholdet etter krigen. Ja, det fantes mange argumenter for at det burde vært åpenbart at Oslo søkte om OL, men det fantes også sterke argumenter mot dette, da spesielt økonomiske. For at en sak skal bli selvsagt, må alle forhold ligge til rette for det. Slik var det ikke med OL-søknaden, med tanke på den økonomiske situasjonen. Slik situasjonen var, er denne studiens argument at det var påfallende lite diskusjon om OL-søknaden. Så, hva var grunnen til dette?

Denne oppgaven har vist hvordan prosessen som ledet til OL-søknaden ikke var særegen i denne perioden. Hvis det fantes ledere i politikken og idretten som ønsket å få igjennom saken om en OL-søknad, så kunne de klare det uten spor av offentlig debatt. Sammenlignet med andre politiske saker i samme tidsperiode var OL-saken av en svært liten betydning, både politisk, ideologisk og relativt sett også økonomisk. Derfor er det naturlig å anta at den heller ikke ville møtt så stor motstand, selv om det fantes uenighet. Som vist var det mye som tydet på at OL-søknaden var et selvsagt valg på mange plan. Siden vi ikke kan vite om det var noen aktører som *faktisk* var mot en slik søknad, kan man kun spekulere i *om* det var uenighet, og i så fall, *hvorfor* de ikke ble hørt offentlig.

Eventuell politisk og idrettspolitisk motstand mot OL-søknaden hadde alle forutsetninger for å bli undertrykt med tanke på hvordan politikken var organisert i perioden. Møtet på Gerhardsens kontor i oktober 1945 tyder på at han personlig var engasjert i de olympiske lekene. Han kunne bevisst eller ubevisst påvirke store deler av det politiske apparatet som skulle vedta OL-søknaden. De to hovedpunktene som ble trukket ut fra hvordan de politiske beslutningsprosessene i etterkrigstiden foregikk er sentrale her. Debatt ble hindret enten ved at *noen i ledelsen i Arbeiderpartiet snakket sammen* eller at *lojaliteten og solidariteten* til ledelsen førte til enighet. Dette er direkte overførbart til beslutningen om å søke OL eller ikke. Hvis det var uenighet nedover i parti-hierarkiet taler alt for at det ikke ville blitt luftet offentlig. Det at heller ikke andre partier tok debatten peker enten i retning av at de var enige eller at de ikke mente det var verdt å ta opp kampen mot det dominerende Arbeiderpartiet på en relativt sett mindre politisk viktig sak. Dette er, som kapittel 5 viste, også overførbart til beslutningsprosessene i idrettens organisasjoner, der de enkelte lederne satt med nok makt til å få gjennom sine forslag.

Konklusjon

Denne studien har vist at hele prosessen som ledet frem til at Oslo søkte om OL i 1952 ikke kom ut av ingenting, og kan spores helt tilbake til 1920-tallet. Selv om den økonomiske situasjonen rundt søknaden ikke var fullstendig utredet, lå de politiske og kulturelle årsakene til rette for å avholde et OL i Oslo i 1952. Det kan virke som om det var påfallende lite offentlig diskusjon om OL-søknaden før den ble sendt inn, og denne studien har drøftet grunnene til denne manglende diskusjonen. Mangelen på diskusjon skjedde både på grunnlag av beslutningsprosessene i denne perioden, men også fordi det å søke om et OL på mange områder var et selvsagt valg for aktørene. Takk for meg.

Litteraturliste

Alstad, Bjørn. *Norske meninger – velferdssamfunnet*. Oslo: Pax Forlag, 1969

Anderson, Benedict. *Forestilte fellesskap*. Oversatt av Espen Andersen. Oslo: Spartacus forlag, 1996

Anderson, Benedict. *Imagined Communities*. London: Verso, 1994

Angell, Svein Ivar. *Frå splid til nasjonal integrasjon . Norsk nasjonalisme i mellomkrigstiden*. KULTs skriftserie nr 29/Nasjonal Identitet nr. 4. Oslo: GCS trykk, 1994

Benum, Edgeir. *Behandlingen av Spaniasaken i Norge 1946 og 1947*. Hovedoppgave i historie ved Universitetet i Oslo, 1967

Benum, Edgeir. *Byråkratienes by: fra 1948 til våre dager*. Femte bind i Benum, Edgeir, Helle, Knut og Langholm, Sivert(red). *Oslo bys historie*. Oslo: J.W. Cappelens forlag, 1994

Benum, Edgeir, Helle, Knut og Langholm, Sivert(red). *Oslo bys historie*. 5 bind. Oslo: J.W. Cappelens forlag, 1994

Bjørnsen, Knut og Jorsett, Per. *Store norske sportsbragder i 1000 år*. Oslo: Stenersen, 1995

Bomann-Larsen, Tor, *Den evige sne*. Oslo: Cappelen, 1993

Bø, Olav. *Norsk skitradisjon*. Oslo: Det norske samlaget, 1966

Dahl, Hans Fredrik og Hjeltnes, Guri "Okkupasjon – nasjonalsosialisme – motstand. Norsk idéhistorie 1940-1945" s 17-28 i Ebbestad Hansen, Jan Erik (red) *Norsk tro og tanke. Bind 3, 1940-2000*. Oslo, Universitetsforlaget, 2001

- Dahl, Hans Fredrik. *Fra klassekamp til nasjonal samling. Arbeiderpartiet og det nasjonale spørsmål i 30-årene*, Oslo 1969
- Dahl, Ottar. "Forklaring og fortelling i historievitenskapen" i *Historisk Tidsskrift* 1/1993
- Eriksen, Anne. *Det var noe annet under krigen*. Oslo: Pax Forlag, 1995
- Eriksen, Knut Einar. *DNA og NATO – en redegjørelse for debatten og vedtakene i Det norske Arbeiderparti 1948-49*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 1972
- Espy, Richard. *The Politics of the Olympic Games*. Berkeley: University of California Press, 1981
- Findling, John E. og Pelle, Kimberly D. *Historical dictionary of the modern Olympic movement*. Westport: Greenwood Press, 1996
- Furre, Berge. *Norsk historie 1914-2000: Industrisamfunnet – frå vokstervisse til framtidstvil*. Gjøvik: Det norske samlaget, 2000
- Girginov, Vassil(red), *The Olympic: a critical reader*. London: Routledge, 2010
- Goksøyr, Matti(red), Andersen, Espen og Asdal, Kristin. *Kropp, kultur og tippekamp: Statens idrettskontor, STUI og Idrettsavdelingen 1946-1996*. Oslo: Universitetsforlaget, 1996
- Goksøyr, Matti. *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt forlag, 2008
- Goksøyr, Matti. "Idretten og det norske: aktivitet som identitet" s 158-175 i Sørensen Øystein(red) *Jakten på det norske*. Oslo, Gyldendahl, 1998
- Goksøyr, Matti: "Nationalism" i Pope, S.W. og Nauright, John(red): *Routledge Companion to sports history*. London: Routledge, 2010

- Goksøy, Matti, von der Lippe, Gerd, Mo, Kristen (red). *Winter games warm traditions: Selected papers from the 2. International ISHPES seminar, Lillehammer 1994*. Oslo: Falch hurtigtrykk, 1996
- Gold John R. Og Gold, Margaret M. (red) *Olympic Cities: City Agendas, Planning and the World's Games, 1896-2016*. London: Routledge, 2011
- Gotaas, Thor. *Først i løypa: historien om langrenn i Norge*. Oslo: Dreyer Forlag, 2010
- Gotaas, Thor. *Skisportens vugge*. Nesøya: Font forlag, 2011
- Hernes, Gudmund (red.). *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Oslo: Universitetsforlaget, 1978
- Hill, Christopher R. *Olympic politics*. Manchester: Manchester University Press, 1992
- Hjellum, Torstein. "Noen av oss har snakket sammen" – *Om fåmannsveldet i Arbeiderpartiet 1945-73*. Bergen: Alma Mater forlag, 1992
- Hodne, Ørnulf. *Idrett og fritid: en mellomkrigsstudie i norsk idrettstudie*. Oslo: Novus forlag, 1995
- Hofmo, Rolf(red). *Boka om idrettsanlegg*. Oslo: STUI, 1947
- Kjeldstadli, Knut. *Den delte byen: fra 1900-1948*. Fjerde bind i Benum, Edgeir, Helle, Knut og Langholm, Sivert(red). *Oslo bys historie*. Oslo: J.W. Cappelens forlag, 1990
- Kjeldstadli, Knut. *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget, 2003
- Klausen, Arne Martin (red.). *Olympic games as performance and public event: the case of the XVII Winter Olympic Games in Norway*. New York: Berghahn Books, 1999

Kvarv, Sture. ”De olympiske vinterlekene i 1952: politisk legitimering og debatt.” *Nytt norsk tidsskrift* nr 4 (2006): 368-376

Lahlum, Hans Olav. *Noen av oss har snakket sammen... -personskifter i Arbeiderpartiet 1945-1975*. Trondheim: Cappelen Damm, 2010

Lattimer, George, *Official report III Olympic Winter Games – Lake Placid 1932*. Printed in U.S.A. 1932

Lie, Haakon,. *...slik jeg ser det*. Oslo: Tiden Norsk Forlag A/S, 1975

Lie, Haakon. *Skjebneår 1945-50*. Oslo: Tiden Norsk forlag A/S, 1985

Lund, Hans Christian. ”Tyskerne kommer! : veien frem til tysk deltagelse i de VI olympiske vinterlekene i 1952 og kald krig”. Hovedfagsoppgave, Norges idrettshøgskole, 2004

Nyhamar, Jostein. *Einar Gerhardsen II – 1945-1983*. Oslo: Tiden Norsk Forlag, 1983

Olstad, Finn. *Forsvar, sport og klassekamp 1861-1939*. Første bind av Olstad, Finn og Tønnesson, Stein. *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug, 1987

Olstad, Finn. *Frihetens århundre – norsk historie gjennom de siste hundre år*. Oslo: Pax Forlag, 2010

Olstad, Finn og Tønnesson, Stein. *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug, 1987

Pryser, Tore. *Arbeiderbevegelsens historie i Norge – bind 4. Klassen og nasjonen (1935-1946)*. Oslo: Tiden norsk forlag, 1988

Seip, Jens Arup. *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. Oslo: Universitetsforlaget, 1963

Sejersted, Francis. "Historiefagets fortelling" i *Nytt norsk tidsskrift* (4)1995, s 313-325.

Universitetsforlaget

Slagstad, Rune. (*Sporten*) – *En idéhistorisk studie*. Oslo: Pax Forlag, 2008

Slagstad, Rune. *De nasjonale strateger*. Oslo: Pax Forlag, 2001

Steen, Reiulf. *Ørnen har landet – om arbeiderpartiets strateger*. Oslo: Tiden Norsk Forlag

A/S, 2003

Szymanski, Stefan og Andreff, Wladimir. *Handbook on the economics of sport*. Cheltenham:

Edward Elgar, 2006

Szymanski, Stefan. "The economic impact of the World Cup" i *World economics Journal*,

vol. 3 (2002): 169-178

Sørensen, Øystein (red.). *Jakten på det norske*. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1998

Sørensen, Øystein. "Når ble nordmenn norske?" s 11-17 i Sørensen, Øystein(red): *Jakten på*

det norske. Oslo: Gyldendal, 1998

Tønnesson, Stein. *Folkehelse, trim og stjerner 1939-1986*. Andre bind av Olstad, Finn og

Tønnesson, Stein. *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug, 1987

Von der Lippe, Gerd. *Idrett som kulturelle drama*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, 2001

Kildeliste

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (ARBARK)

Arkiv 1198, Hofmo-arkivet

D – Saksarkiv

L 0001: Notater og manus

L 0002: Foredrag, artikler, forslag mv, 1939-45 + udaterte.

L L0003: Foredrag, artikler, forslag mv., 1946-48

L 0010 – Diverse etter 1945

L 0014 – Idrettssaker/AIF – hovedsakelig angående samlingen 38-40

L 0019 – Idrett – Diverse

L 0020 – Idrett diverse

L 0027 – Olympiaden i Oslo 45-56

L 0031 – Olympiaden i Oslo, 1947-52

L 0034 – NIF 1946-1950

L 0036 – Landsstyremøte 1948, 49, 51

L 0037 – NIF 46-57 (Idrettstinget 46, 47. + +)

L 0038 – NIF 45-53 (Diverse udatert)

L 0040 – NIF 46-53 (Korrespondanse/saker)

L 0042 – NIF 45-53 (Særforbudssaker og økonomiske saker).

L 0043 – STUI 45-55. Beretning 46-52, Diverse idrettsspørsmål.

L 0052 – Korrespondanse, Diverse 1945-58

L 0053 – Korrespondanse Hofmo 48-49

L 0056 – Saker/korrespondanse 41-65 (org. Og personer i arbebevegelsen 45-47)

L 0069 – Oslo kommune 1945-58

L 0080 – Idrettsutvalget 1945-47

L 0081 – Idrettsutvalget 1948-49

- L 0085 – Idrettsvesen i Oslo 1939-55
- L 0125 – Diverse idrettssaker i 30-årene og 50-årene.
- L 0126 – ”Oslo som idrettsby”

Z – Avisklipp

- L 0007 – Vesentlig angående Hofmo 1945-46

Oslo Byarkiv (OBA)

Utrykte kilder

- A – 20130: Organisasjonskomitèen for de VI. olympiske vinterleker.

A - Møtebøker, referatprotokoller, forhandlingsprotokoller og lignende

- L 0001 –Saksliste, møteprotokoller organisasjonskomiteen og arbeidsutvalget
- L 0002 – Møteprotokoller komiteer
- L 0003 - Møteprotokoller komiteer og arbeidsutvalget
- L 0004 - Møteprotokoller Oslo kommunes komité (Anleggskomiteen)

B – Kopibøker

- L 0001 – Kopibok organisasjonskomiteens sekretariat, 1949- mars 1951

E – Saksarkiv ordnet etter evt (sic.) andre (sideordnede) systemer

Ea L 0001 – Organisasjonskomiteens korrespondanse A-H

Ea L 0002 – Organisasjonskomiteens korrespondanse I-P

Ea L 0003 – Organisasjonskomiteens korrespondanse Q-Å

Eb L 0001 – Organisasjonskomiteens saks- og korrespondansearkiv A-D

Eb L 0002 – Organisasjonskomiteens saks- og korrespondansearkiv E-J

Eb L 0003 – Organisasjonskomiteens saks- og korrespondansearkiv K-M

Eb L 0004 – Organisasjonskomiteens saks- og korrespondansearkiv N-O

Eb L 0005 – Organisasjonskomiteens saks- og korrespondansearkiv P-U

Ec L 0001 – Korrespondanse enkeltpersoner

M – Diverse

L 0001 – Diverse

X – Egenproduserte trykksaker

L 0004 – OL-beretningen

Z - Referansearkivet

Zd L 0039 - Avisutklipp 07.01.52 – 19.01.52

Zd L 0040 - Avisutklipp 21.01.52 – 01.02.52

Zd L 0041 - Avisutklipp 02.02.52 – 08.02.52

Zd L 0056 - Norske og utenlandske klipp, juli 51-16.02.52

Zd L 0050 - Norske klipp 29.08.51

Zd L 0051 - Norske klipp 09.12-31.12.51

Zd L 0066 - Økernveien, norsk presse fra 11/45 til 10/49

Zd L 0067 - Økernveien, norsk presse fra 11/49 til 01/51

Trykte kilder

Oslo kommunes aktstykker

Alle referater, budsjetter og forhandlinger fra 1919 til 1952.

Riksarkivet (RA)

PA - 0090 Norges idrettsforening

D – Sakarkiver 1866-1975

Db/L0011 - Årsberetninger for Oslo distriktslag for idrett

Db/L0008.a - Statsbidrag, søknader fra Norges landsforbund for idrett. 1928-40.

Db/L0004 - Idrettstinget 1919, protokoll for 1919-1920-23-25

Db/L0006 - Nordisk samarbeide, Internasjonalt samarbeide 1916-1940

Db/L0021 - 1919-1940-Idrettsstyrets møtevirksomhet og protokoller

Db/L0006 - Nordisk

Db/L0051.b - Idretten i stortinget 1860-1984

Dd/L0232 - Norges skiforbund fra 1945-73

Dd/L0102 - Akershus idrettskrets 1945-1965

Dd/L0373.a - Ref. Fra idrettstingene 1946 og 1947.

Dd/L0371.b - Norges idrettsforbund – Årsberetning 1926-1940

Dd/L0366.d - Avisklipp NIF(studie- og opplysningsutvalget) 1946-49

Dd/L0375.b - Meddelelsesbladet Norges Landsforbund for Idrett, 1929 - 1933

Dd/L0375.b - Meddelelsesbladet Norges Landsforbund for Idrett, 1934 - 1939

Skiforeningens arkiv

Alle styreprotokoller fra mai 1945 til oktober 1949. Ligger uorganisert i møtebøker hos Skiforeningen i Holmenkollen

Norges olympiske komitè 1945-1948. Utgitt av Norges Idrettsforbund.

Privatarkivet etter Rolf Petersen.

Stortingsarkivet

Alle saker sortert under betegnelsen ”Idrett” i Stortingets saksarkiv i perioden 1945-1954 oversendt på PDF fra Stortingsarkivet.

Tidsskrifter

Aftenposten

17.08.1946 til 31.08.1946

17.06.1947 til 28.06.1947

Arbeiderbladet

20.08.1946 til 31.08.1946

17.06.1947 til 26.06.1947

Dagbladet

20.08.1946 til 31.08.1946

17.06.1947 til 26.06.1947

Morgenbladet

22.08.1946 til 31.08.1946

18.06.1947 til 26.06.1947

VG

21.08.1946 til 31.08.1946

17.06.1947 til 28.06.1947

Internettkilder

IOC sin rapport om *Vancouvers legacy*:

http://www.olympic.org/Documents/Games_Vancouver_2010/Factsheet_Vancouver_legacy_February_2011_eng.pdf (lastet ned 02.11.2012)

Informasjon om Nikolay Ramm-Østgaard:

http://snl.no/.nbl_biografi/Nikolai_Ramm_Østgaard/utdypning_-_2 (26.05.12)

RAPPORT GÉNÉRAL du Comité Exécutif des II, mes, Jeux Olympiques d'hiver:

<http://www.la84foundation.org/6oic/OfficialReports/1924/1924.pdf> (13.03.12)

Begge de offisielle rapportene fra Lake Placid 1932 og Garmisch-Partenkirchen i 1936:

www.la84foundation.org (sist hentet ned 23.10.2012)

Om Arthur Nordlie:

http://snl.no/Arthur_Nordlie (24.09.12)

Om Gunnar Hvattum:

<http://runeberg.org/hvemervem/1948/0246.html>. (24.09.12)

Søkemotor for digitalt publiserte tidsskrifter:

www.atekst.no (26.05.12)

Om Norges ukjente gullvinnere fra OL 1904:

<http://www.nrk.no/ol2012/nyheter/her-er-norges-ukjente-ol-gullvinner-1.8281024>.
(02.11.2012)

Alle lederne i NIF:

<http://www.idrett.no/omnif/historikk/Sider/Ledereinorskidrett.aspx>. (07.07.12)

Om formannskapetets i Oslos trykte aktstykker:

http://www.byarkivet.oslo.kommune.no/nye_sider/kilder_2006/article70612-19729.html.
(16.04.12)

TV-intervju med Einar Gerhardsen og NRK fra 1962 om gjenoppbyggingens utfordringer:

<http://www.youtube.com/watch?v=rocERcLYH9s>, 00:40 ut i klippet.

Kilde til hvor uttrykket ”Norge viste verden vinterveien”. Hentet fra Maihaugen OL-museum:

<http://www.maihaugen.no/no/Norges-Olympiske-Museum/Vinterleker1/Chamonix-1924/USA-vant-forste-OL-gull/>. (25.10.12)

www.skiforbundet.no

www.skiforeningen.no

Andre kilder

Lars Martin Myhre og Odd Børretzen. ”Fortere” hentet fra *Noen ganger er det all right*. CD utgitt 1995